MÁSODIK LÁTÁS

No. 14., 1996. mis'zine

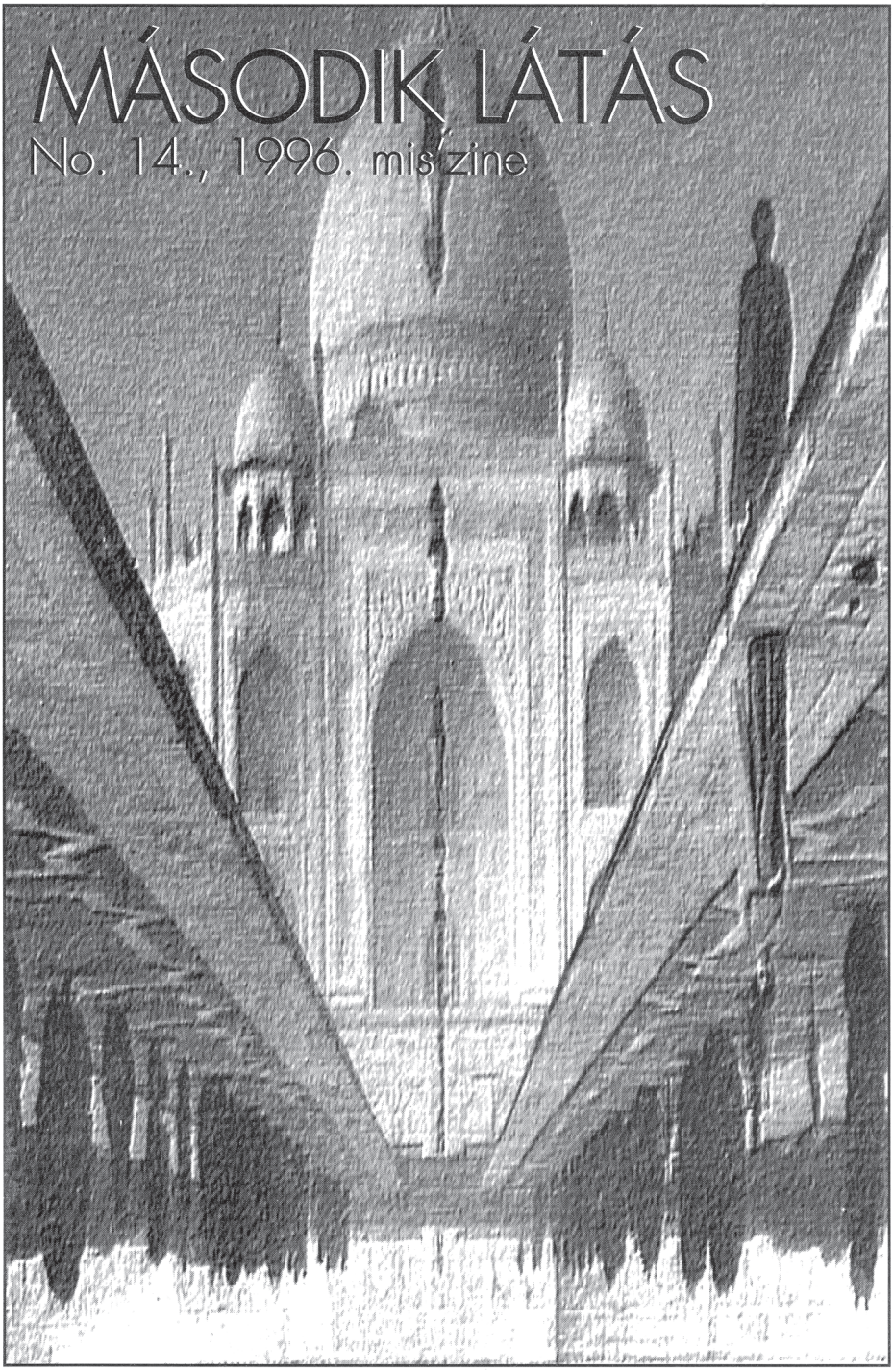

MÁSODIK LÁTÁS magazin
Nr. 14. 1996.
szerkesztés és miegyéb: mis és béla

MÁSODIK LÁTÁS
c/o: Rácz Mihály Budapest, 1172 XIII. u. 35., Hungary
Tel.: 36-1-2575382 Fax: 36-1-1258 0075

„Volt egyszer egy király, akinek a vára egy magas hegy tetején állt, és a birodalomra nézett. Az uralkodó annyira népszerű volt, hogy a közeli város lakói mindennap ajándékokat küldtek neki, és születésnapját az egész királyságban megünnepelték. Az emberek szerették, mert közismerten bölcs és igazságos volt az ítéleteiben.

Egy nap tragédia sújtott le a városra. A város vize beszennyeződött, és minden férfi, nő és gyermek megőrült. Csak a király nem, akinek saját kútja volt.

Nem sokkal a tragédia után, a bolond városlakók beszélni kezdték, hogy a király 'különösen' viselkedik, az ítéletei nem helyesek, és a bölcsessége színlelés csupán. Néhányan azt is feltételezni merészelték, hogy a király megőrült. Népszerűsége hamarosan szétfoszlott. Az emberek már nem hoztak neki ajándékokat, nem ünnepelték a születésnapját.

A hegy tetején élő magányos királynak nem maradt senkije. Egy nap elhatározta, hogy lemegy a hegyről és ellátogat a városba. Meleg nap volt, ezért ivott egyet a város kútjából.

Aznap éjjel hatalmas ünneplés volt a városban, az emberek boldogok voltak, hogy imádott királyuk 'visszanyerte' a józan eszét."

ଌ ଌ ଌ

„Egy meditációt tanuló mély csendben ült egy csoport gyakorlatozó között. A vér, halál és démonok látványától megrettenve felállt, odament a tanítóhoz, és azt súgta neki:

– Roshi, iszonyú látomásom volt.

– Hadd menjen.

– Néhány nappal később fantasztikus erotikus képzet látogatta meg. S bepillantást nyert az élet értelmébe, működésébe, angyalokkal, kozmikus környezetbe ágyazva.

– Hadd menjen – mondta a tanító, mögé lépett és egy bottal hátba verte."

ଌ ଌ ଌ

„Japánban két szerzetes, egy öreg és egy fiatal, egy őserdő sáros ösvényén sétált, vissza a kolostorukhoz. Egy gyönyörű nővel találták szemben magukat, aki tehetetlenül állt egy iszapos, gyors folyású folyam partján.

Az öreg szerzetes, a nő szerencsétlen helyzetét látva, erős karjaiba vette őt, és átvitte a folyón. A nő rámosolygott és átölelte a férfi nyakát, míg az le nem tette a túlsó parton. Köszönetet mondva meghajolt, a két szerzetes pedig csendben folytatta útját.

Amikor a kolostor kapujának közelébe értek, a fiatal szerzetes nem tudta tovább tartóztatni magát.

– Hogy voltál képes átvinni egy gyönyörű nőt a karjaidban? Úgy tűnik, az ilyen viselkedés nem illik egy paphoz.

Az öreg szerzetes ránézett a társára és azt válaszolta:

– Én ott hagytam. Te még mindig a karjaidban tartod?"

(Az idézetek Dan Millman A Békés Harcos Útja című könyvéből valók)

Azt hiszem ezek után nem is szükséges egyéb bevezetőt írni, le is akarok lassan szokni erről, ugye: hadd menjen. Csak egy kicsit: Az előző, Straight Edge-dzsel közös szám után igen jó visszajelzéseket kaptunk, így vidámak vagyunk és bizakodók, hogy ez most sem lesz másként. Tibi legalább annyit dolgozott a Látással, mint én, úgyhogy ha bármi is tetszik benne, az az ő érdeme is, de ha valami nem, azt fogjátok rám nyugodtan, elbírtam már rosszabbakat is. Különben is, már rajta vagyunk egy CD-ROM újságon, és kilátásban van néhány Látás-cikk az Interneten is, de erről még nincs sokkal több információm, majd visszatérünk erre a következő, őszi/ téli számban. Az, hogy három rövid Andersen-mese is bekerült, csak annak köszönhető, hogy találkoztam írásaival, és úgy láttam nála megfelelőbben senki nem pótolhatja Hiro hiányát. Talán kopirájtos, talán nem perelnek be azért mert átvettem az Andersen összesből, jóhiszeműen igyekeztem eljárni – egyébként még lehet kapni a kötetet, legtöbb helyen leértékelve. Mindenesetre a Látás és a Straight Edge nem kopirájtos (no copyright!), így ha valaki szeretne másodközlést publikálni valahol, megteheti, csak kérjük jelezze ezt a szándékát, és két darab tiszteletpéldányt is kérünk. A cikkek elején található csan-buddhista anekdoták pedig *Terebess Gábor* Folyik a híd című kötetéből származnak. Ölel mindenkit: mis.

FANZINE RECENZIÓK

VERTIGO Nr. 2., A/4, 44 oldal *(Jan Liebricht, Rembertiring 41, 28203 Bremen, Germany)* Az első számhoz hasonlóan szép tördelésű, áttekinthető lap, alcíme szerint „electro- avantgarde", amely itt elsősorban electro- és dark-industrial műfajokra érvényes, kisebb mértékben foglalkozik zajosabb és kísérletezőbb post-industrial törekvésekkel is. Benne: Leather Strip, brémai klub körkép, Illusion Of Safety, Page 12, Last Delay, Shock Therapy, lemez- és kazettaismertetők, hírek, kiadói hirdetések. 5 DM.

DOBSZERDA Nr. 4., A/4, 14 oldal *(Koros-Fekete Sándor, Al.-Cornisa 10/43, 4300 Tirgu Mures, Romania)* 1995 január és december közötti termést dokumentálja a hozzá érkezett fanzine-ek és hangzóanyagok terén. Egy-két román klub és egyéb zenei akcióról való rövid írást leszámítva szinte csak recenziókat közöl, elsősorban francia területről, másodsorban a magyar színtérből, plusz néhány verset, és a Jutott Neki zenekar szövegeit. A végén rácsodálkozik az elképesztő világtermésre – pl. az elmúlt két évben 800 francia fanzine címét sikerült összeszednie.

PHOBIA Nr. 2., A/5, 40 oldal *(Phobia, 9028 Győr, Mozsár u 42/b, Hungary)* Mivel komputer- és fantáziaközelben vannak, tovább fejlődtek mind a kivitelezést, mind a tartalmat tekintve. Továbbra is kiemelten foglalkoznak electro-industrial projectekkel: Leather Strip, Wumpscut, Skinny Puppy, KMFDM, FLA, NIN, Swamp Terrorists, Coptic Rain. De egyre nagyobb teret engednek a modern trance-ambient kísérleteknek is: Delerium, Drug Free America, The Future Sound Of London, Exquisite Corpse, stb. Szövegek, cikkek, interjúk élvezetes stílusban, gazdagon illusztrálva.

A **MOZGALOM** fanzin a *Thunder Perfect Mind* szövegkönyv után egy újabb **CURRENT 93**-füzetet jelentetett meg, amelyben szép tördeléssel és remek fordításban a csoport *Of Ruine Or Some Blazing Starre* albumának, valamint a *Lucifer Over London* és a *Tamlin* kislemezeknek a szövegeit teszik közzé hiánytalanul – beleértve a bookletek egyéb írásos információinak taglalását is. Itt nem az egyes szövegeket követ indirekt magyarázat, a füzet végén található egy méltatás a Current 93/David Tibet munkásságról *Horváth Róbert* tollából. 93 számozott példányban jelent meg, és 330 Ft-ért lehet megvásárolni a következő címen: Ifj Pánczél János, 2112 Veresegyház, Baross u.7, Hungary.

BIKA 1996/1., A/5, 56 oldal *(Bodányi Ákos & Jeney Zoltán, 1213 Budapest, Nyárfás u. 14, Hungary)* A B.I. Kisasszony utódja a korábbi számok szerkezetéhez tért vissza, informatív és szelíd, mint egy ma született bárány, benne: V. labdarúgó Fény-kupa, Slick Rick, Yello, Tricky, fanzinos slágerlista (tényleg kár, hogy a sorolt lapok nagy része már nem üzemel), NoMeansNo-szövegek, áttekintés a hip hop korszak női megnyilvánulásaiból, Headcrash, Eleven-Brave New World, DJ-iskola, szóval van mit olvasni. Alcíme szerint „Kortárs táncművészeti folyóirat".

DECIBEL Nr. 2., A/5, 40 oldal *(Mogyoró Krisztina és Farkas Melinda, 7623 Pécs, Dr. Veress E.u. 1/a, II/7, Hungary)* Nem is tudom, hogyan maradhatott ki az előző Látásból ez az új és nagyon lelkes fanzine, amely szinte kizárólag a hazai színtér zenekaraival foglalkozik, esetleg itt koncertező érdekesebb külföldiekkel (Chumbawamba, The False Friends). Ezenkívül koncertbeszámolók, fesztiválok, hírek, fotók, fotómontázsok, és mindez pozitív hozzáállásban. A zenekarok: Keleti Front, Téglagyári Megálló, Kritikus Pont, Leukémia, Szörp és Másfél.

GENYÓ SZIVÓ DISZTROLY Nr. 9., A/5, 28 oldal *(Pozsonyi Ádám, Budapest 1148, Szervián u.20, Hungary)* Ez már szinte simogató, de azért szarkasztikus stílusa továbbra is erőteljes. Nemcsak hogy teljes egészében Bucó írja, ő is illusztrálja karikatúra stílusú rajzaival. A cikkek valójában egybefolynak, mint egy mondakör a Bucó-féle aggódó-kispolgár-tekintetes úr világlátásból: Rupaszov káros tényezései, Fodor Gábor mássága és egyéb mások, vélemény a Magyar Narancsról, interjú a Csinovnyik Halála punk zenekarral és hasonló témák. 100 Ft, és az ma már tényleg nem sok.

ABCD Interaktív Magazin 1996/1. Ez ugyan nem fanzine a hagyományos értelemben, legalábbis nem papírra nyomtatott, ugyanis CD formában jelenik meg, tehát az átlapozásához kell egy CD-ROM meghajtó. Azért került hozzám, mert a Szabadidő rovatban benne foglaltatik a teljes 13. Látás, és természetesen a vele egykötésben megjelent 6. Straight Edge. Ezen kívül egyéb izgalmak: Bizottság szövegek, képek, sztori, videó- és zenebejátszások, Savaseső: techno, house, acid zenék, DJ-technikák szintén képekben és hangban, Bozsik Yvette tánca, Interaktív Mozart – keringő komponálás kockavetéssel, csillagászat, Internet, Vágyvölgyi amerikai filmkomponálása, a Műhely rovatban CD-ROM-ok, mozgóképtár, stb., a Szabadidőben mint említettem a Látás/Straight Edge, 99 zöldségrecept, Könyvpiac, a Magyar Narancs negyedéve, stb., stb. Mint ebből is kitűnik, érdemes beszerezni. 1526 Ft, kapható a jobb hírlapárusoknál, számítástechnikai boltokban, és a kiadóban: Budapest 1012, Márvány u.17, Hungary.

„– Üres kézzel jöttem – szabadkozott egy szerzetes.
– Tedd le! – mondta Csao-csou.
– Mit tegyek le, ha egyszer semmit se hoztam?
– Akkor csak cipeld tovább!"
(csan-buddhista anekdota)

MAEROR TRI

A Látás hasábjain már többször méltattuk a német Maeror Tri post-industrial csoport zenei kvalitásait albumain át vizsgálva. Most egy kicsit hosszabban szemléljük, először is a dolog művészeti oldalát, egy a *Meditamentum* című album bookletjében megjelent cikk segítségével *(Lutz Schridde írása)*, aztán az *Audio Drudge* magazinban publikált interjú részleteivel boncolgatva tovább a project hátterét. A fordítások Németh Attila munkái.

„A Maeror Tri három német zenész, akik nagyon érzékenyen foglalkoznak tudatalatti érzéseinkkel. Az ipari társadalomban nincs idő gondolkodni titkos vágyainkról, legtöbb időnket lefoglalja a család, a munka, a szórakozás. De épp ez az ipari zenék feladata: hogy felébresszen és bátorságot öntsön belénk. A Maeror Tri is az ipari zene képviselője. Azt vallják, hogy a hagyományos, klasszikus zene nem is tud erről az indusztrializációról.

A zene történelmében először az olasz futurista mozgalom volt hatással a koncertekre és szimfóniákra. Egy 1913-as kiáltványban megfogalmazták, hogy minden természeti hang – beleértve az emberi mesterséges környezetet is – zenének tekinthető. Luigi Russolo, a mozgalom egyik tagja hangszereket is tervezett, melyek különleges zajokat adtak ki, és amelyeket a hagyományos hangszerelésű nagyzenekarokba is beépítettek. Aztán a francia Pierre Schaeffer adta meg az új zenében a kezdőhangot. Őt a rádió elektronikus technikája inspirálta, főleg a háború utáni fellendüléskor. Készített néhány operát és hangjátékot. A II. világháború után saját stúdiót hozott létre, és elektro-akusztikus technológiákkal kísérletezett. 'Konkrét zené'-jéhez zajok, bevágások, elektronikus effektek együttesét használta. Ma kb. 200 ilyen stúdió működik rádióállomásokon és egyetemeken szerte a világon rengeteg hasonló (és ismeretlen) művésszel. Pierre Schaeffer zenei világa filozófikus vitákban maradt meg (Husserl, Levi-Strauss, Jakobson), valamint írt pár könyvet is. Saját zenei felfogást alakított ki kultúrális kötelezettségek nélkül. Művei talán elgondolkodtatnak bennünket eddigi zenehallgatási szokásainkkal kapcsolatban.

A mai, otthoni, házilag elkészített technológia összehasonlítható az első stúdiókkal, így talán sokan kedvet kapnak a kísérletezéshez. Lehet, hogy a mai kezdő művészek információk és zenei, filozófiai háttér nélkül kezdenek hozzá (mint a Throbbing Gristle), vagy egyszerűen csak a jelen ipari társadalmának szkeptikusai, de zenéjük egy más ízlés megnyilatkozása; tiltakozás, valamint bizonyítéka egy erős és különleges érzékenységnek.

Egy fiatal kompozíció általában problémáktól hemzseg, de egyúttal őszinte és hiteles. Bármelyik ilyen mű a jelenlegi ipari társadalom iránti érzelmeket tükrözi. Talán a ma filozófusai és szocialógusai később leírják az iparosodás menetét, ahogyan a technikai forradalom elbocsátotta a gyerekeket, vagy amiért a szakosodások miatt nincs többé szükség ezermesterekre.

A fiatal ipari zene (kiterjedt szervezettségét is ideértve) hozzáállása ez: „bonyolult, nem szórakoztató jellegű zajok" (Throbbing Gristle). Bonyolult, de intuitív, elektronikán alapuló, jellegzetes és meghatározó. Három kérdésre kell itt kitérnünk: a kompozíciót, az emberi természetet és a nyelvet illetően. A válaszok: az érzelmek, a bátorság és az intelligencia. Néhány fiatal alkotó megpróbál minél teljesebb válaszadásra törekedni.

MAEROR TRI

A Maeror Tri mikrofonokat, konkrét zajokat, szalagmanipulációkat és sok elektronikus effektet használ. Az elektronikai eszközök használata szabadságot is jelent. A tömegkommunikációt felhasználva ezek a technikák felszabadítják agyunkat a fizikai hatások alól. A pszichiáterek tudják, hogy sok embert sokkol az elektronikus információ-áradat, vagy ha idegen hangokat hallgatnak, idegen hely érzetével kerülnek szembe. De ugyanilyen módon a média szórakoztat is.

A legelső elektronikus koncert telefonokkal volt előadva; az ipari zene esetében ugyanez a technika arra való, hogy felerősítse érzéseinket, rádöbbentsen társadalmi helyzetünkre.

Az „ősök" konkrét zenéje politikamentes volt. Az ipari zenét talán össze lehet hasonlítani a kezdeti kísérletekkel a három említett szempont szerint. A második szempont ugye az emberi természet. Ide tartozik Pierre Schaeffer antropológiai értekezése és az Európacentrikusság megszüntetésére tett kijelentése, vagy a Throbbing Gristle politikai állításai, valamint az összes ambiciózus „ipari szerző", akik ragaszkodtak produkcióik és a terjesztés függetlenségéhez. A harmadik szempont a nyelv, vagyis a zajok használata a „konkrét-zené"-ben, a billentyűs hangszereket túllépve. A zajok is képesek „beszélni".

A Maeror Tri a fenti aspektusokból is nézve nem szenved hiányt zenei inspirációkban. Kazettaalbumuk, a *Yearning for the Secret of Nature* (Sóvárgás a természet titkai után) nagyszerű példája zenei törekvéseiknek, a *Multiple Personality Disorder* pedig kitűnő bizonyítéka a patológia iránti érdeklődésüknek. Belátják, hogy a mai társadalomban a természettelvaló foglalkozás összefügg a pszichikai egészséggel. A Meditamentum egy válogatás 1989 és 1992 között készült munkáikból. Meditációval való kísérletezést hallhatunk zenében, ami intelligens és érzékeny odafigyelést igényel. Kézzelfogható meditáció a Maeror Tri irányításával. Ők persze saját maguk nem képesek elménk felszabadítására, de felerősíthetik valóságérzetünket bonyolult, nem éppen szórakoztató zajok és ezeken keresztül megnyilatkozó szimbólumok segítségével."

ᘓ ᘓ ᘓ

„Az agy két félgömbre osztható, mindkét fél képes a testet irányítani, persze a saját szabályai szerint. Vannak azonban különbségek az érzékelésben és a feldolgozásban is, emiatt beszélhetünk egy-egy agyfélteke uralkodó jellegéről. A bal félteke felelős az analítikus, racionális és logikus gondolkodásért, valamint a nyelvtudásért. Míg a jobb intuitívan, kreatívan és a képzelet segítségével aktiválható, például zenei úton. Ezt nevezzük az elme kettősségének. Úgy is meg lehet fogalmazni, hogy a jobb fél holisztikus, a bal kiszámítható módon működik.

Teljesen nem válik külön a kettő, de az egyik általában uralkodó. Fontos tudni, hogy az ember akkor lehet aktív igazán, ha a két félteke egyensúlyban van. A New York-i társadalom például a bal oldali gondolkodásra épül, ez egy hierarchikus rendszer a pénz, törvények és pedagógiák által irányítva. Talán ez kerget oly sok embert monoton, érzelmek nélküli életbe, öngyilkosságba, elmebajba. Mi érzéseket, szenvedélyességet, vágyat szeretnénk kifejezni, egy titokzatos és szürrealisztikus, új zenei nyelvet létrehozni a jobb félteke felélesztése céljából."

„Az ok, amiért megcsináltuk a Multiple Personality Disorder (Összetett személyiségzavar) című albumot, az volt, hogy megragadott bennünket ennek a betegségnek az extrémitása, furcsa megnyilvánulási formája és a betegek szenvedése. Amúgy mi hisszük, hogy senki sem mentes teljesen a skizofréniától, a valóságban nincs biztos pont. A MPD a legszélsőségesebb formája a skizofréniának, ami ezidáig ismert. A betegnek lehet akár száz különböző személyisége, amibe beleértendő a nyelv-, viselkedés-, vagy nembéli változás. Ez a változás igazi és teljeskörű, kivéve persze a beteg kinézetét. A betegség oka

eddig a tudósok előtt ismeretlen. Mi azt a négy karaktert ábrázoltuk, ami majdnem minden betegnél előfordulhat: az „adminisztrátor", a „nyugalomra intő", a „bosszúálló", és a „védelmező".

„A **Drone Records** 1993-ban azzal a céllal jött létre, hogy csak bakelitlemezt adjunk ki kislemez formában, ipari-underground zenéket. Valami szokatlant szeretnénk csinálni, tiltakozásul a CD-ipar ellen. Németországban egy CD 30 márkába kerül, bár az előállítása mindössze 3-ba. Amit mi csinálunk annak 7 márka a költsége, és 10-ért árusítjuk. Emellett ezek igazán jó minőségűek, mind a zenét, mind a kivitelt illetően. A borító mindig az előadó saját munkája, kézzel festve, vagy bármilyen más módon elkészítve."

„Nálunk nincs meghatározott folyamata a zeneszerzésnek, ha lenne, az megszüntetné a tagok egyéniségének kibontakozását. Minden ötlet egy-egy része csak az egésznek. Így képesek vagyunk nyitottak lenni, és mindenféle új zenei formát befogadni. A cél önmagunk teljes kiterjesztése folytatva a zenénk általi kommunikációt. Sohasem törekedtünk egy meghatározott Maeror Tri-hangzás kiépítésére, de nyilván meg lehet határozni mindenféle zenét. A lényeg a szeretet ami ehhez az önkifejezési formához hozza közel az embert. Nyilván lehetetlen, hogy egyetlen zene se legyen ránk hatással, de nincsenek meghatározó zeneiségek, stílusok. Rengeteg minden hat az emberre tudat alatt. Szeretjük az ipari és kísérletező zenéket, mert itt nemcsak zenei ötletek születnek. De például a folyamatos és intenzív gitárhasználat a világ zenei színterein is azt mutatja, hogy nemcsak a kísérletező irány a fontos."

„Kiemelt szimbólum számunkra a Kerék. Jelképezi elménk kiterjedését, fejlődését vizuális módon. Folyamatos mozgás szimbolizálja a különböző tudatállapotokat. A kiadónk jelképe a Fekete Nap, az energia szétterjedését jeleníti meg a zenén keresztül, idegi úton. Azért fekete a Nap, mert nem fizikai jelentéssel értendő. Ez egy belső erő, amely kifejezi a hangok varázsát."

ATMOJECT

ATMOJECT is a new UK label who are soon to release a special series of Enviro-Concrete CDs. First up is BRUME vs APHASIA; series one : round one. Each CD will be packaged alike is an anormously shaped full colour wallet. Artwork will be provided by Michael Prime. For further information contact: Atmoject/Richard Johnson, Aldersyde, Station Road, Banchory, Kincardineshire, AB31 3XX, SCOTLAND, UK.

Az ATMOJECT egy új Egyesült Királyságbeli kiadó, mely ún. Enviro-Concrete CD-ket fog megjelentetni. Első kiadványuk BRUME vs APHASIA; series one : round one, címmel látott napvilágot. Minden CD ugyanolyan formátumú, színes borítójú tartóba lesz csomagolva. Az artwork Michael Prime munkája. További információ: Atmoject/Richard Johnson, Aldersyde, Station Road, Banchory, Kincardineshire, AB31 3XX, SCOTLAND, UK.

„Mu-csounak panaszkodott egy szerzetes:
– Mindennap öltözni, vetkezni és enni kell. Hogy szabaduljunk meg ettől a sok nyűgtől?
– Egyszerűen csak öltözünk, vetkezünk és eszünk – közölte Mu-csou.
– Nem értem.
– Ha nem érted, akkor bizony mindennap öltöznöd, vetkezned és enned kell."
(csan-buddhista anekdota)

JARBOE önmaga és a SWANS tükrében

Az előző Látásban beígért Jarboe-interjú elkészült, és mivel a levélben feltett kérdésekre kazettán küldte el a válaszokat, ezért valamelyest élő beszélgetés hangulata árad belőle.
Mivel Tibi is feltett néhány plusz kérdést Jarboe-nak, ezért a Straight Edge-ben is olvasható egy interjú. A kettő tetszőleges sorrendben tanulmányozható, vagy akár összefésülve. Az itt olvasható fejezet Kővári Katalin, Mis és Tibi közös munkája.

– Tavaly az előzetes információk szerint kialakulóban volt egy budapesti fellépés is, miért hiúsult meg?

– Nem tudom miért nem léptünk fel. Szeretnénk ott játszani. Furcsa város. A kérdés az, hogy ki szervezi meg a koncertet.

– Milyen mértékben fontos az életedben a Swans, és mekkora kötöttséget jelent? Gondolom azért léptél be, mert hatással volt rád.

– Nos, rengeteg energiát fektettem a Swansba, és mióta bekerültem a csoportba, különösen fontos a számomra. A Swans Michael fő projectje volt, és a név is vele kapcsolatos. Én írom a zene jelentős részét, amit a lemezeken lehet hallani. Ő írja a fő akkordokat, nagyon egyszerű gitárakkordokat és az énektémákat. Azonban hallhatsz számos ellentétes dallamot és harmóniát, és a hangszerek különféle elrendezését. Az általam írtak nagy részét gyakran előadom, vagy elmondom a zenészeknek, hogy hogyan játszák el.

Azt hiszem 1983-ban hallottam először Swanst, és kapcsolatba léptem Michaellel. Abban az időben Atlantában éltem, Michael természetesen New York Cityben. Akkor egy művészeti magazinnál dolgoztam, és New Yorkba mentem, hogy interjút készítsek velük, Michaelt 1984 márciusában ismertem meg. Elmentem a próbáikra és sok időt töltöttem velük. Igazán érdekelt a zenéjük, de ezen kívül még az ottani környezet is, Manhattan, East Village és a Slash Lorry Side is. Számos művészeti galéria működött akkoriban ott, és már akkor is az volt, de még ma is nagyon veszélyes területnek számít. Rengeteg a drog, a heroindealer, bandák az utcákon, az emberek nagyon félnek, nagyon sok a kiégett épület, gyakran csak az épületek kiégett váza van meg. Egy kicsit úgy néz ki az egész, mint egy háborús tájkép, félelmetes hely volt abban az időben. Ott maradtam és tovább maradtam ott, mint azt eredetileg terveztem, éjszakai klubokba jártam, lerobbant épületeket kerestem fel, sok, nagyon bizarr kísérleti zenét hallgattam, érdekes kiállításokat néztem meg. Izgalmasnak találtam, hogy ott legyek, és tudtam, hogy az életemnek egy részét ott fogom eltölteni. Aztán idővel természetesen visszamentem Atlantába, ahol nem sokkal később megkerestek, hogy ha van kedvem, akkor menjek velük az 1984-es európai turnéjukra, mint roadie és kisegítő. Elvállaltam, és néhány hónap alatt bejártam Európát, és ez nagyon emlékezetes volt a számomra. Berlinben például az Einstürzende Neubauten énekesénél, Blixa Bargeldnél szálltunk meg, így megismertem őket, sokat vol-

tam velük és számos felejthetetlen élmény fűződik ahhoz a turnéhoz. Nyár végén, az út befejeztével hazamentem és elhatároztam, hogy eladom mindenemet, elbúcsúztam a családomtól és barátaimtól, beleértve a férjemet is, akkoriban ugyanis férjnél voltam, és New Yorkba költöztem. Az első évem azzal telt, hogy megpróbáltam életben maradni és még mindig nem voltam a Swans tagja, de segítettem nekik, megcsináltam egy csomó papírmunkát, fotókat a sajtóközleményekhez, intéztem a postáikat, foglalkoztam a rajongói levelekkel, stb., stb. Természetesen volt zenei múltam is, és 1985. augusztusában néhány meghallgatás után ténylegesen a Swans tagjává váltam. És Swans tagként 1985 december 23.-án, Los Angelesben volt az első koncertem, és nagyon sok érdekes ember jött el, ott volt a Jesus And Mary Chain, a Sonic Youth, Henry Rollins. Megjelent az egész akkori L.A.-színtér. A koncert egy hatalmas raktárban volt, mely zsúfolásig megtelt. A szintetizátorom állandóan elromlott és ütögetnem kellett, erőszakosnak kellett lennem vele, hogy működjön. De ez nem viselt meg túlzottan, élveztem a koncertet. Nem volt lámpalázam és tudtam, hogy onnantól kezdve ez az, amit csinálni akarok.

– Ezenkívül milyen zenei, kultúrális és szellemi/spirituális hatásokat említenél?

– Nos, nagyon sok olyan dolog van, amit erre a kérdésre elmondhatnék, így csak egy általános választ fogalmazok meg. Zenei hatások: Amikor főiskolás voltam egy kicsit mindenféle zenét hallgattam. Sokáig érdekelt a jazz, a blues, az ún. standardok, amiket a '40-es évekbeli klubokban lehetett hallani. Sok német elektronikus zenét, és persze mindenféle kísérleti zenét és noise-t hallgattam, olyan zenekarokat, mint a Whitehouse, az Einstürzende Neubauten, a Merzbow, az SPK, a Throbbing Gristle, a Current 93, stb. Egy időben sok, ún. trance-rockot is szívesen hallgattam. Évekig előfizettem a Symphony nevű újságra és egyszer egy héten megnéztem egy darabot, melyet a lapból választottam ki. Amíg érdekelt az opera sok előadást megnéztem a New York-i Metropolitan Operában. Érdekelt a kamarazene is, sokszor láttam a J.A. String Quartetet. Még ma is járok kamarazenei koncertekre itt Atlantában a helyi egyetemen – ez nagyon kedves számomra. Élvezem a meghittségét, az intelligenciáját, a fegyelmezettségét, a zenészek kölcsönhatását. De minden, az átlagostól eltérő koncertet megnéztem. Láttam a Ramonest, a Talking Headset, a Blondie-t. Érdekelt a new wave is, amikor megjelent. 1976-ban itt Atlantában láttam a Sex Pistolsot azután, hogy egy csomó főcímet kaptak az újságokban. Az első sorban álltam és nagyon érdekes volt. Számomra meglehetősen nehéz egyetlen stílusban gondolkozni.

Amikor főiskolás voltam, itt délen stúdiókban énekeltem, country számokban háttérvokáloztam, olyanokban amelyek Tennessee állambeli Nashville-ben mentek. Így country zenét is hallgattam és csináltam, nem is tudok olyan zenei stílusról, amelyhez ne lett volna valami közöm, és ezek mind hatással voltak rám. Ez az oka annak, hogy széles tonális és intonációs terjedelemben tudom használni a hangomat, és a legkülönfélébb stílusokban is otthon tudok lenni.

A kultúrális hatások nyilván együtt járnak a zenei hatásokkal. Újra művészettörténetet tanulok egy főiskolán, jártam a világ nagy múzeumainak jelentős részében, óriási gyűjteményem van művészetekről szóló könyvekből. Kedvenc stílusom az itáliai reneszánsz, az olyan festmények, amelyek buja színeket használnak, amelyek majdnem szürreálisak, majdnem hallucinogének, és az alaki ábrázolástól a portrék felé közelítenek. A kortárs művészek közül szeretem Joe Peter W.-t, N. Blake-et – ő egy fantasztikus művész San Franciscóból. Sokat olvasok is. Tetszik, hogy az emberek szeretik Patrick McGraphot, és az új-gótikusnak nevezett írókat.

Szellemi hatások: Római katolikus voltam, eléggé belemerültem, és a ceremóniáiba is; mert édesanyám nagyon erős volt a hitében. Ahogy idősebb lettem, érdekelni kezdtek a keleti vallások és filozófiák. Jelenleg a jóga és a meditáció bizonyos formáit gyakorlom, és érdekel a tibeti buddhizmus is. Megpróbálok minden nap meditálni és jógázni.

– Hogyan választod, illetve választjátok külön az ötleteket, mi az ami a Swansba kerül, és mi az ami szóló, illetve Skin-lemezekre?

– Tulajdonképpen ez nagyon egyszerű, mert a fejemben és Michael fejében is mindennek megvan a maga helye. Az én szólólemezeim, Michael szólóanyaga, a Skin project, vagy a Swans mind mind nagyon különböznek érzületeikben, hozzáállásukban. Szólómunkáink nagyon meghitt, személyes lemezek, személyes dalokkal. Olyan dalok ezek, melyek nem illenek egy Swans-lemezre, jóval inkább egy hangra épülő szerzemények. A Swans általában véve kevésbé leleplező és bizalmas. Ez valami olyan, amit nagyon tisztán érzek és magától értetődően Michael is érzi. Tudjuk, hogy áll a dolog, és még sosem adódott vita ez ügyben. Ez olyan, amit csak mi ketten érezhetünk, vagy tudhatunk.

– Adsz szólókoncerteket is, illetve a Swanson kívül más projecttel is fellépsz?

– Csináltam egy lemezt Beautiful People Ltd. címmel. Ez a zenekar neve is, amely valójában kéttagú, egy Larry Seven nevű fickóval működtem együtt. A lemezt a belga Sub Rosa kiadó jelentette meg, melyen egy élő felvétel is helyet kapott, ez az I Feel Pretty című dalnak egy verziója, mely egy Broadway darabból való. Kicsit régimódi, van benne egy kis rejtett gűny, a dal előadása eléggé humoros, élveztem, mert sok örömet szerzett. És tudod egy dal elkészítése egyszerű módja annak, hogy örömet szerezz magadnak, ez nem olyan, ami része lenne egy Swans-lemeznek, vagy koncertnek. Így hát megcsináltam, és természetesen mielőtt csatlakoztam volna a Swanshoz, rengeteg előadást hoztam össze, délkeleten galériákban is alkottam. Folyamatosan közreműködöm más projectekben is. Legutóbb egy kazettán dolgoztam egy kortárs zenésszel, aki PBK-nak hívja magát, aztán Merzbow-val is voltak közös dolgaink. Éveken át énekeltem és adtam hangmintákat különböző művészeknek. Világszerte számos válogatáslemezen is közreműködtem.

– Mit jelent a számodra Isten, függetlenül most vallási tételektől?

– Nos, azt hiszem, hogy nagyon röviden azt mondhatom, hogy Isten a lüktető pulzus, amely mélyen benne van mindenkiben és a világegyetemben is.

– Az amerikai életforma és társadalmi berendezkedés eléggé rettenetesnek néz ki innen a távolból, közelről milyen?

– Nem hiszem, hogy létezik egy ún. amerikai életstílus. Úgy vélem, hogy egy sztereotípikus amerikai életforma létezik, amiket a televízióshow-kban láthatsz, és amelynek semmi köze az életemhez, vagy bárki máséhoz, akit ismerek. Szóval tényleg nem hiszem, hogy ez létezne, legfeljebb néhány felületes reklámban. Az üzletemberek szemszögéből nézve lehet, hogy így van, de nem ismerek senkit, akinek 2,3 gyereke lenne, egy külvárosi házban lakna, 2,3 autója lenne, a McDonaldsban, vagy valami hasonló helyen étkezne. Nem ismerek senkit, aki ezeket tenné, így valójában nem is tudom, mit értesz amerikai életstíluson. Amikor amerikai életformáról beszélsz, akkor a buddhista közösségekre is gondolnod kell, mert Amerikában hatalmas buddhista közösség található. A legtöbb barátom művész és elég változatos életet élnek, sok barátom meleg, vagy biszexuális, és biztosan nem ezt érted amerikai életforma alatt. Mindebben kihívás van, meg kell próbálni megvédeni az elfogulatlanságot, és nem elhinni azt, ahogyan a média bemutatja Amerikát. Látom a problémákat, amelyek számodra és mások számára Amerikával kapcsolatosak, de mint olyas valakinek, aki itt született és itt élte le életének jelentős részét – bár elég sokat tartózkodtam Európában is – azt kell, hogy mondjam, hogy létezik nyitottság és egyfajta őszinteség, amit megtalálhatsz az amerikai kultúra bizonyos aspektusaiban. Ez valami olyan amit nagyon szeretek és élvezek. Azt kell mondjam, hogy amikor sokáig Angliában éltem és amikor a turnék során bejártam a világot, nagyon élveztem, hogy olyan sok gyönyörű hely van mindenütt, és Európa nagy részét igazán szeretem, de amikor a lábam megérinti az amerikai földet egyszerűen beleborzongok. Nagyon szeretem a hazámat.

Fotó: Beth B.

JARBOE ÉS MICHAEL GIRA

– Egészen másnak láttalak „civilben", azaz akción kívül és a színpadi zenélés közben. Ez tudatos átalakulás, vagy saját zenétek spontán váltja ki belőled? Egyáltalán te ezt érzékeled?

– Michael talán azt mondaná, hogy nem vagyok olyan más a színpadon, mert ő ismer maszk nélkül, tudja, hogy milyen vagyok. Mert valójában, noha tudok nagyon kiművelt, kifinomult, csendes és udvarias lenni, képes vagyok nagyon szenvedélyes, nagyon dühös és heves is lenni, és ilyen vagyok, amikor a színpadon állok. A legutóbbi turnén rengeteg dühöt és megvetést sikerült magamból kiereszteni, néhány előadáson szintetizátorjáték közben még némi fájdalom is kijött belőlem. Remélem, hogy a legközelebbi turné során fel tudom majd idézni ezeket, talán lesz majd másik, mert ez a legutóbbi nagyon tetszett.

Nem vagyok biztos benne, de úgy érzem, hogy talán 1996 végén, vagy '97 elején ismét útrakelünk, és remélem, hogy képes leszek idealizálni az intenzitást, mert élvezem és nagyra becsülöm, ha együtt tudok érezni másokkal a haraggal, bizonyos aljassággal, csúnyasággal, fájdalommal és dühvel kapcsolatban. Szeretem ezt az arcot felvenni, mert számomra a kommunikációnak ez egy nagyon erős, nagyon tiszta, egyáltalán, nagyfokú szintje. Úgy vélem, hogy annyi év után, miután a nőket mindig úgy ábrázolták, mint érzéki, csábító, lágy, nőies, szexis lények – csodálatos dolog izzadtnak, koszosnak, csúnyának, mosolytalannak, és nem magamutogatónak lenni. Igazán remek Maha-Kalának (dühös istenség, a védelmező Istennő a tibeti buddhizmusban) lenni. Egyik nélkül nem lehetek a másik.

– Bevallom, számomra keménynek, nagyon keménynek tűnik egy ilyen erőteljes, végsőkig vitt programmal turnézni. Hogyan bírjátok?

– Az egyetlen dolog, amivel foglalkoztam, hogy rendben menjen a turné, hogy egyként kell cselekednünk, hogy hónapokig minden éjszaka egy másik városban, néha egy másik országban kell lennünk, ami természetesen magával vonja azt, hogy a koncertek után össze kell csomagolnunk, be kell pakolnunk, egész éjszaka autóznunk kell, gyakran hotel nélkül, és ha meg is szállunk valahol, akkor is csak néhány órára. Folyamatosan ugyanazon emberekkel utazol ugyanabban az autóban, és amikor odaérsz a következő helyre kipakolsz, megcsinálod a beállást, aztán a koncertet és újra és újra, olyan mint a hógolyó, mint a dominó-effektus. Felizgat, hogy olyan fáradt és kimerült vagyok, akár egy zombi, és mindenkinek az arca kezd ugyanolyannak tűnni. Szeretnél kommunikálni, őszinte és figyelmes szeretnél lenni mindenkihez és mindenedet oda akarod adni, de ez egyszerűen nem megy, mert végül is a koncert az egyetlen, amire van energiád és az masszív erőfeszítést igényel. Ezen a legutóbbi turnén tényleg voltak olyan pillanatok, amikor valóban azt hittem, hogy elájulok, összeesem és rázuhanok a hangszeremre. A dalok között voltak olyan pillanatok, ahol egyfajta összeomlást kellett produkálnom, térdelnem kellett a színpadon és erőt kellett gyűjtenem a színpad előtti vibrációkból. Néha a közönségből próbálok meg erőt meríteni.

A közönség nagyon fontos az előadóknak az előadások folyamán, mert megvan az ereje, hogy energiát adjon, ez egyfajta kötelezettsége is. Sok művész nagyon keményen dolgozik, nemcsak energiára, a közönség támogatására, figyelmére és őszinteségére van szükség. De ha a közönség vásárol is, megveszi, amit a zenekar árusít, mert a mi esetünkben – és tudom, hogy sok más esetben is – a CD-kből, pólókból, könyvekből, bármi egyébből származó eladások azok, amik lehetővé teszik a turné folytatását. Ez nem haszon, ez nem olyan, hogy ebből eszünk valami extravagáns vacsorát, vagy elszórakozunk valahol egy csomó pénzt. Ez a pénz ahhoz kell, hogy működjenek a dolgok. Fontos, hogy az emberek vegyenek ezt-azt, hogy figyeljenek a zenekarra, ez olyasvalami, amit magamtól tanultam meg. Ezért van az, hogy ha ritkán elmegyek megnézni egy turnén lévő zenekart – azon kevesek közül, amelyeket valóban szeretek, akkor van valami, amit mindig megteszek, még ha a barátaimról van is szó. Mindig veszek egy pólót, és előnyben részesítem azt,

hogy fizessek a jegyért, kivéve ha már elkelt mind, vagy ha rajta vagyok a vendéglistán. Ezek kötelezettségek, mert tényleg nagyon nehéz folytatni, nagyon nagyon kemény dolog turnézni. Azt mondhatom, hogy Michael és én maximálisan törődünk a közönséggel, és ezer százalékosan tudatában vagyunk annak, amit csinálunk. Régen lemondtunk már arról, hogy benne legyünk az MTV-ben, hogy biztonsági emberek legyenek a koncertjeinken, hogy rockmagazinok borítóján szerepeljünk – ezek nagyon sokba kerülnének. Nagyon nagyon szerény és egyszerű életet élünk, és folyamatosan azt csináljuk amiben hiszünk. Nem várom el, hogy ezért vállon veregessenek, mert magától értetődően mi magunk határoztunk így az életünket illetően. Ha olyannal foglalkozol, ami a teljes életedet kitölti, de azt nem teljes erőbedobással csinálod, akkor egyszerűbb ha meghalsz. Ezért figyelek oda olyan nagyon arra, amit csinálok.

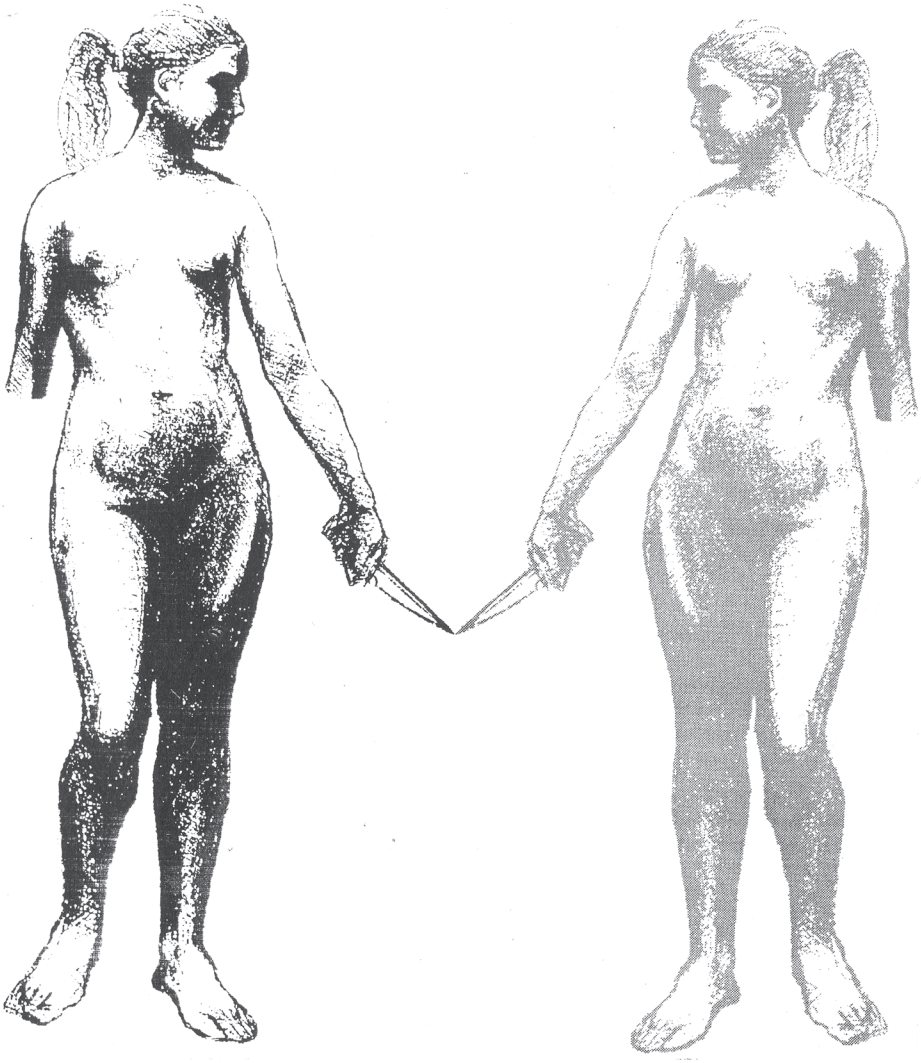

ZSÁMÁN ATTILA

Pillantások, ébredések

A világ érintésétől hajtva
ránk talált magában a rikoltó hajnal,
arcod izzó sugarat tör a tér mezsgyéjén.
A napnyugták bölcsőit kutatjuk,
bíbor felhők lépcsőit,
részeinkből szemek lesznek,
s tekintetek lépnek ki a tüzes homályba.
Álmunkba lopódzott a Hold,
Nap tejében tüzesedtünk,
a Mindenség mosolyában
fürdik csillag-testünk,
eónokká csorduló idő minden percünk,
testté szőjük félelmeink minden kaptatón.
Valami fáj még, valami éget,
valami megragadni szeretné a messzeséget,
dolgozik valami, bár sosem látható,
a közös vér sűrűjében vágtató szó.
A folyóknak folyását követtük,
s játszottunk harmatos partokon,
szökellve pillangót kergettünk
és besározódtunk rezgő ingoványon.
Elraboltuk a csöndet
és nem találtuk többé.
Hány jelszó vált köddé
foszló falak felett!
Ó, fájdalmas-gyönyörű
kalandéhes gyermek!
Mit rejt büszkeséged?
Mit félt merészséged?
Látom sorsom vérebeit,
vicsorgó falkát a tér sebein.
Látom arcod is e kavalkádban,
e homályt lépő köd-karneválban,
ölelő karok erdejét látom
különös delejtől megszállottan.
Varázslatos gyíknyelv-folyam!
Szabdalnak a léptek,
az éjszaka kései,
megjelölték maguk
a por izzadó istenei.
Verejtékkel megszentelt bőrök,
az éj gyönyört vadászó foglyai,
sápadt, izzó szemű, révült angyalok.
Ó, mennyi álarc sejtjeinken!
Mennyi kétség csendjeinkben!
Végigvág hátunkon saját utunk nyoma,
végigvág, beleváj húsunkba nagyon,
meggyötörjük egymást oda és vissza
acsargó, sistergő kéjt ragadozón.
Anyám! Fivérem! Húgom! Szerelmem!
Mit forralunk éppen?
Merre reménységem?
Mit, mit, mit, mit,
mondd, mit teszünk szüntelen?
Önmagam ütlege roppan hajlásodon,
holnapom öröme játszik ajkaidon.
Hol vagy, szívem?
Hol vagy, ébredésem?
Merre a szó, mely átvisz a vizen?
Erre most mélyül,
amott szédül porba.
Orcáinkra olvad
a csillagoknak odva.
Por porrá,
hamu hamvakká,
sóhaj tör vízzé,
kőszikla csontokká.
Hol vihar nem sápaszt,
hol egész a fény:
növényke-szíved ily helyről mesél,
csillogó fonállá, tüzes angyalhajjá,
hangtalan szóid szövi magaslattá.
Gyönyörű gyermekem!
Emeld fel gyönyörű lelked!
Szemed legyen fény szülötte,
s hajnalok hamvasadjanak
kristály arcodon!

„– Mivel kezdjem a csan tanulmányozását? – kérdezte egy szerzetes Hszüansától.
– Hallod a patakcsobogást?
– Hallom.
– Akkor kezdd azzal."
(csan-buddhista anekdota)

VOIVOD

A sors kegyes volt hozzám, és egyik nagy zenei vesszőparipámmal (vagyis első-számú rockzenei kedvencemmel) szembesített élőben, igaz vagy két évvel a rajongási tetőpont (az Angel Rat album) után, de ez nem csorbította az élményt. Az adott fellépés 1995. november 24-én zajlott Bécsben, a Szenében. A koncert előtt rövid interjúba bocsátkoztunk a dobossal, Michel Langevinnel, aki egy roppant kedves és barátságos ember. A Negatron albumhoz az eddigi szokásoktól eltérően nem nyomtatták ki a szövegeket (viszont a lenti címen beszerezhetők), így Michel előadta a dalok történetét. Sajnos a kazetta valószínűleg átköltözött egy másik térdimenzióba, mindenestre eltűnt, így levélinterjúba bocsátkoztunk. Nos, Michel amennyire beszédes élőben, éppannyira nem az levélben, így az igen rövid, szinte csak jelzésértékű interjút bevezetem néhány mondatnyi koncertbeszámolóval, valamint megtoldom hírlevelekből származó információkkal, és az interjúkérdéseket is csak téma megjelölésként tüntetem fel. (fordítás: nanoman, egyéb: Mis)

Rögtön az elejére egy adalék, a Szene ruhatárában kirakták a pólókat árusítani, ahogy illik, és mellétűztek egy papirost, amin ez állt: „A Voivod elcseréli pólóit fűre, hasisra és gombára (nem sampionra!)". A koncertre úgy 120 ember volt kíváncsi, fájdalmas, de valamiért továbbra sem túl sikeresek (bár az európai turné többi állomásán nagyobb elismeréseket arattak, Olaszországban és Prágában valóságos Voivod-mánia dúlt). Persze az a marék rajongó igazán jelen volt, a Voivod pedig az új album legőrületesebb dalai mellett eljátszott sok régi gyöngyszemet a két pszichedelikus lemez (Angel Rat, Outer Limits) kivételével mindegyikről. Végül is ez érthető, tekintettel kell lenni az új énekes/basszusgitáros más hangfekvésére. De azért belenyúltak a Nothing Face nagy slágerébe, az „Astronome Domine" Pink Floyd feldolgozásba – és a gerincem leomlott, olyan frenetikusan tették. Az első lemezről (War And Pain) is előhozták a legjobb szerzeményt, és mivel az a lemez elég pocsékul szól, most végre kiderült, már egy évtizede is majd mindent tudtak.

De a legőrületesebb látványt a zenészek technikája nyújtotta. A dobos és a gitáros Denis D'Amour a legembernyúzóbb váltásokat is mosolyogva tűrik, amikor már össze kellene esni, minden mozdulatuk finom és görcsmentes marad, kezeik sétálnak a dobok és húrlábak fölött: nyugodtan, harmonikusan – miközben állati erővel taglóz le a zenéből áradó energia. Metal, industrial és pszichedelia, valamint a zenészek olyan közvetlen arccal, mint a haver a szomszédból. Meg kell említeni még, hogy Eric Forrest személyében nagyon megtalálták új partnerüket: szintén kiváló zenész, és neki is emberarca van.

– Dalírás?

– A fő dalszerző Denis D'Amour, a szövegeket pedig Eric és én írom. Többé kevésbé minden az én koncepciómon és rajzaimon alapul, bár néha Denis zenéjére születnek a rajzaim.

– A Negatron tartalmi szála?

– A Negatron története konspirációs teóriákon, gondolat manipulációkon és nanotechnológián alapszik.

– A Negatron visszatérés a korábbi keményebb hangzásokhoz.

– A Negatron azért keményebb, mert hiányoltuk a korábbi lemezek agresszivitását. Bár már nekiálltunk az új lemez megírásának, nem tudom előre megjósolni, hogy miként szól majd.

– Szellemi és zenei inspirációk?

– Könyvek: Kafka, William Burroughs. Zene: Van Der Graaf Generator, Bauhaus, Sepul-tura, Bartók, Foetus. Filmek: Blade Runner (Szárnyas Fejvadász), Eraserhead (Radírfej). Egyéb művészetek: Dali, Giger, Robert Williams.

– Modern elektronikus zenék?

– Szeretem a modern techno-rave-trance, stb. zenéket, aztán szeretem az industrial-metalt, amilyen a Ministry, a Fear Factory, és az ún. dark/atmoszférikus zenéket is, amilyen a Cold Meat Industry-hangzás.

– Lesz-e valaha Positron?

– Mire van szükségem, hogy egy Positron című lemezt csináljak? Azt hiszem egy kis elismerésre...

– A kanadai élet?

– Az élet Kanadában egyfajta keveréke az amerikai kultúrának (angol Kanadában) és az európai kultúrának (francia Kanadában).

– Milyen komputert használsz, és mi a véleményed az Internetről?

– 1983-ban egy Macintosh-sal kezdtem, '87-ben áttértem az Amigára, most Silicon Graphics gépeken Soft Image-t használok (ezt alkalmazták a Jurassic Park kivitelezésénél is). Ez csodálatos eszköz arra, hogy önmagadat a végtelenbe kiterjeszd. Az Internet mint virtuális valóság sajnálatos módon nagyon erőszak-orientált; mindemellett az Internet használata közben találtam néhány nagyon értékes információt a következő lemezhez.

– Találkoztál már kelet-európai irodalommal?

– Ez elég ritka, de sikerült néhány könyvre bukkannom a lengyel Bruno Schulztól.

– Dolgozol új projecten?

– Igen, a Jason Newsteddel (aki a Metallica basszusgitárosa) közös project neve TARRAT: The Vamp Empire. Ez egy kísérleti dolog, és lehetséges, hogy nem is fog megjelenni.

ଔ ଔ ଔ

A Voivod régi énekese, Denis Belanger az Angel Rat turnéja után szállt ki, hogy lazítson, és feltöltődjön valami új és rock and rollosabb dologra. Még ezt az albumot megelőzően pedig Blacky, a basszista is kiszállt, hogy kísérletezőbb ötleteire koncentráljon, írt zenét balettdarabhoz, és még '95 végén megjelent egy ambient albuma a Netwerknél.

Michel az egyik hírlevélben bevallotta, hogy Denis Belanger kiválása után fel akart hagyni a zenéléssel, hogy komputeres munkáira összpontosítson, amiből még karrier is kialakulhat. Aztán két hét leforgása alatt látott három zenekart (Soundgarden, Sepultura, Ramones) akik koncertjeiken dedikáltak egy-egy dalt a Voivodnak, ezen kívül pedig olyan zenekarok hivatkoztak a Voivod termékenyítő hatására (különösen a Killing Technology és Dimension Hatröss albumokra), mint a Pantera, a Sonic Youth, vagy Dave Grohl (ex-Nirvana, most The Foo Fighters). Vagyis a Voivod igencsak megtette a maga dolgát. Aztán a menedzserük látta Eric Forrestet játszani egy klubban, miután ők is megnézték, tudták, hogy megvan az új tag, ráadásul mindenképpen trióban szerettek volna tovább dolgozni egy olyan basszusgitárossal, aki hangban is kiváló. Ezek után a Voivod megcsinálta a Negatront, amelyen újrafogalmazták a korai albumok elképzeléseit jövőbe mutató izzással.

Néhány plusz adalék a nyári hírlevelekből: A csoport most dolgozik a második klipjén a

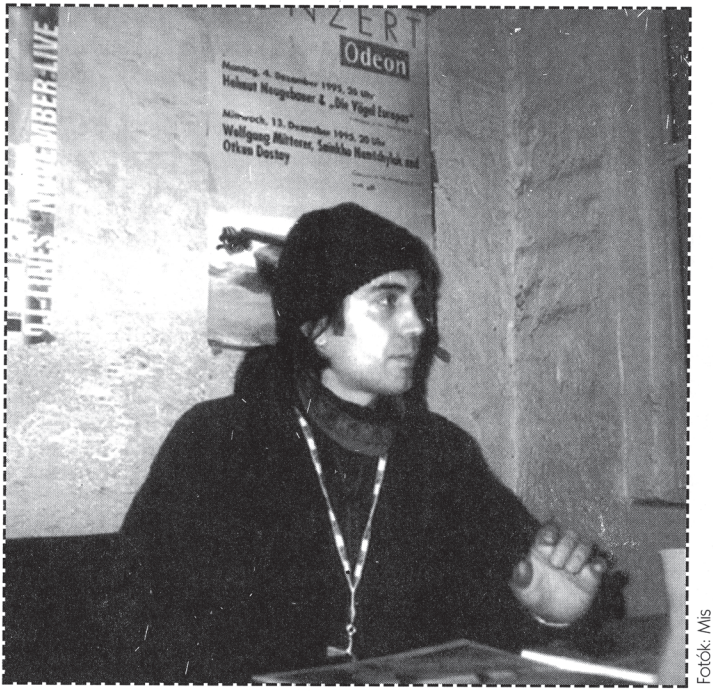

Fotók: Mis

MICHEL „AWAY" LANGEVIN – VOIVOD

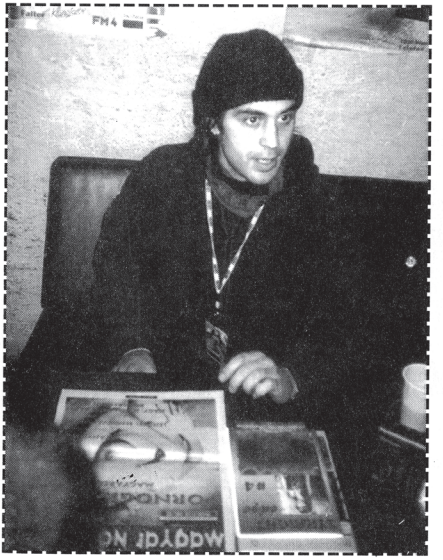

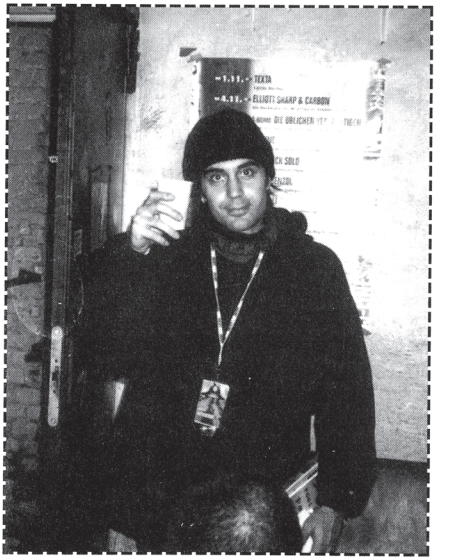

Negatronhoz, melynek a címe: Nanoman, és nyár végére várható egy élő album is. A Negatron még jól tartja magát, a metal rádiók listáin az első ötben van. Michel pedig kivitelezett egy grafikai munkáit tartalmazó könyvet, amely várhatóan mostanában meg is jelenik.

The Iron Gang néven létrejött a Voivod hivatalos rajongói klubja. Tagsági díj tőlünk 16 amerikai dollár (készpénz nem jó). Ezért az összegért egy évre érvényes a tagság, a tagoknak minden hónap első napján postázzák az esedékes csomagot. 10 dollárért pedig évi háromszori megjelenéssel Voivod mini fanzine rendelhető meg, benne rendelési címek, tagsági kártyák, stb. Cím: Michel Langevin, P.O. Box 62, Station A, Montréal, Québec, H3C 1C5, Canada.

HANS CHRISTIAN ANDERSEN HÁROM MESÉJE

A CSIGA ÉS A RÓZSABOKOR

A kertet mogyorófa sövény fogta körül, odakinn a réten, mezőn tehenek és birkák legeltek, de a kert közepén viruló rózsabokor állott, és a rózsabokor tövében ült egy csiga, akinek ugyancsak volt mit cipelnie; magamagát cipelte.

– Csak lassan az én időm is eljön! – mondta a csiga – és valamivel nagyobbat fogok művelni, mint rózsát teremni, mogyorót hozni, vagy tejet adni, mint a tehén, meg a juh.

– Roppant sokat várok kegyedtől! – mondta a rózsabokor. – Szabad kérdeznem, hogy mikor lesz ez?

– Én még várok – mondta a csiga. – Maguk mind úgy sietnek. Ez nem csigázza föl a várakozásokat.

Rákövetkező évben a csiga körülbelül ugyanott feküdt a rózsabokor alatt, mely bimbókat hajtott és rózsákat termett, mindig üdéket, mindig újakat. A csiga félig kibújt a házából, kinyújtotta a tapogatóit, aztán megint behúzta.

– Minden úgy maradt, ahogy tavaly volt! Nincsen haladás, a rózsabokor örökké csak rózsát terem, nem viszi többre.

Elmúlt a nyár, megjött az ősz, a rózsabokor mindig virágzott és bimbózott, míg le nem hullott a hó, s az idő zordra és nedvesre nem fordult. A rózsabokor a földre hajolt, a csiga a földbe bújt.

Új év kezdődött, kibújtak a rózsák és előbújt a csiga.

– Lelkem, maga már öreg rózsabokor – mondta. – Legfőbb ideje, hogy elszáradjon. Mindent átadott a világnak, amit magában hordott. Hogy volt-e annak haszna, ez olyan kérdés, amelyről még nem értem rá gondolkozni, de az az egy egészen bizonyos, hogy semmit se tett saját belső fejlődése előmozdítására, mert különben valami egyebet termett volna. Meri ezért vállalni a felelősséget? Hiszen hovatovább már csak csupasz kóró lesz magából! Meg tudja érteni, amit mondok?

– Kegyed megijeszt engem! – mondta a rózsabokor. – Ezen még soha sem gondokoztam.

– No akkor nem sokat vesződhetett a gondolkozással! Hát számot adott valaha is magának arról, hogy miért virágzott, és hogy mi történt magában akkor, amikor virágzott? Miért így, és miért nem amúgy?

– Nem! – felelte a rózsabokor. – Boldogan virágoztam, mert nem tudtam egyebet. A nap olyan melegen sütött, a levegő olyan üdítő volt, fölittam a tiszta harmatot és a zuhogó esőt, leheltem, éltem! A föld mélyéről fölszállt hozzám egy erő, fölülről lejött egy erő, éreztem a gyönyört, mindig újat, mindig nagyot, s ezért kellett mindig csak virágoznom. Ilyen volt az életem, nem tudtam egyebet!

– Nagyon kényelmes életmódot folytatott – mondta a csiga.

– Az igaz! Mindent úgy adtak nekem – mondta a rózsabokor –, de kegyed még sokkal többet kapott! Kegyed ama gondolkodó mélységes lelkek, ama nagy tehetségek közé tartozik, akik ámulatba fogják ejteni a világot!

– Eszem ágában sincs! – mondta a csiga – Semmi közöm a világhoz. Megelégszem önmagammal, önmagamban!

– De nem kell-e önmagunkból a legjobbat másnak adni itt a földön? Adni, amit tudunk? Hiszen én csak rózsákat adtam! De kegyed? Kegyed, aki olyan sokat kapott, mit adott a világnak? Mit ad neki?

– Mit adtam? Mit adok: leköpöm! Semmit se ér a világ! Semmi közöm hozzá. Maga csak teremjen rózsákat, magától nem telik több! Hozzon a mogyorócserje mogyorót! Adjanak a tehenek és juhok tejet, mindegyiknek megvan a maga közönsége, az enyém önmagamban van! Magamba vonulok, és ott is maradok. Semmi közöm a világhoz!

Azzal a csiga behúzódott a házába és betapasztotta.

– Olyan szomorú ez! – mondta a rózsabokor. – Én a legjobb akarattal sem bújhatok be, min-

dig ki kell törnöm, rózsákkal kitörnöm. A szirmok lehullanak, elrepülnek a szélben! De én láttam, hogy az egyik rózsa a háziasszony zsoltáros könyvébe került, egy másik rózsám szép fiatal leány keblén virított, egyet egy gyermek ajkai illettek csókkal boldog életörömben. Ez olyan jól esett nekem, valóságos áldás volt. Ez az én emlékezetem, az én életem

És a rózsabokor ártatlanságban virult és a csiga házában henyélt, nem volt köze a világhoz.

És évek múltak.

A csiga porrá lett, a rózsabokor porrá lett, az emlékbe kapott rózsa is elporladt a zsoltároskönyvben... de a kertben új rózsabokrok virultak, a kertben új csigák születtek, bebújtak házaikba, kiköptek, nem volt közük a világhoz.

Kezdjük újra a történetet? Nem változik.

ᘓ ᘓ ᘓ

A TEÁSKANNA

Volt egyszer valahol egy rátarti teáskanna. Majd felvetette a büszkeség, mert finom porcelánból égették, mert hosszú csőre és széles füle volt, méghozzá elől a csőre és hátul a füle. Ez egész ritka dolog, emlegette is a teáskanna, ha csak tehette. Hanem a födeléről nem beszélt soha. Tudta miért nem: a födele törött volt, s ha megragasztották is, csorba maradt. Minek beszéljen hát az ember a hibáiról, mikor azt úgyis megteszik helyette mások? A csészék, a tejszínes kancsó, meg a cukortartó úgyis többet gondolnak csorba födelére, többet is beszélnek róla, mint szépen ívelő füléről és pompás csőréről. Ezt a teáskanna nagyon jól tudta.

– Ismerem őket! – sóhajtotta. – Ismerem a hibáimat is, be is látom, s éppen ezért vagyok szerény és alázatos. De hát nemcsak hibái – erényei is vannak az embernek. A csészéknek fülük van, a cukortartónak födele, de nekem ez is, az is, s ráadásul még valami, ami nekik nincs: csőröm. Ezért vagyok én a teásasztal királynője. A cukortartó és a tejszínes kancsó inkább csak a jó ízlést szolgálja, de az adakozó, az uralkodó én vagyok. Áldás lehetek a szomjazó emberiségre! Az ízetlen forró víz bennem dolgozza fel zamatos itallá a kínai leveleket.

Gondtalan, vidám ifjúságában így elmélkedett magában a teáskanna. Ott díszelgett a terített asztalon, s a legszebb kéz emelgette, de a legszebb kéz ügyetlen volt, s elejtette a rátarti kannát.

Ott hevert a teáskanna ájultan a földön, a forró víz szétfolyt belőle, letörött a csőre, letörött a füle – a födeléről ne is beszéljünk, arról már elég szó esett. Rettenetes csapás volt ez neki, s ami a legszörnyűbb: mindenki rajta nevetett, rajta, s nem az ügyetlen kézen.

– Sohasem felejtem el azt a pillanatot! – sóhajtott a teáskanna, amikor később elbeszélte élete történetét – Azt mondták rólam, hogy rokkant vagyok, félreállítottak egy sarokba, másnap aztán odaajándékoztak egy szegény asszonynak, aki zsírt kunyerált a konyhán. Koldusbotra jutottam, nem volt tartalma az életemnek, nagyon elkeseredtem. És mégis – akkor kezdődött az én igazi életem. Mert a világon mindenki máshová ér el, mint ahová elindult. Belém földet tömtek, s ez egy teáskannának annyi, mintha eltemetnék. De a földbe aztán virághagymát dugtak, hogy kicsoda, nem tudom, ajándékba kaptam, a kínai levelekért meg a forró vízért kárpótlásul, meg hogy elfelejtsem letört csőrömet, letört fülemet. A földem befogadta a hagymát, s az az enyém lett, a szívemmé vált, eleven szívemmé – addig, tudjátok, nem volt szívem. De akkor élet támadt bennem, élet és erő.

– Nedvek keringtek a bensőmben: a hagyma csírába szökkent, aztán virágot bontott, s én hordoztam, én voltam a bölcsője. Néztem, nem tudtam betelni a szépségével – boldog voltam, mert boldog, aki másnak tudja áldozni az életét! A virág nem mondott köszönetet nekem, nem is gondolt velem. Mindenki megcsodálta, mindenki megdicsérte. Én meg örültem – bizony, megérdemli a dicséretet a szépséges virág!

– Egy nap aztán azt mondta valaki: „Jobb cserepet érdemelne!"

– Akkor kettétörtek, ami nagyon fájt, de a virág sokkal szebb cserépbe került, s ez megvigasztalt. Most itt heverek a szemétdombon, törött cserép vagyok. De az emlékeimet nem veheti el tőlem senki.

A ZÖLDIKÉK

Az ablakban rózsató állott, nemrég üde volt és fiatal, de most fonnyadozott, valami emésztette.

Szállóvendégeket kapott, azok híztak rajta, egyébiránt igen 'comme il fau' szállóvendégeket, zöld uniformisban.

Beszéltem az egyik vendéggel, mindössze háromnapos volt, de már nagyapa. Tudod mit mondott? Igazságot mondott, magáról beszélt, és az egész társaságról.

– Mi vagyunk a legfurcsább ármádia a föld hátán. Melegben gyerekeket hozunk a világra, mert akkor jó idő van, egyúttal eljegyezzük magunkat és lakodalmat csapunk. Mikor hideg van tojásokat tojunk, az aprószenteket melegbe tesszük. A legbölcsebb állat, a hangya, akit felette nagyrabecsülünk, megvizsgál és felbecsül minket. Nem esz meg mindjárt bennünket, csak fogja a tojásainkat, belerakja a közös, családi rakásba a legalsó emeleten, nagy óvatossággal megszámoz, és egymás mellé sorakoztat minket, korosztály szerint, úgy hogy mindennap egy frissen bújik ki a tojásból, aztán behajtanak az istállóba, összekötözik a hátsó lábainkat, megfejnek bennünket, úgy hogy belehalunk, ami nagy élvezet ám! Olyan kedves neveket adnak nekünk: „eszemadta kis fejőstehenem!" Minden értelmes hangya így nevez minket, csak az emberek – és ez nagyon keserít bennünket, csak az emberek néznek ránk olyan buta, lapos szemmel, amiért fölfalunk hébe-hóba egy rózsalevelet, amikor ők megesznek mindent, ami csak zöldell az ég alatt. A legmegbélyegzőbb, a legundorítóbb neveket akasztják ránk, nem is veszem a számra, pfúj! A gyomrom kavarog tőlük! Nem vehetem a számra, legalábbis nem uniformisban, már pedig én mindig uniformisban vagyok.

– Egy rózsalevélen születtem, én meg az egész regiment, mi a rózsatőből élünk, de ő új életre kelt bennünk, mivel mi magasabbrendű élőlények vagyunk. Az emberek nem tűrnek meg, szappanos vízbe fojtanak minket, gyűlöletes ital az! Mintha már érezném is a szagát. Borzasztó dolog, ha megmosdatják az embert, mikor arra született, hogy ne mosakodjék.

– Ember! Aki rámmeredsz, szigorú szappanos vízszínű szemeddel, gondolj a mi helyünkre a természetben, a mi művészi berendezésünkre, amellyel tojásokat tojunk és szaporodunk! Áldás van rajtunk, teljesedünk és termékenyítünk! Rózsák közt születünk, rózsák közt halunk meg, életünk csupa költészet. Ne akaszd ránk a legcsúnyább és legutálatosabb nevet ami csak eszedbe jut (nem ejtem ki, nem veszem a számra!). Nevezz minket a hangya fejősteheneinek, a rózsa regimentjének, zöldikéknek!

Én pedig, az ember, ott álltam, és a rózsatövet néztem, s a zöldikéket, akiknek igazi nevét nem írhatom le, hogy ne bántsam meg a rózsa polgárait, egy tiszteletreméltó, nagy családot tojásokkal és eleven gyerekekkel. A szappanos vízből, amellyel meg akartam őket mosdatni, mert szappanos vízzel és gonosz szándékkal jöttem, most szappanbuborékokat fújok és a csillogásukat nézem, talán mese lakik valamennyiben.

És a szappanbuborék nagyra nőtt, színes és sugárzó lett, és ezüstös gyöngy volt a mélyén. A gyöngy lebegett, himbálódzott, az ajtóhoz repült, és elpattant, de az ajtó feltárult, és megjelent valaki, senki más, mint a mese anyja.

No, ő szebb mesét mond róluk (nem említem a nevüket), a kis zöldikékről.

– A levéltetvekről! – mondta a mese anyja. Minden teremtett dolgot a maga nevén kell nevezni, és ha már az életben nem lehet, hadd tegyük legalább a mesében!

„Lu Keng, Hszüan-cseng kormányzója tanácsot kért Nan-csüantól:
– Egy kő lakik a házamban, és mást se tesz, csak ül vagy fekszik. Lehet Buddhát faragni belőle?
– Lehet.
– Tényleg nem lehetetlen?
– Most már az – mondta a mester. – Lehetetlen."
(csan-buddhista anekdota)

SOUND SYSTEMEK, NINJA-DISCO ÉS EGYÉB HIPNOTIKUS RITMUSOK

A modern tánczene fogalom egészen mást jelent, mint akár egy évtizede. House, trance, acid, trip hop, hip hop, jungle/drum'n'bass, dub, ambient mind az underground mozgalmak részeként született, és ma jó részük valahol a mainstream piacon belül helyezkedik el. Persze nem elenyésző még most sem az undergroundhoz való ragaszkodás, a függetlenségre való törekvés, a szabad kísérletezésekre való hajlam. Mert nincs mese, napjainkban ezekben a műfajokban (műfajok átfedésében, kereszteződésében) születnek talán a leginvenciózusabb kísérletek. A zűrzavar egyébként teljes, ezek alatt a fogalmak alatt sokan sokfélét értenek, „hozzáértők" is elbeszélgethetnek egymás mellett, nem beszélve arról, hogy hetente több mint kétezer lemez jelenik meg, és két-három új kiadó alakul ezekre specializálódva. Az itt következő cikkösszeállításnak nem is elsősorban az eligazodás segítése a célja (bár az is kialakulhat), hanem, hogy kiemeljünk olyan zenei produkciókat, megnyilvánulásokat, melyeket értékesnek és fontosnak tartunk. Természetesen megpróbáljuk ezeket összefüggéseikben tárgyalni. Az ún. összefüggés elsősorban a DJ-kultúra kialakulásának köszönhető, egyrészt a DJ-k juttatják el elsőként ezeket a zenéket a nagyközönséghez, másrészt a zenekarok, projectek is sokszor belőlük állnak. A cikkeket az angol Muzik és Melody Maker, a német Intro és EB, valamint az amerikai Option magazinokból vettük. Angol fordítás: Márton, német: Karesz, összeállította: Mis.

A **SOUND SYSTEM**-ek

az '50-es évek elején alakultak ki, megváltoztatva az addigi felfogást, létrehozva a DJ-skedést, MC-skedést, vagy a rappelést, amelyek művészi formákká váltak. Az, aki a lemezekkel dolgozott, szelektorként vált ismertté, felelős volt gyakran a próbahangok létrehozásában is. Később ezek az operátorok producerek lettek, és stúdiókat vezettek, mint például a **Studio One**, ahol **Sir Coxsone Dodd** a ska szinonímájává vált. Az első sound systemek olyanok voltak mint a szegény ember táncpartija, egy lakókocsi, DJ-vel, hatalmas hangszórókkal, mely viskótelepeken, hegytetőkön lép fel, ahhoz hasonlóan, ahogy a rhythm & blues és proto ska magához vonzotta a jamaikaiakat. Negyven évvel később a sound system erősebb mint valaha, hasonló gondolkodású DJ-k, hangmérnökök, rapperek, énekesek csoportja alakul ismert kollektívákká, mint pl az *On-U*-csapat, a *Jam Nation*, vagy a *Massive Attack*.

„Ha Charlie Parker ma élne, akkor egy sound systemben játszana" – mondja **Adrian Sherwood**, aki a korai nyolcvanas években a dubsztár *Lee 'Scratch' Perry* producere volt, és olyan punkzenekarokhoz vitte el ezt a zenét, mint a *Clash*, vagy a *Slits*, valamint megalakította az **On-U Sound Records**ot, hogy életben tartsa ezt a zenélési technikát. A sound systemek nincsenek olyan távol a jazztől. Mind a kettő nagy hangsúlyt helyez a tiszta hangokra, az improvizációs ráérzésre, mind a kompozíció mögött lévő vezérlő erőre és a

kísérletezésre. A technológia robbanásszerű fejlődésével, és a tánczene különböző fajtáival a sound systemek a legfrisebb zenék központjaivá váltak. Míg a rock a lo-fi felé fordult, addig a tánczene teljesen kihasználta a modern technika adta lehetőségeket a jamaikai kalyibák alázatos környezetében is. Minden csoport megvághatta a maga dub-verzióit. Olcsó, gyorsan elkészült oldalak ezek, melyek tartalmazzák a tökéletes ritmust, hogy a DJ bármikor felhasználhassa. A fejlődés következtében egyre jobb rendszerek jöttek létre, hangszórók, különleges effektek, a visszhang, ami a dub örökérvényű védjegye.

A ska népszerűségével a sound systemek is gyökeret vertek ott, ahol például felbukkant egy nyugat-indiai közösség Angliában, vagy a fekete klubokban. *Tricky* a '80-as évek közepén működő *Wild Bunch* systemből származik, ahonnan a Massive Attack nőtt ki. „Nagyapámnak volt egy *Tarzan Sound System* nevű csapata Bristolban. Sok skát, korai reggae-t, dubot nyomatott. Egy kemény öregember volt, aki teljesen bele volt bolondulva a zenébe. Emlékszem a basszustémákra. Hogy fel tudd venni a stílusát nagyon benne kellett hogy legyél a Rastafari zenében. Fehérek nem voltak ott. Én jobban benne voltam a tiszta reggae-hangzásban – mint a Wild Bunch – mert abban nőttem fel. Ott sosem láttál fehér embert, valódi gettó volt."

A **Jam Nation** *Mark Rutherford* és *John Gosling* szüleménye, a duó a '92-es *Real World* felvételi hét alatt a táncstúdió legfőbb producerévé vált. Az egész megmozdulást *Peter Gabriel* igazgatta. Korábban *William Orbit Guerilla Team*jének voltak a tagjai. Rutherford és Gosling nemrég hozták létre saját kiadójukat a *Fat Jam* labelt. Breakbeatet underground hip hopot és ének nélküli hangképeket mixelnek. Amikor először jártak a Real Worldben mindketten barátságtalannak találták az atmoszféráját. „Azt gondoltuk berendezzük, mint egy klubot, nagy képernyőkkel, 24 csatornás keverővel, hangszórókkal, sörös, meg boros rekeszekkel. Aztán a zenészek odajöttek a partinkra, és nagyon érdekes dolgok kezdtek el történni. Az emberek nyugodtabbak voltak és szabadnak érezték magukat, hogy kipróbáljanak új dolgokat." A nyolcvanas években Rutherford Afrikában utazgatott, zenéket gyűjtött, egy helyen megismert egy 12 éves fiút, aki 14 nyelven beszélt. A srác egy ökörszekéren vitte át Rutherfordot a sivatagon. „Egyetlen éjszaka vagy 100 emberrel találkoztunk, akik magukat szórakoztatták, pogóztak, mint a punkok, alig volt valami ruha rajtuk. Hajnal körül körbevettek, és megkértek, hogy táncoljak nekik. Újra eljátszották mindazt a táncon keresztül, ami történt velük, és azt akarták, hogy én is így fejezzem ki magam. Ez a gesztus teljesen megváltoztatott, ez a szó valódi értelmében vett sound system volt. Vissza szeretnék menni egy mozgó stúdióval, videóval, hangszórókkal, és olyan éjszakát csinálni, amit mindenki élvez a faluban. Nézzék magukat a képernyőn, felvenném a zenéjüket, és lejátszanám nekik akkor és ott."

A sound systemek új dolgok, a vélemények, zenék és kultúrák szintéziséi. A Massive Attack például egy mozgó táncpartiból és egy graffiti csoportból fejlődött ki – a Wild Bunchban eredetileg **Nellee Hooper** is benne volt, aki később *Jazzy B*-vel létrehozta a *Soul II Soul* slágergyártó systemet. Bár a Massive Attack *Protection* lemeze messze van már a régi ska nyersességétől, a *Karmacoma*, és egyáltalán a *Mad Professor* által újrakevert dubverziók visszaviszik az embert ennek a kifejezésmódnak a gyökereihez.

A dub szikár ritmusai az összekötő szálat biztosítják az eredeti sound systemek és azok mai megfelelői között. Akár *Apache Indian* rappelése londoni bhangra-ragga csoportjával, akár az *Addies Lt. International*, vagy a *Spectrum* sound systemek töltenek meg báltermeket Brooklynban, a ritmusok megkülönböztetik egyiket a másiktól. Tény, hogy a művészeknek nincs szükségük jamaikai kapcsolatra működésükhöz.

A **Rockers Hi-Fi** fehér zenészekből áll. „A nyolcvanas évek utolsó negyedében az acid-house színtértől a sound systemek felé fordultunk. A dub és ska befolyással bíró táncművészek, mint pl. a *Guy Called Gerald*, és a *Shut Up & Dance* a jamaikai típusú systemek

újhullámát mutatták be Angliának. Ez természetes fejlődés volt a tánc- és DJ-robbanásból kifolyólag, egyre jobb és jobb felszereléssel. Digitalizált samplingeket használunk. Amikor Amerikába jöttünk első koncertünkre magunkkal hoztunk a színpadra néhány zenészt és nagy sikerünk volt. Ezek a csoportok sok ember fülét nyitották meg szokatlan, sosem hallott hangokra, de ez egy hely is egyben, amelyik a közönséget részvételre invitálja. A legjobb koncertek egyikét egy kis londoni klubban adtuk, és az érzés abszolút ámulatba ejtő volt. Néhány srác felettünk lógott, előre-hátra mozgatva a mikrofonokat, mások feljöttek a színpadra, segítettek a hangulat fokozásában."

ADRIAN SHERWOOD

szerint a reggae ritmusok többet tettek a nyugati tánczenéért, mint bármi más. Sherwood először akkor került kapcsolatba a nyugat-indiai zenével, amikor 14 éves ko-rában egy a családja által üzemeltetett jamaikai lemezboltban dolgozott. A család később megalapította a *Jet Star* nevű céget, amely a jamaikai zenék terjesztésével foglalkozó legnagyobb vállalat Angliában. Sherwoodot az általa hallott hangok arra inspirálták, hogy 17 évesen létrehozza első kiadóját, a *Hitrun Records*ot. „A kortársaim valóban nem értették a dolgot. Ez a '70-es években volt és mindenki a punkért volt oda, engem viszont nem nagyon érdekelt." Abban az időben Sherwood a Slits-es *Ari Up*pal és *Neneh Cherry*vel élt egy londoni squatban. Neneh Cherry később alapítója volt a szabad stílusú jazz-punk zenekarnak, a *Rip, Rig And Panic*nak, aztán szólópályára lépett, és *Raw Like Sushie* című lemezével nagy sikert aratott a táncszíntéren.

Aztán összeszedte a **Creation Rebel** nevű stúdiózenekart, hogy élőben játsszanak dubot olyanokkal, akik nem feltétlenül tartoznak ehhez a műfajhoz. Ezek egyike volt a jazztrombitás *Don Cherry*, Neneh híres apja, a másik pedig a *Slits*. „Ez 1979-ben volt, amikor a Clashsel turnéztunk. Johnny Lydon is benne volt, különösen a PIL idején. Olyan dub felvételeket hoztam össze, amelyeken közreműködött a *Pop Group, Keith Levene, Jah Wobble*. Különböző zenészek alkottak egy sound systemet, hogy az élő zenét és a szalagokat összemixeljék. Ez közvetlenséget, a zenei és egyéb információk összefüggő továbbítását eredményezi. És a hang mindig jobb, mint amit bármilyen rock-shown hallhatsz."

A színpadon Sherwood úgy néz ki, mint egy őrült szakács, aki a hangok vad receptjével főzőcskézik. DJ-k, gitárosok, basszusgitárosok, énekesek, dobosok, és hangmérnökök interaktív kapcsolatban vannak vele. Tehetségével és jó ízlésével különböző előadóinak személyiségét egyesíti. A **New Age Steppers** egy alkalmi társulás volt, melyben a brit reggae legnagyobb alakjai művész/anarchista punkokkal játszottak együtt, ilyen volt pl. *Eve Libertin*e (Crass), *Mark Stewart* (Pop Group), *Vicki Aspinall* (Raincoats) és Ari Up (Slits). A második On-U-project a *Singers And Players* **War Of Words** nevű csoportja, mely a science fiction stílust csiszolja tovább tiszta reggae környezetben. A ritmusok élesek, hullámzóak Keith Levene, ex-PIL gitáros játékával fűszerezve. Erre a kultikus jamaikai *Prince Far I* védjeggyé vált, dörmögő hangján bibliai versszakokat énekel, az aranyhangú *Bim Sherman* pedig a forradalomról dúdol.

A '80-as években Sherwood egy keményebb hangzást is kialakított *Keith LeBlanc* dobossal, a basszusgitáros *Dough Wimbish*sel, és a gitáros *Skip McDonald*dal. Az első néhány maxi *Fats Comet* néven futott, majd két albumot készítettek **Tackhead**ként. Ezek dubos, indusztriálos funk lemezek, erős pszichedelikus töltettel. A legnehezebb felvételt készíteni a két legelhíresültebb csoporttal, a **Dub Syndicate**-tel, és különösen az **African Head Charge**-dzsel. Tulajdonképpen valamennyi zenekar egyszerű zenészekből áll, és Sherwood a project természetének megfelelően keveri, bővíti, párosítja azokat. Meg kell említenünk még olyan nagyszerű előadók munkáit, mint a **Mark Stewart & Maffia** vidám és extrémen zajos indusztriálját, a Crass honfitárs **Annie Anxiety Bandez** (vagyis **Little Annie**) magával ragadóan lüktető funkját, a londoni rapper **Gary Clail** Tackhead-felállás-

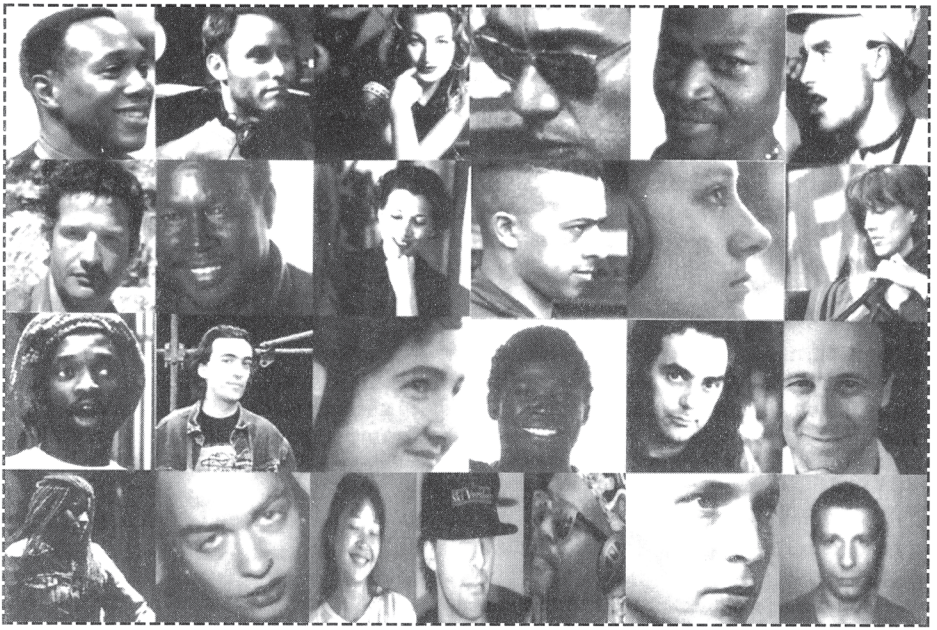

JAM NATION

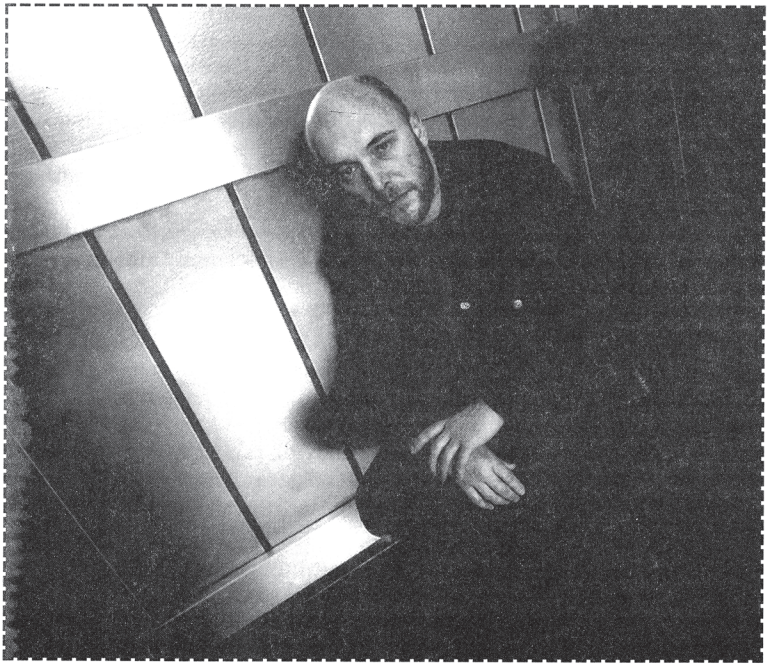

ADRIAN SHERWOOD

ban kísért szürreálisan összetett dub-rockját. A legújabbak közül kiemelkedő a szintén Tackhead-központú **Strange Parcels** és a blues ihletettségű **Little Axe**, valamint a trippes japán dub csapat, az **Audio Active**. Ezen megjelenések mellett Sherwood igyekszik sok időt és munkát fordítani arra, hogy újrakeverje és újra kiadja a régi munkákat, amelyek még ma is olyan káprázatosan szólnak, mint egykoron.

Gary Clail és Jah Wobble egymástól függetlenül kijelentette, hogy az On-U Sound egyfajta mentsvár, menedék a kompromisszumokra nem hajlandó zenészek számára. „A mottóm az, hogy zárj be egy szobába egy csomó embert és nézd meg, hogy mi történik" – mondja Sherwood nevetve. Hogy az African Head Charge esetében mi történik, arról a Látás előző számában részletesen szóltunk, úgyhogy itt most essék néhány szó

a DUB SYNDICATE

csoportról, melynek zenéjében a roots reggae és a dub sehol máshol nem hallott magasságokba emelkedik, megtoldva persze a teljes On-U-hangzásarzenállal, és azzal a ténnyel, hogy a műfaj és a kiadó legjobb zenészei játszanak itt, élükön *Style Scott* dobossal. Láttam őket a '95-ös Audio Active-vel közös turnéjuk bécsi állomásán, ahol nagy-nagy szerencsénkre Sherwood állt a keverőpult mögé. Az élményt itt szavakban visszaadni meg sem kísérlem, elég annyi, hogy egy az időben és térben feloldódó hatalmas flash és hangorgia áldozatává váltunk. Az alább következő rövid, de velős interjú ezen a turnén készült, és egy német lapból származik.

– Hogyan és mikor alakult a Dub Syndicate?

– Mielőtt a zenekar megalakult Jamaikában játszottam a Roots Radicsszel. Gregory Isaacs és Bunny Wailer kísérőzenekara voltunk. '78-ban ismerkedtem meg Prince Far I-jal, kisegítő zenészt keresett a dobosának és megkérdezte nincs-e kedvem vele menni Londonba. Ott ismerkedtem meg Adrian Sherwooddal, aki akkor Prince Far I producere volt. Ebben az időben sok sessiont csináltam Adriannek, akinek tetszett a stílusom. Ebből alakult ki a Creation Rebel, mely rövid ideig Prince Far I kísérőzenekaraként működött. Jamaikában létrehoztam saját kiadómat és sok dolgot vettem fel a legkülönbözőbb zenészekkel. Ezeket megmutattam Adriannek. Hogy elkerüljük azt, hogy ezeket mindig más név alatt jelentessük meg, elhatároztuk, hogy megalapítjuk a Dub Syndicate projectet.

– Mit kell dub alatt érteni?

– A dub a stúdióban jön létre. Az első lépés a hangszerek és az ének egyenkénti feljátszása. Aztán a keverésnél szélsőséges effektekkel – úgymint: különböző hosszúságú visszhangokkal, elnyújtott delayekkel és az equalizer állandó változtatásával alakítják izgalmasabbá a darabokat.

– El tudnád képzelni, hogy egyszer teljesen effektezés nélkül játsszasz élőben?

– Ez a kérdés már régóta foglalkoztat. Időközben a Dub Syndicate-tel stagnáló pontra jutottunk. Változtatni akarunk valamit, de még nem tudjuk, hogy mit.

– Mi a különbség a dub és dance-hall reggae között?

– Nincs különbség. Nagyjából ugyanazok a zenészek csinálják. A producerek behozzák a fiatalokat a stúdióba, hogy ezeket a dance-hall dolgokat felvegyék. Én nem akarom őket emiatt elítélni, mert ez egy jó pénzkereseti lehetőség, de nekünk a helyes útra kell terelnünk őket, és mindenben támogatni, mert nekik valami hamisat tanítanak. Amit meg kell mutatnunk nekik, az a rasták útja.

– Van valami összefüggés a dub és a te vallásod között?

– Igen, mindenképpen. A reggae egy eredeti zene ortodox ritmussal. Sokat mesél a történelmünkről, az elnyomásról és a depresszióról. Reggae-t mindenhol lehet játszani, ahol az emberek el vannak nyomva, akár Ázsiában, vagy Európában. Ez a kisemberek zenéje.

MAD PROFESSOR

dubja a színpadon teljesen élő, nincs vinyl, nincsenek deckek, csak a mesterszalagok és a Professor határozza meg, keveri, forgatja a számokat hátulról előre és vissza. Egyszerre futurisztikus és egyben fejbólintás, vissza a dub aranykorába a '70-es évek basszusfutamai és melódiái felé. A dél-londoni **Mad Professor** (Neil Fraser) vad dub-kalandozásairól ismert. Az ő kiindulási alapja a technológia, amely a sound systemhez vezet vissza. „Még gyerek voltam, amikor az első rádiómat csináltam, aztán 17 éves koromban megtanultam hogyan kell stúdiót építeni. De sound system kultúrában nőttem fel, így aztán fogtam a berendezést, a lemezjátszót, a dub lemezeket és modernizáltam úgy, hogy a színpadon felépítettem egy mestergépet multitrackekkel. Digitális hangot, komputert használok, nem szalagloopokat, vagy dub lemezeket. Azért nem, mert a legtöbb acetát-vinyl legfeljebb csak tízszer játszható le. Egyesítem a frekvenciákat, így például a basszus jobban fejbeveri a hallgatót mint annak előtte. Valódi hangokat és furulyát mixelek össze, az egyik számba basszust teszek, a másikba dobokat, és így tovább, míg egy nagy olvasztótégelyt kapok. Bonyolultabbnak tűnhet, mint egy régi sound system, de az érzés ugyanaz. A modern technológiával és hogy így bejárhatod a világot lehetőséged van arra, hogy a roots-reggaetől kezdve a vad dubon, a lassú ambienten át az őrült jungle-ig mindennel dolgozhass."

Ez az elektronika a legfőbb erő, melynek következtében Mad Professor hangzása megváltozott a kezdeti *Dub Me Crazy* -korszak óta – bár ő ezzel nem igazán ért egyet: „Zeneileg egyáltalán nem változtam. A célok és törekvések még mindig ugyanazok. A meg-nem-hallgatottakért beszélek, az áldozatokért, a szegényekért."

Saját zenéinek forralása mellett előszeretettel dolgozik más alkotók lemezein, pl. újrakeverte a Massive Attack Protection albumát, megtoldva azt néhány sztratoszférában visszhangzó basszusmenettel, aztán nemrég fejezte be Lee 'Scratch' Perry *Black Ark Experiments* című lemezének produceri munkálatait. Legutóbbi projectje pedig, a **Mazaruni The Jungle Dub Experience** a régi típusú dub frekvenciákat a drum'n'bass galaktikus hi-techjével egyesíti. „Amikor fekete emberek először jöttek Angliába, reggae zenét játszottak, és az angol szomszéd nem érthette a tompán puffanó basszust. Azt gondolhatták, hogy ez őrület. Kopogtak az ajtón, és azt kiáltották: 'Oi! Kapcsoljátok le azt a dzsungelzenét!' Most ez a Mazaruni."

TRICKY

Maxinquaye című lemeze a '95-ös esztendő egyik legmeghatározóbb dance alkotása volt. Nincs rajta szó szerint vett dub-bölcselet, sem súlyos visszhang, sem reggaebasszus, mégis egyértelmű a dub-hatás (és ezen felül soul, ambient, trip hop, blues...). A mód, ahogyan Tricky a samplerrel dolgozik kiismerhetetlennek tűnik. A zenét és szöve-get spontán módon szerzi a stúdióban, a számokat felvétel közben keveri, megtartja a működési, és inspirált hibákat, a sziszegést, a ropogásokat. Minden feltűnően emlékeztet a '70-es évekbeli dub-mesterekre, mint amilyen *King Tubby* is volt. És még az a tény is, hogy úgy szívja füvet, mint ahogy más levegőt vesz.

Nagy-Britanniában a hip hop legnagyobb hatása nem az angol rapben mutatkozott meg, inkább a sound system kultúra '80-as években jelentkező hullámának elemeként, melynek gyümölcse a bristoli trip hop, és a londoni jungle. A hip hop visszatért a dub-ban található gyökereihez. Tricky és a jungle képviselői egy világméretű hangulaton osztoznak. Mind a Maxinquaye-en, mind a legsötétebb drum'n'bass számokban kézzelfoghatóan érezhető a nyers paranoia, a kozmikussá dagadt ezeréves félelem. „Néha úgy érzem, minden szét fog esni. Elcsépelt dolog azt mondani, hogy a pénz minden rossznak a gyökere, de igaz. Nem látom úgy, hogy a dolgok jobbak lesznek. Nézd meg a körülményeket, amelyekben élünk, városban élni nem egészséges, úgy vélem mindannyiunkat

megérintett az elmebaj. Egy városban olyan energiákat kapsz, amelyek nem egészen normális emberektől származnak, és ezek az abnormális energiák mindenről visszaverődnek és egyre lejjebb és lejjebb taszítanak bennünket. Sohasem értettem például hogyan lehet az, hogy valaki pénzért öl. De az első alkalommal, amikor New Yorkba jöttem, azonnal megértettem. Ezek az emberek így élnek."

A különbség Tricky és a rastafarik közt az, hogy hitük szerint a gonosz máshol található. A rasták ruházatukon és szertartásaikon keresztül kimentik magukat a Zuhanó Világból, felmagasztalják magukat, miként a tisztaságot, ahogy a szívükben Zionnak áldoznak. Tricky nem Babilonból származónak vallja magát, hanem a rendszerből, szövegeiben és zenéjében minden mocskot, korrupciót a maga nyelvén enged beszélni. „Része vagyok ennek az elcseszett lelki szennyezésnek, éppoly negatív vagyok, mint bárki más. Úgy vélem mindent el kell pusztítanunk, hogy újrakezdhessünk, mindennek vége kell, hogy legyen, mielőtt bármi új jön." Az olyan sorok, mint a *„Mi éhesek vagyunk/Elvesszük ami jár/Az agyam bomba módra gondolkodik/Óvakodj az étvágyunktól"* azt tanácsolják, hogy magadat a probléma részeként azonosítsd, hogy te ugyanazzal a falánk hatalomvággyal vagy átitatva, mint ami a világot is tönkreteszi. „Egy éhes ember dühös ember" – mondja Prince Far I. Úgy tűnik, hogy a fekete zenében valaki mindig keresi a királyságot, a mennyország királyságát. Néhányan persze nem várnak, és itt és most akarják létrehozni. A baj csak az, hogy mindig van egy nagyobb hatalom, amely szolgájává tesz. Az intellektuálisabb oldal az igazságos, elveszett öntudat álma felé fordul, Zionnak, vagy Fekete Nemzetnek nevezve azt. Az aranyserleg az Idő Szivárványának végén. Más fekete misztikusok – Hendrix, Sun Ra, Clinton – ezt az elveszett paradicsomot Atlantisznak, vagy Szaturnusznak, Aranyhajó Kapcsolatnak nevezték. Tricky sajátságosan Maxinquaye-nek hívja. „A Quaye egy embercsoport Afrikában, mint a manchesteri, vagy bármi más. A Maxin pedig, nos, a mamám neve Maxine volt, elvettem belőle az e-t. Maxinquaye az Elveszett Anyaföld."

„Idegennek érzem magam, nos nincs hely, ahol élni akarnék. Mindenfelé utazom. És azt hiszem sohasem fogom megtalálni azt a helyet, amit reménytelenül keresek."

„Bármit elhiszek, fizetek neked nyolcvan dollárt, mondasz egy sztorit és én elhiszem, ez ellát sztorival."

„Amikor valaki odajön hozzám és látom, hogy nincs rendben az élete, az teljesen összezavarja az érzéseimet. Senki sem szereti ezt látni, mert te vagy akár én is lehetnék egy koldus bőrében. Ez elég csúnya, majdnem olyan mint egy tükör."

„Olaszországban gyönyörű lányok jöttek oda hozzám és azt mondták: 'A barátommal a te lemezedre szeretkeztünk.' Valójában nem volt szükségem rá, hogy ezt tudjam. Azt mondtam: 'Miért nem velem szeretkeztél a lemezt hallgatva?'"

„Miután megcsináltuk a Blue Lines albumot, a Massive Attack fizetett nekem, így volt pénzem és ez volt a legrosszabb, mert lehetővé tette, hogy anyagozzak és igyak. Mindent szívtam és ittam, lógtam a városban, bárokban töltöttem az időt, és klubokba jártam szerdától vasárnapig. A kokain a legolcsóbb élvezet amihez valaha is szerencsém volt életemben, a legsilányabb dolog. Mert teljesen irreális. Jól érzed magad, de semmi figyelemreméltót nem csinálsz. Míg rajta vagy, csak állsz és nyomod a sok hülyeséget, a társaság többi tagjával egymás hátát veregetitek minden kibaszott éjszaka. Az Ecstasy éppen olyan rossz, mindenki jókat mond, mégis szar az egész."

„Nem tarthatok rá igényt, hogy mindenre választ kapjak. Bob Marley írhatott dalokat a szabadságról és a szeretetről. Én csak az igazságot mondom el, hogy zavart vagyok, hogy paranoiás vagyok, hogy ijedős vagyok, hogy gonosz vagyok, hogy rosszindulatú vagyok."

Mégis, az album utolsó dala, a feledhetetlenül gyönyörű *Feed Me* valóban reményteli: *„Találtunk egy új helyet az élethez/Ahol megtanultunk erősnek lenni és felnőni/Erősnek*

DUB SYNDICATE

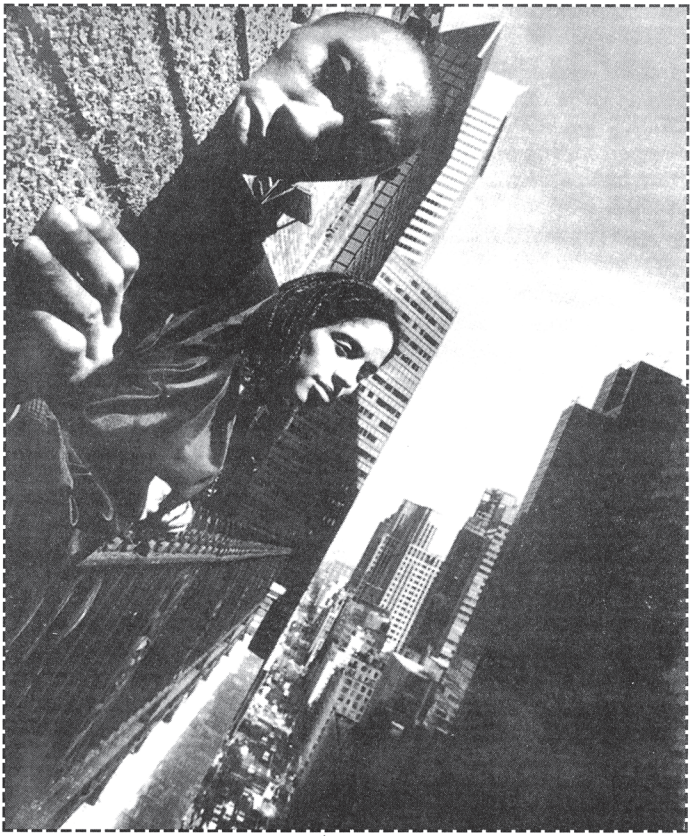

Fotó: Steve Gullick

TRICKY ÉS MARTINA

lenni és érzékenynek."

Időközben megjelent Tricky új projectjének a Nearly Godnak (vagyis a Csaknem Istennek) az albuma, ahol Tricky sound system módon szinte minden számban más énekest vonultat fel. Ez az album összehasonlíthatatlanul kilátástalanabb és sötétebb, mint a Maxinquaye, mintha ugyanazokból a hangmintákból kevert volna néhány olyan zaklatott dalt, ami valóban a paranoia legmélyéről tör fel. A borító és a booklet fotói fantasztikus összhangban vannak ezzel: szórt fényekben fürdő szűk folyosó végét ajtó zárja el, aminek tetejét a „Heaven" felirat uralja, előtte pedig pizsamás alakok kúsznak, érezhetően nem kitűnő lelki állapotokban. A közreműködők: Terry Hall, Björk, Martina, Neneh Cherry, Alison Moyet, Cath Coffey, Ded Madden...

A MASSIVE ATTACK

a '80-as évek elején létezett **Wild Bunch** *sound systemből nőtte ki magát, amely a bristoli kluboktól Japánig is eljutott – aztán felgyorsultak az események, a '90-es években csináltak két albumot, a Blue Linest és a Protectiont, amelyek alapkövek, és utolérhetetlen mesterművek a modern tánczenében. A Blue Lines után Tricky otthagyta a csoportot, mert egyre üzletiesebbnek találta,* **Daddy G**, **3D**, *és* **Mushroom** *maradt, és egy jó sound systemhez méltóan sok énekessel dolgoznak, ami itt azt jelenti, hogy majd minden számban más énekesnővel. Hogy áttekintsük tevékenységüket, innentől kezdve csak interjúrészleteket sorakoztatunk.*

„Amikor játszani kezdtünk, nagy hatással volt ránk a hip hop, mert az jött a tengerentúlról, így belekevertük abba stílusba, amit játszani akartunk, és amiben megtalálható volt a soul, funk, reggae és punk is. Tudod mi voltunk a zenei eklektika úttörői, a mi hangzásunk eléggé eltért a többi zenekarétól, mert legtöbben csak másolatai voltak a hip hop színtérnek, nálunk viszont ez csak az egyik elem volt. Amit mi kifejlesztettünk a sound systemünkből, az a mód volt, hogy a múltból és jelenből származó ötleteinket kevertük. Nekünk sosem volt határidőnaplónk, hogy megmondja mikor mit csinálj. Bristol nyugodt és lassúbb, mint más városok."

„A Blue Linest illetően a dolgok nincsenek arányban, egy csomó dolgot összekevertünk rengeteg váltással, dubbal, és az egészet megfejeltük énekkel. Amikor stúdióba mentünk, csak kiterjesztettük ezt az ötletet. Igazán meglepődtünk, hogy befejeztük a lemezt. Meg voltunk őrülve abban az időben, és amikor valami összejött pár nappal később a darabjaira hullott szét minden, így igazán nagy teljesítmény volt, hogy egyáltalán elkészült az a lemez."

„A mód, ahogyan mi a zenénket meg akarjuk csinálni teljesen más mint minden ebben a társadalomban. Itt minden gyorsan jön és megy, a dolgok alapjában véve a fogyasztásra épülnek. Sok a gyár és a média, hogy állandóan új trendeket kapjon fel, az emberek pedig készek a fogyasztásra, és neked eladhatóvá kell tenned mindent. De nem ez a mi célunk. Még nem tudjuk, hogy a következő lemezünk hogyan szól majd. Tudtuk hogy a Protection hasonlít majd a Blue Linesra, ezért úgy akartuk csinálni, hogy szokatlan legyen és kihívó. Mi valójában sosem tartoztunk a dance-floorhoz, így amikor az emberek azt mondják, hogy nem lehet táncolni a Protectionre, azt válaszoljuk, hogy sosem vezérelt bennünket, hogy táncoljanak a zenénkre. Amikor kijött az első lemez, akkor kezdett feljönni a rave kultúra, és akkor az volt a tánczene, de mi nem illettünk bele."

„A Protection nagy előrelépés volt a Blue Lineshoz képest, mert ott szinte mindent samplerrel csináltunk, míg a Protectionön nagy hangsúlyt fektettünk a hagyományos hangszerek alkalmazására. Egyébként a mi egész pályafutásunk a mintavételezésen alapul, hallhatsz olyan lemezeket, amelyek teljes egészében hangminta orientáltak, és ennek ellenére nagyszerűen szólnak, mert az ember kedvére gyúrhatja, alakíthatja azokat. Ez az

amit mi sound systemként imádunk. Pl. a reggae-ben mindenki ugyanazokat a grooveokat, basszusmeneteket használja húsz éve, de értő kezekben mégis mindig új dal születik belőlük."

„A graffiti volt az egyik kiindulási alap, amikor az ember graffitit csinál azon igyekszik, hogy jelezzen a másiknak, hogy nyomot hagyjon a falakon, de ez az egész New York-i dolog már nagyon elcsépelt, így elkezdtem képszerűen dolgozni, elhagytam a szavakat. Számomra szimbolikussá vált a dolog, úgy gondoltam senkit sem érdekel, hogy mi az utcán való festésnek a lényege. Emiatt vászonra kezdtem el dolgozni, ezzel egyidejűleg olyan ötleteket is kiválasztottam, melyek számítógéppel is kivitelezhetőek. Az art-work inspirációja ugyanaz, mint amikor zenét szerzünk, egy nagyon egyszerű ötletből indul ki az ember, és közben figyeli miként alakul át azáltal, hogy egyre több réteget helyez rá, a különböző hangszereket, éneket."

„A kommunikáció egészen új formái – az interaktív rendszerektől egészen az Internetig – nagyon fontosak a művészet számára, de a veszély a fogyasztással ugyanúgy megy tovább. Nagyon sok minden található az emberek otthonában, és a többség értéktelen szemét. Ott van pl a kábeltévé, a több csatorna több hülyeséget ad. Az Internet odáig fajulhat, hogy a következő Massive Attack lemez meglesz az embereknek otthon a számítógépen, és kedvük szerint átkeverhetik. Ez nagyon érdekes lesz, de azon a ponton nehéz lesz bármire is összpontosítani. Odáig fajulhat, hogy senki sem tudja majd honnan is származnak a számok."

„Mi egyszerre vagyunk zenekar és sound system, azért alakultunk meg, mert élveztük a zenélést. Számunkra a legtermészetesebb dolog élőben fellépni, és mások zenéje helyett a saját hangszereinken játszani, énekelni, rappelni, és új hangokat, atmoszférákat létrehozni. A két megnyilvánulási forma közti különbség az, hogy mi kiadtunk lemezeket, az embereknek pedig előítéleteik vannak. A Wild Bunch idején az emberek egyszerűen azért jöttek el megnézni bennünket, mert jól akarták magukat érezni. Most az emberek hallják a lemezeket és azt várják miképpen adjuk elő élőben, de a felvételek egész más módon készültek. Ha néhány számot megpróbálnánk élőben reprodukálni az valami elképesztően drága lenne, gondolj bele, ha egy teljes nagyzenekart kellene színpadra állítani!"

„Amikor a Blue Linest vettük fel, Geoff a Portisheadből főzte nekünk a teát, így már el tudod képzelni honnan származnak az ötletei. Mikor odadadta a demóját azt gondoltuk, hogy ez remek, és bemutattuk őt másoknak is, aztán csináltak egy brilliáns lemezt. Vannak bizonyos kapcsolatok, és az érzés is hasonló, de a lemezkészítés módja teljesen különböző a két zenekarnál."

A **PORTISHEAD**

Dummy című lemeze, mely sok kritikus szerint 1994 legjobb albuma volt, valóban brilliáns. A világ és nagyközönség felé ez a valódi trip hop és semmi más, bár ez a meglehetősen eklektikus műfaj jóval régebbi keletű. Ez a tíz törékeny és tűnékeny blues-zal erősen átitatott magányos dal a Massive Attack eresztésekhez hasonlóan keverve van hip hoppal, reggae-vel, soullal, jazz-zel. **Geoff Barrow** hip hop gyökereivel tökéletes partnert talált **Beth Gibbons** énekesnő személyében, aki a Portishead előtt Janis Joplin feldolgozásokat énekelt bristoli pubokban. '94-ben ismerkedtek meg egy műhelymunka során. A DJ és hangmérnök Barrow társaival volt ott egy produkciós társaság képviseletében. Beth feladta részmunkaidős állását, hogy az éneklésre koncentrálhasson. Megkérte őket, hogy csináljanak részére néhány számot, és nem sokkal később már az énekesnőjük lett, és hamarosan elkészült az album is. Bár a Portishead magja kéttagú, a zenekarhoz tartozik **Dave McDonald** hangmérnök és **Adrian Utley** gitáros is. Ő a Portishead sajátos felvételi technikája során került a csoportba. A munka során behívták a zenészeket a stúdióba, fel-

játszatták velük a kívánt részt, amit aztán lemezrevágtak és beleszkreccseltek vagy hangmintát vettek belőle. A „Wandering Star"-ban hallható szokatlan gitározásért Adrian a felelős. „Ő azt a részt valójában egy másik számhoz játszotta fel, a dal végül nem jelent meg, de azt gondoltam, hogy jó amit játszott, így felhasználtam." Beth szerint ez a megközelítés több mélységet és személyességet kölcsönöz a zenekar hangzásának. „A legjobb példa a „Pedestal"-ban hallható trombita. Felvettük a trombitát, lemezre tettük, aztán Geoff megszkreccselte. Ami azt eredményezte, hogy Geoff érzéseit kaptuk meg, amint kürtön játszott."

A Portishead más téren is igyekszik átlépni a szokásokat, még a Dummy megjelenése előtt a szokásos háromperces promovideó helyett elkészítettek egy tíz perces fekete-fehér filmet, a „To Kill a Dead Man"-t. „Sok pénzt elköltenek videókra. Van aki képes százezer fontot (közel 24 millió forint) elverni arra, hogy a videón megy valami számítógépes grafika, meg csinos lányok táncolnak, és úgy vélem, hogy ez hihetetlen pénzpocséklás. Minket mindig is érdekeltek a filmek, így azt gondoltuk valami olyannal tudunk előállni, ami érdekesebb, mint egy pop-promo, de ami azért promo hosszúságúra van lerövidítve. Így a Sour Time tulajdonképpen egy filmből készült, miénk volt a videó művészeti munkája, amit a borítóhoz is felhasználtunk, és lehetővé tette, hogy tízperces filmzenét írjunk, amire másképp nem lett volna lehetőség."

„Az igazat megvallva nem tudom, hogy hol állunk mint zenekar vagy, hogy mennyire vagyunk ismertek. Mi azért küzdünk, hogy egyre jobb zenét csináljunk, mert mi nem vagyunk 'karakterek'. Mi nem vagyunk zenekar sem, mint pl. az Oasis vagy a Blur. A ze-nei határokat akarjuk keresztezni. Gyűlölöm a tánczene kifejezést is, nem szeretem, hogy odasorolnak bennünket, mert nem is hiszem, hogy az emberek elmennek táncolni a mi zenénkre."

„Tulajdonképpen nem hiszem, hogy része lennénk a trip hop dolognak. Minden lemeznek ami megjelenik, lehetnek súlyos ütemei, de a srácok bemennek a stúdióba, 12 órát foglalkoznak egyvalamivel, egy ütemet hallgatnak, és a végén őrült dolgokkal teli lemezt adnak ki. Olyan, mint a pszichedelikus zene, a végtelenségig megy, de egy hip hop ütemmel. Mi inkább dalokat akarunk csinálni, inkább mint bármi mást, ami 8 percig megy egyvégtében."

„Az elképzeléseimet azok mozgatják meg, aki saját helyzetükről és életmódjukról beszélnek. Az olyan rapperek mint Erik B mindig sötétek és rejtélyesek, ritmusaik valóban súlyosak és sivárak. A hip hopnak igazából ezt az oldalát szeretem, így amikor írok egy számot, hogy megpróbáljam elkapni azt a hangulatot, akkor nyilván Beth sem egy vidám és szerencsés dalt fog énekelni. Beth saját személyes tapasztalatairól énekel, és ez az ami miatt jelenleg működik a dolog. Csak azt csináljuk amit tapasztalatainkban megéltünk."

És épp ezt teszi **Andrew Weatherall** is a

THE SABRES OF PARADISE

kiadó és zenekar alapítója, szabadszájú szószólója. Andrew a punkhullám után acid-house DJ-ként szerzett nevet magának, egyik szerkesztője volt a *Boys Own* fanzine-nek, majd csatlakozott a *Primal Scream*hez, hogy turnézhasson, megírta számukra a „Loaded"-et, majd Screamadelica lemezük produceri munkáját is elvállalta. Nagyon híresek az általa újrakevert felvételek, az epikus-remixek úttörőjének tartják. Zenekarát a The Sabres Of Paradiset úgy emlegetik, hogy The Clash Of Techno (techno összeütközés). Egyik legutóbbi kislemezük, a *Wilmot* a listákra is bejutott. A Sabres másik két tagja **Jagz Kooner** és **Gary Burns** úgy félnek a leleplezéstől, mint kukacok a horogtól. Ők stúdió-megszállottak, nekik ez alkímiai labor, ahol olyan furcsaságokat is felhasználnak, mint Brian Eno régi visszhangdoboza. Nemcsak a nyilvánosságtól viszolyognak, annak örülnek a legjobban ha

Fotó: Phil Nicholls

MASSIVE ATTACK

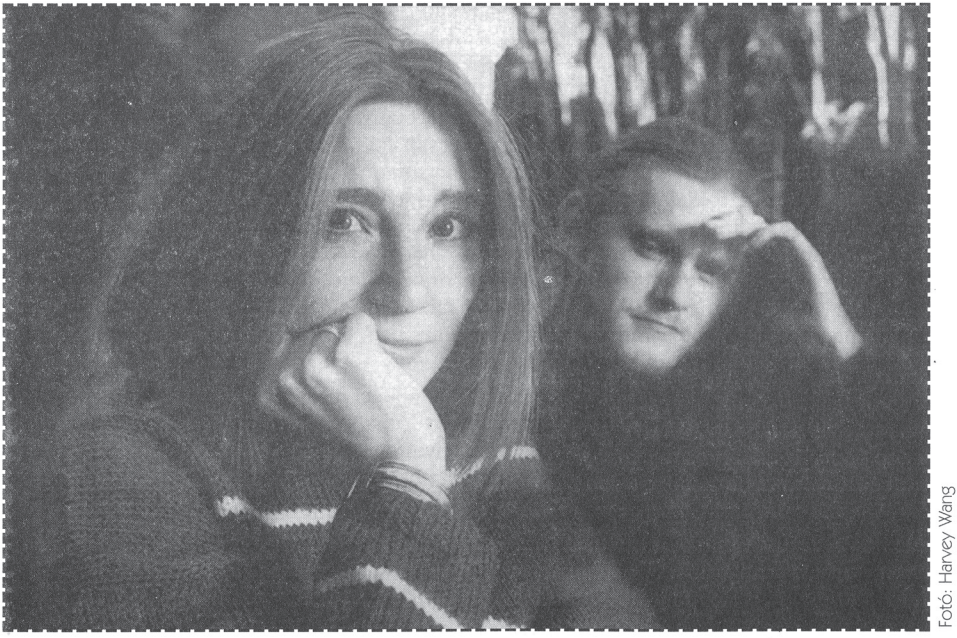

Fotó: Harvey Wang

PORTISHEAD

egyáltalán nincsenek szem előtt. Nem úgy Weatherall, akit eklekticizmusáért, tisztátalanságáért a legtöbb klub ki nem állhat. Vagy azért, mert egyfolytában túl jó. De inkább hallgassuk meg őt magát.

„Először a kiadót neveztem el Sabres Of Paradisenak, ez nem hangzott tudományosan, vagy technósan. Annak hangzott, ami volt, vagyis hitehagyott kozákok bandájának, akik annak idején elrabolták az arisztokraták feleségeit és lányait. Amazok pedig olyan jól érezték magukat velük, hogy sosem akartak visszamenni."

„Egyetlen dolog miatt akartam csinálni: mindenütt ez a briliáns zene szólt. Miért van minden úgy kategorizálva, miért dugja mindenki seggbe magát?"

„Néhány techno dolog a punk előtti időkre emlékeztet. Elektronikus részük egy kicsit elpuhult. A borítók olyanok mint egy Roger Dean tájkép, csak most számítógéppel csinálják őket. Egy kicsit minden érzelgős. Legközelebb tipografikus óceánokon fognak hajózni. De vége lesz, mielőtt rosszra fordulna az egész, mert olyan újítók, mint Richie Hawtin és olyan emberek, mint Dave Clark valóban durva, nyers zenét csinálnak, még mindig kívüllállót, futurisztikusat, de túltermelés nélkül, a space-es rockabilly lemezekhez hasonlóan. Ez a jövő low-tech víziója. Ahogy a Bandulu mondja: a feketeség nagy része eltűnik belőle. De sok ember van, aki most visszarakja bele."

„Ha 20 percet el kellene tölteni valahogy az életemből, akkor inkább hallgatnám Ramones és Phil Sector számok válogatását, mint egy 20 perces ambient számot. Kilencven százalékuk kaka, de amikor jó, akkor velőtrázóan az, akkor nem erről a bolygóról való. Hallgass Radiance-t, olyan mintha az egész cuccod áram alatt lenne. Nem mered megérinteni a hangfalakat, mert megráz."

„Hat vagy hét éve nagyon sűrűn szedtem acidet és valahányszor beszedtem Manor lordjává változtam, azzá a nevetségesen pompázó, földesúr típusú figurává. Az anyag mindenki számára boldogtalanná teheti az életet, mert úgy kezeltem az embereket, mint szolgákat, és egész történeteket találtam ki a számukra. Azért hagytam abba, mert azt gondoltam egy nap nem térek vissza, és úgy végzem, hogy a Holdat ugatva össze-vissza ténfergek."

„1987 és '88 tájékán nem ítélkezhettél a klubnegyed felett, mert minden pezsgett. Most ugyanez történik, olyan mint a disco, csak földfeletti. Nagyon kicsi a különbség aközött, amit a trendklubokban, és amit a Meccaban játszanak. A house mocskos szó, a garage mocskos szó. Talán kapsz némi reakciót, de hol vannak az alternatívák? De talán történik valami a tánczenében. Talán már a jövő héten látsz egy zenekart... A tánczenében az emberek olyan kijelentéseket tesznek, hogy a rock halott. Ezt mondani igazából olyan farokverős dolog. Azért mert te samplerekkel fejezed ki magad, miért vagy jobb annál az öreg csókánál, aki gitárral teszi ugyanazt. Talán nem fér hozzá a samplerhez, talán még egy kibaszott samplert sem látott életében, de éppolyan érzései vannak, mint neked, éppúgy mérgelődik, éppolyan lehangolt vagy éppúgy be van lőve, mint te."

„Nem a státusz kedvéért csinálom, azért zenélek, mert nem akartam a szó valódi értelmében dolgozni. A tulajdonképpeni munkák magukban foglalják a ranglétrát, ami engem cseppet sem érdekel. A népszerűség változik, de ezt külső erők befolyásolják. Azért mert nem adtam interjúkat, az emberek pótolták a hiányt."

„Más emberek szenvedésében hiszek, a halálból és csonkításból több élvezetet kapok, mint a békéből. Talán pihennem kellene."

De a pihenésig még azt hiszem várnunk kell, és addig is a The Sabres Of Paradise zenéjével – amiben minden megjelenik valahogy, ami megérinti Weatherhallt, Suicide, western, dub, acid, rockabilly – alaposan feltornáztathatjuk az agyunkban az adrenalinszintet, robbanásig. De ezt éppúgy megtehetjük a

zenéjével is. „A tánczene világában senki sem jelentkezik olyan albummal, amely kifejezné a mát. Miért van ez? Miért van az, hogy egy olyan zenekarra bízzák, mint az Oasis, hogy elmondják hogy a fiatalok minden hétvégén bulizni akarnak? Erről szól a The Chemical Brothers. Tom és én állandóan klubokba, koncertekre járunk, gyorsan élünk, alkalmazkodunk. Reméljük, hogy ez hallatszik a lemezeinken. A baj az, hogy túl sok olyan ember mozog a tánczene világában, akik azt akarják, hogy a színtér a saját kis klikkjeikhez tartozzon. Nem akarnak karaktereket létrehozni, nem akarnak olyan művészeket, akik mondanak is valamit. Csak az érdekli őket, hogy arctalan szakbarbárok a hálószobáikban üljenek és kis kiadóknál jelenjenek meg a lemezeik. Többek között ez az oka annak, hogy az utóbbi 3-4 évben nem fejlődött a tánczene. Az emberek semmibe veszik az Orbitalt, csak mert nagy kiadónál vannak, az nem érdekli őket, hogy még mindig nagyszerű lemezeket jelentetnek meg. És miért nem becsülik az emberek a tömérdek lemezt eladó Leftfieldet? Ezért szeretem Richie Hawtint. Nem rajongok a zenéjéért, de tisztelem, hogy nem fél a hírnévtől. Az Aphex Twin is ezért briliáns. De van még valaki más? Amire a tánczenének jelenleg szüksége van, az egy igazán kiemelkedő album. Egy lemez, amit igazán megérdemel a színtér. Egy lemez, amit az ígéretek ellenére még nem sikerült kiadni." Ez lenne a The Chemical Brothers debütáns nagylemeze, a *Exit Planet Dust*? Mindenesetre közel jár ehhez!

Tomot és **Ed**et 1989-ben mutatta be egymásnak Geoffrey Chancer, a középkorú író. Abban az időben történelmet tanultak a manchesteri egyetemen. Alig néhány héttel első találkozásuk után már együtt DJ-skedtek *The Dust Brothers* néven, és a legkülönfélébb zenéket játszották. A „nagy ütemek még nagyobb zajokkal" stílusú számokra specializálódtak, de hamar frusztráltak lettek, amikor látták, hogy nincsenek ilyenek. Elhatározták, hogy csinálnak egyet maguk. Az eredmény a *Song To The Siren* című dal volt, amelyet egy kis kiadó jelentetett meg '92 nyarán. A dalt aztán sikere nyomán újra kiadta a *Junior Boy's Own* '93 elején. Ezután jelentettek meg két EP-t, majd a nevüket megváltoztatták The Chemical Brothersre, mert egy Dust Brothers nevű New York-i produkciós team bírósági procedúrákkal fenyegette őket. Készítettek számtalan kiváló remixet, többek között olyan előadóknak, mint a *The Prodigy, Bomb The Bass, Primal Scream*. Az Exit Planet Dust az utolsó lemez volt a Juniornál, mert aláírtak a Virginnek. A nagylemezről olyan kritikák jelentek meg, hogy: a Prodigy és a Motörhead találkozása. „Igazán kitaláltuk, azóta egy csomó új anyagot írtunk, és eljátszottunk az ötlettel, hogy néhány részt újakra cserélünk, de azt gondoltuk, minden remekül szól, még ha kilenc hónapja írtuk is azokat a számokat."

„Az első félóra szolid ritmusokból áll, ezekre azért volt szükség, mert az emberek otthon is fogják hallgatni a lemezt, és nemcsak egy klubban. Ebből kiindulva két dal éneket is tartalmaz. Különböző hangulatokhoz különböző hangokra van szükség. Mindkettőnket sokféle zene érdekel, és nem tudom miért kellene tagadni ezt. Nem tudom elhinni, hogy a legfelszenteltebb techno őrült egy nyári vasárnap reggel úgy ébredne, hogy meg akarna ragadni egy Basic Channel dallamot. Lefogadom, hogy az ágyuk alatt van egy Simon és Garfunkel-lemez."

„Azt hiszem az album azt sugallja, hogy itt van két energiával, vitalitással teli ember. Ez egy nagyon fiatalos lemez. Ha 16 éves lennék, és mennék, hogy megvegyem, nagyon fel lennék dobva. Nem vagyunk oda az elvont avantgarde kalandozásokért, amiket pl egy Mo'Wax lemezen hallhatsz. Mi inkább parti-gőzhengerek vagyunk. A zenénk egy része meglehetősen brutális, de azt mondhatom több lélek, több tűz és szenvedély van benne, mint az ún. soul lemezekben. Olyan mint egy Tricky-lemez. Eléggé súlyos, de teli van lélekkel."

„Szeretem a különböző művészekkel való manipuláció fogalmát és azt, hogy egy lemezre kerülhetnek. Szégyen, hogy a zajos mintavétel napjai elmúltak. Kivéve, ha fizetsz egy valag pénzt. Nemrég beszéltem valakivel, aki ki akart venni egy konga loopot és ezért a kiadó 20000 dollárt kért. Egy konga loopért! Ez egyszerűen nevetséges. Nincs jogunk megmondani, hogy milyen hangminták vannak a lemezünkön, de van néhány bizarr kombináció. Még akkor sem tartozik az emberekre, ha netán felismernék magukat. Kenny 'Dope' Gonzalez panaszkodott, hogy a Chemical Brothers lenyúlja az ötleteit. Nem értem mit kicsinyeskedik. Eltekintve attól, hogy csupán egy ütemét használtuk fel, ő éppen úgy csinál zenét, ahogy mi. Mi sem agyaskodtunk, amikor a The Boo Radleys mintát vett tőlünk. Úgy gondoltuk ez igazán remek. Németországból viszont valaki küldött egy szörnyű soul lemezt, ami a „Chemical Beats" egy részletével indul. Visszautasítottuk, hogy felhasználják, hosszútávon meg fogják köszönni."

„Nem igazán vagyunk kapcsolatban másokkal a színtéren. Talán egy-két ember van, akikkel kezet fognánk és meghívnánk őket egy italra, de ez nem igazán érdekel minket. A tánczenében sok a jóképű srác. Vannak olyanok, akik a külsejükre építik a karrierjüket. Tudod vasárnap éjjel mindenki lemegy a Struttba. Mi inkább futunk egyet a barátainkkal. Az is tény, hogy kötelezően nem tisztelem a múltat. Mi sosem csinálnánk olyanra a számainkat, hogy úgy szóljanak, mint a régi detroiti dolgok. Nem lógunk állandóan a techno szerzők nyakán. Nem húzunk képzeletbeli vonalat. Az olyanok, mint Andrew Weatherhall és mi, csak tesszük a dolgunkat. Úgy értem nézd meg, hogy Weatherhall is egy csomó embert idegesít. Egyszerűen csak azért, mert a saját utunkat merjük járni."

„Néha különösen nem érdekel, hogy az emberek be akarnak nyomni egyet nekünk. A mi zenénk végül is magáért beszél. Az emberek kritizálhatnak, de nem fogják megakadályozni abbéli hitünket, hogy a zajok a hangszórókból jönnek. Élőben játszani nagyon fontos számunkra. Az egyik los angeles-i klubban tartott koncertre még élénken emlékszem. A beállás alatt egy furcsa politikai összejövetel volt, a Hónap Republikánus Fiatalja vagy ilyesmi, és csodálkoztunk is, hogy mit keverünk mi ott. De amikor bejött a közönség, a hely megőrült. Az emberek úgy beindultak a műsor alatt, hogy a színpadra is felmásztak. A közönséggel való kapcsolat nagyon fontos. Hallhatsz ezer lemezt, ami technikailag briliánsan van keverve, de ha a DJ tulajdonképpen semmit sem jelent a számodra... Az emberek, aki eljönnek, hogy meghallgassanak minket DJ-ként, amint valószínűleg néhány számunkat nyomjuk, arra is kíváncsiak, hogy mit tudunk még nyújtani nekik. Bármilyen is a mixtúránk, mi mindig egy szédületes rockizós bulit csinálunk."

A **NINJA TUNE**

a Mo'Wax mellett a legfontosabb trip hop kiadó, színes, jazzes, funkys breakbeat zenéjével egyike a '90-es évek sikertörténeteinek – egyébként másokhoz hasonlóan ők sem elégszenek meg a trip hop fiókkal, jobban is áll nekik a válogatásaikra írt meghatározás: „funkjazztical tricknology". A **Coldcut** nagy lemezkiadókkal való szoros kapcsolatainak hamujából emelkedett ki a Ninja Tune, amely valójában menekülés volt két kimerült zeneszerző számára – és a Ninja Tune a legismertebb és legmegbecsültebb angol kiadók egyikévé vált néhány év alatt.

A Ninja Tune irodái egy áruházzal vannak szemben a Temzére nézve, melyben **Matt Black** és **Jonathan More** (vagyis a Coldcut duó) bulizott a '80-as években. Kartondobozok és fehérre meszelt folyosók mögött a gyanútlan látogató hirtelen egy emberekkel, lemezekkel, számítógép monitorokkal és káosszal teli kis szobában találja magát.

Jonathan, a Ninja Tune ravaszabb fele megpróbálja elmondani, miről is szól a kiadó. „A személyes túlélő pocakodról. Turbósított változatban is kapható."

„A Ninja Tune létrehozásának ötlete 1990 februárjában született meg, amikor a Cold-

THE SABRES OF PARADISE

Fotó: Vincent McDonald

THE CHEMICAL BROTHERS

cuttal Japánban voltunk. Matt és én egy csomó hajmeresztő dolgot tapasztaltunk a Big Life-nál, a Polygramnél. Volt egy csomó zenénk, amit visszadobtak, ez volt ez első tapasztalat. 1990-től minden nagyon formális volt, és tele volt a tökünk az egész színtérrel. Aztán elhatároztuk, hogy csinálunk egy kiadót és visszatérünk. Azt is elhatároztuk, hogy tisztességesek és egyszerűek leszünk. És egy nap talán majd kiadhatunk egy Coldcut-lemezt is. Amíg Japánban időztünk, teljesen odavoltunk az ottani pörgéstől, de kissé meg is rázott. 10 nap alatt 13 éjszakánk volt, két 13 órás trippel. Csak nyers halat ettünk. Mindketten elkezdtünk nindzsákkal kapcsolatos cikkeket gyűjteni. Egyszer késő éjjel láttam egy nagyon jó műsort a tévében arról, hogy hogyan lehet nindzsa az ember. Megértettük, hogy nindzsának lenni nagyon teátrális dolog. Ez nem harcművészet, mint olyan, ez trükknológia."

Hazavitték az ötletet, Jonathan és Matt a híressé vált *DJ Food* név alatt kezdett dolgozni a Zen Brakes és Jazz Brakes lemezeken. „Valójában nem volt vezérelv, ezek a lemezek inkább közlekedési eszközökként szolgáltak a kísérletezéseinkhez. A pop-forgatókönyv kissé savanyúvá vált, és mindenki a '80-as éveket emlegette. Megértettük, hogy az egyetlen módja, hogy túléljük ezt, hogy csak olyat szabad csinálnunk, amit élvezünk is. Amikor a harmadik, vagy negyedik lemezünket adtuk ki, a légkör egy bizonyos fokig meg kellett, hogy változzon. Úgy vélem azok a breakbeat lemezek lefektették az alapot a színtér számára, amely most a miénk. Nevezheted ahogy akarod, de mi 'hülyéskedés'-nek hívjuk. És azért, mert rozoga, roggyant és nyavalyás."

És köréjük gyűltek a nindzsák, **Pete**, **PC** és **Strictly Kev** csatlakozásával a Ninja Tune új lendületet vett. Az energia a minőség felismerhető bélyegét nyomja a Ninja Tune-ra, ez azt jelenti, hogy az emberek megveszik a lemezeket függetlenül attól, hogy hallották az előadókat vagy sem. „Nyilvánvalóvá vált, hogy mi csak kiadtuk a lemezeket, valójában nem dolgoztunk velük, nem mutogattuk őket ravasz és 'trükknológikus' módon. Tudtuk, hogy kicsit ügyesebbnek kell lennünk, és arra kezdtünk összpontosítani, ami a legnépszerűbb volt és amit legjobban szerettünk. És ez volt a funkys DJ Food-féle hangzás. Minden zenestílusban vannak fenomenálisak, és az emberek ezt figyelmen kívül hagyják. Így ha az emberek rádtalálnak,

azt valami érdekes módon jelezned kell. Nincs ebben semmi új, visszavezethető a '60-as évekbe, a Motownhoz és a Staxhoz, mely kiadók az emberek bizalmára épültek. Megtörténhet bármilyen zenével. Ott van például a klasszikus zenét kiadó Deutsche Gramofon."

„Mivel egyikünk sem a pénzért csinálja viccesnek kell lennünk. Csak meg kell találnod a kis kalitkádban a meglepetés legérdekesebb módját. Legalább egy nindzsa megy, ugrál, és csúszkál a boltok felett."

„Nem a trip hopban gondolkozom, de kiakaszt, hogy az emberek elítélő értelemben használják. Mint az acid-jazz, ami most majdnem olyan, mintha régimódi lenne. A lemezboltokban előrekerülnek a trip hop lemezek, az acid-jazzeket meg hátradugják. Ez szégyen. Az emberek azt mondják: 'Óh, Galliano, ismerem őket, acid-jazzt játszanak', és így tovább. Elfelejtik, hogy ezen emberek közül sokan briliáns művészek, és csak az történt, hogy összekapcsolták őket azzal a kifejezéssel. Régen azt mondták rólunk, hogy '80-as évekbeliek vagyunk. Ez nevetséges, olyan amikor ezt a kritikát látod: ''80-as évekbeli Soul II Soul'. Feltételezem, ez onnan ered, hogy mindig olyan dolgokat akarnak az emberek, amelyek újak és frissek."

„Ez ugyanaz a régi kupleráj, csak egyszerűen egy másik kiadóval. Ez funk, akárhogy is, csesszék meg, ez funk!"

És hogy milyen funkról is van szó, érdemes utánajárni a két új válogatásnak, a *Ninja Cuts: Funkjazztical Tricknology*nak, és a második fejezetnek, a *Ninja Cuts: Flexistentialism, The Joy of Dex*nek, mely utóbbi ügyes trükknológiai húzással szimpla áron dupla CD-t rejt, telistele kiváló nindzsa mixekkel olyan előadóktól, mint *DJ Food, Funki Porcini, The Herbaliser, Up Bustle & Out, Coldcut, Kruder & Dorfmeister, London Funk Allstars, 9 Lazy 9*. „Van egy csomó új ember és őket még mindig az érdekli, amit mi a Ninjánál szeretünk. Hülyeségek, hip hop, graffiti, használt ruhák, csináld magad..."

Ezen kívül a Coldcut duó mint DJ is figyelemreméltó, a **Journeys By DJ** CD sorozatban megjelent drum'n'bass és trip hop gyűjteményük a '95-ös év talán legjobb DJ-mix albuma volt. Emellett egy új alkiadót is létrehoztak **Ntone** néven, amely főleg az ambientre specializálódott, két mix albumot is megjelentettek már, a *Tone Tales from Tomorrow* két fejezetét, melyeken a Coldcut duó saját morzsáik mellett olyan előadók felvételeit hajlítja saját elképzeléseinek „igájába", mint a Journeyman, Transcend, Drome, Hex, Bogus Order, Path, Real Life. A Ninják elől nem lehet elrejteni semmi érdemlegeset, de nem is érdemes, értő kezeik alatt a bronzból is arany válik.

A **THE ORB**

első kislemeze 1989 márciusában jelent meg, amikor is az Orbot **Alex Paterson** és a KLF tag, *Jimi Cauty* alkotta (ezt megelőzően Paterson dolgozott a KLF két fontos ambient albumán, a Space-en, és a Chill Outon). A négyszámos EP a New York-i Kiss FM rádióból származó hangmintákból állt. A következő lemez Minnie Riperton 1975-ös sikerének, a Loving Younak a feldolgozása volt. Az első, teljes hosszúságú Orb lemez, az *Adventures Beyond The Ultraworld* 1991 nyarán jelent meg, az amerikai változat szimpla, míg az angol verzió dupla. Egészében véve az album egy ambient-opusz, egy világűrkutató szonda, mely a legújabb komputer technológiát használja, a chicagói house, a jamaikai dub, tévé hangminták és Brian Eno-féle összetevőkből áll. Egyes részek a space-rockhoz vannak közelebb, az elektronikát Steve Hillage (Gong alapító) gitárjával kombinálták. Az *U.F.Orb*, a zenekar második lemeze a brit lista élére került, a következő dupla CD/4LP album, a *Live '93* pedig megszilárdította a csoport pozícióját, hatalmas és szolid hallgatóságot gyűjtve maga köré. Európában a Pink Floydhoz kezdték hasonlítani, és a fesztiváli fellépések sorozata bebizonyította, hogy az ambient-house-nak nagy a vonzereje.

Aztán az Orb eltűnt egy évre a stúdióban, és ennek eredménye, a *Pomme Fritz* erősen

megosztotta a csoport híveit. A hat szám, ami egy téma variációit tartalmazza túlontúl kísérleti a megszokott ellazulásokhoz, és az ellenzőktől a csoport az Interneten az *Orb With Wound* (Sebesült Földgolyó) címet érdemelte ki. „Ez majdnem olyan, hogy piedesztálra emelnek bennünket és mi leugrunk róla. Az igazi Orb rajongók azért szeretik, mert tudják, hogy ez nekik szól, és nem a poprajongóknak, akik leülnek és azt mondják: 'Ez nagyon tetszik, ez olyan divatos'. Ez csak zene. Sok fontosabb dolog van, mint a zene. Ez csak menekülés. Az Orb számomra egy menekülés." – reflektál Paterson. A zenekar saját, *Inter Recordings* nevű kiadójánál *FFWD* név alatt – mely Patersont és **Thrash**t az Orb két tagját, valamint *Thomas Felhmann*t és *Robert Fripp*et takarta – kiadott egy lemezt, mely a Pomme Fritzhez hasonló bizonyítékokat sugalmazott a megátalkodottaknak, akik szeretik az új, kísérletező irányokat.

„Az Orb az, ami lenni szeretnél, és nem az, amit a nap végén a kiadó mond neked. Jelenleg az van, hogy az üzleti rész sajnálatos módon átveszi a zene szimfónikus látásmódját. Rettenetes üzletemberek vannak a kiadónál, akikkel meg kell egyeznem, és fogalmuk sincs, hogy miről szól a zene. És ők azok, akik kiadják, ez egy nagyon bizarr helyzet."

Alex Dél-Londonban nőtt fel utcányira jelenlegi főhadiszállásától, közel a battersea-i erőműhöz, mely az ipari korszak nemzetközi szimbóluma, és a Pink Floyd '77-es Animals című lemezének köszönhetően egyben rock and roll ikon is (első lemezének belső borítóján az Orb is felhasználta). Paterson apja, Neil a '60-as években a brit műholdas telekommunikációs hálózat kiépítésén dolgozott, 1961-ben a Telstar angliai közreműködőjeként részt vett néhány kísérleti, aktív műhold felbocsátásában. Alex mindig is művész akart lenni, 16 évesen művészeti iskolába járt, de mivel emellett éjszakánként dolgoznia kellett, otthagyta, és ezután a szokásos rock and roll forgatókönyv szerint a punk-rock életbe merült, elszegődött a *Killing Joke*hoz – az akkori legjobb post-punk csoporthoz – roadnak és dobtechnikusnak, de alkalmanként a vokálokban is besegített. „Úgy vélem keményebbnek kellett volna lenniük, és nem pedig feloszlani az első nehézségek láttán. De nem erőltették, és ha olyanná váltak volna, mint pl. a U2, akkor én road-manager lennék, és az Orb sosem létezne."

De az Orb szerencsénkre létezik és számos közreműködővel újra és újra magas színvonalú lemezekkel lepi meg a világot – ilyen közreműködő **Kris Weston** (Thrash) is, aki teljes jogú tagként volt jelen az Adventures lemez óta, és stúdiómágiával segített létrehozni a legújabb *Orbus Terrarum* albumot, amely új defícióját nyújtja az ambient, a dub, a techno, egyáltalán az indusztrializált zenének.

„Sok ember lakásában szeretnék egy légy lenni a falon, amikor megveszik a lemezt és felteszik."

„Tulajdonképpen most akarom célbavenni Amerikát. Az Orb szétszakította az Egyesült Királyságot, most Amerikát és Japánt szeretnénk elérni. Keresztül akarom vinni az Orb üzenetét és fel akarom nyitni a kapukat, hogy olyanok, mint pl. a Black Dog, az Autechre, vagy a Bandulu turnézhassanak Amerikában. Azt akarom, hogy az Orb az Interneten keresztül törjön be az Államokba."

„Nos, a sakk olyan, mint az élet, figyelned kell a seggedet. Egy Raymond Keene nevű arctól tanultam, aki brit nagymester volt. Amikor nagyon fiatal voltam a suliban gazdag, idősebb srácokkal játszottam, és egy maréknyi, őrült mozdulattal megvertem őket. Persze nem nagyon szerették. Manapság már mindig gép ellen játszom. Mindig én veszítek."

„Sosem neveztem magam doktornak. DR-nek hívom magam. Az első keresztnevem Duncan, a második Robert. Az Alex a harmadik, azt hiszem a nagybácsimtól származik. Az egyetlen kapcsolatom az orvosi szakmával, hogy a mamám ápolónő."

„A legideálisabb Orb-show helyszíne egy tengerfenék lenne. Vagy egy akvárium, egy stadion méretű medence. A hó jó lenne látványnak. Tényleg akarok egy hegyen játszani

valahol Európában. Amikor a koppenhágai kikötőben léptünk fel, az briliáns volt, le kellett zárniuk a repteret, mert a világításunk négy kilométer hosszan felért a levegőbe."

„Az Orbnak sosem voltak igazán őrült rajongói. A postásom azért egy kicsit megszállott. Állandóan azt kéri, hogy szervezzem oda a kiadóhoz. Reggel nyolckor egy új demóval a kezében csönget. Aztán ott van a srác a helyi szupermarketben a pénztárnál, aki mindig azzal jön, hogy szerezzek neki valami állást. Úgy vélem azt reméli, hogy azt fogom mondani: 'Yeah, oké, gyere és hozd a csomagjaimat Japánba!'"

„Ez a kormány szar! Hogyhogy öreg nyugdíjasok üzemanyagadót fizetnek? Ez a kormány 16 évet töltött az emberek kizsákmányolásával, szűk látókörűek, velejéig tipikus angolok. Legszívesebben visszamennék a XIX. századba. A Munkáspártra szavazok, és sokat tevékenykedtem a Criminal Justice Act ellen. Ha Tony Blair bejut, ő lesz A Kormány. De az Orb nem politikus zenekar. Úgy vélem sok humor van az Orbban. Pl. képzetek füstölthering emberekről. Az Orbnak ez a része a nevetségest közelebb löki a fenségeshez. Az Orbnak valahogy mindig mosolyt kellene varázsolnia az arcodra."

„A jungle csak akkor érdekel, ha 33-as fordulaton játszák. A reggae jobban érdekel. Valójában semmi nem kapcsol ki a jungle-ben, kivéve talán az éneket. Az irányította rá a figyelmemet a hip hopra."

„A Killing Joke volt a legfontosabb fordulópont az életemben. Alapjában még mindig szeretettel gondolok vissza rá. Szeretném, ha Geordie bejönne a stúdióba és gitározna egy Orb számban. Már dolgoztam Youth-szal és Paullal. Jaz? Vele sosem volt igazi kapcsolatom, de jól megvagyunk egymással. Novemberben elmentem Seattle-be megnézni őket, de többet nem megyek rossz találkozóhelyre. Nemrégiben láttam őket próbákon, sok régi dolgot játszottak. Kívánom, hogy csinálják jobban, és Jaz éneke is hallatszon az effekteken keresztül. De mit tudok én?"

„Mindent szeretek, ami a Templomos Lovagokkal és a Szent Grállal kapcsolatos. Van a Templom és Lándzsa című könyv, amely azt meséli el, hogy a XII. század óta a fehér ember hogyan uralta bolygót. Azt is elmondja ez a könyv, hogy mi történt Krisztussal. Dél-Franciaországba ment! Nem Cannes-ba, vagy a Riviérára, volt ott egy vallásos szekta, akiket a XIII. században a katolikusok eltöröltek a föld színéről, és az ő könyvük azt mondja, hogy Krisztus csatlakozott hozzájuk és elhajózott Galileából. Túl erős? Gondolom, de ne feledd, hogy az idők folyamán néhányszor átírták már a Bibliát. Minden lehetséges, fiú!"

„Az MDMA nevű gyógyszerrel addig nem volt gond, amíg megállította, hogy az emberek verjék egymást a futballelátókon. Arra késztette a fehér férfiakat, hogy másokra is gondoljanak, ne csak saját magukra. A gyógyszert eredetileg amerikai társaságok készítették olyan emberek számára, akik valahogy képtelenek voltak beszélni egymással. Ez segített és a zene is segített. Vajon az MDMA nélkül is ilyen hatalmas lett volna a house dolog, ki tudja? Ez egy rávezető kérdés. Vajon lettek volna valaha is hippik acid nélkül?"

„Tulajdonképpen szándékosan rosszul írtam le az utolsó lemez címét, Orbus Terrarusnak kellet volna, de akkor a vége nagyon összecseng azzal, hogy anus, és ezt nem tartottam valami jó ötletnek. Bizonytalanul kapcsolódik középkori fogalmakhoz – van egy középkori világtérkép a falamon, melyet mindennap megnézek. Fáradt vagyok attól, hogy az Orb mindig úgy látszik, hogy az űrben lebeg, mint az űrkovbojok egy sosemvolt repülőgépen. Legalább a lemez címe visszahoz bennünket erre a sárgolyóra. Remélem senki sem veszi komolyan, ez csak légvárépítés."

„A punk-rock azt jelentette, hogy nem kellett dolgoznod. Újradefiniálta azt a tényt, hogy olyan nemzet vagyunk, akik remek zenét tudnak csinálni, mert ez egyike azon kevés dolgoknak, amit még mindig tudunk. A punk megpróbált minden olyan dolgot elpusztítani, ami igazán szomorú volt. Úgy vélem az Orb hasonló módon dolgozik, mint ahogy

Malcolm McLaren csinálta. Annak idején mint punk megesküdtem, hogy sosem mennék hatalmas, ormótlan stadionshowra, mint amilyen a Pink Floyd, de azt sosem mondtam, hogy zenészként tulajdonképpen nincs akadálya, hogy megtegyem. Hazudhatok. Folytathatom. Nem akarok olyan lenni, mint pl. a Rolling Stones, 50 évesen nem akarok turnézni, és a Little Fluffy Cloudsot játszani hatalmas közönség előtt Amerikában. Nem mondom, hogy nem fog megtörténni, de nem akarom."

„Nem alszom sokat. Nagyon éberen alszom. Ha hajnali négykor fekszem le, nyolckor már fenn vagyok. Az Aphex Twin zavarba hoz. Azt mondja, hogy az összes zenéje álmában ered, aztán meg azt, hogy sosem alszik. Hat éves korom óta van egy visszatérő álmom – hatalmas pettyes gombákról. Gondolod, hogy ezzel elárultam magamat, vagy mi?"

„Még mindig DJ-skedem istenhátamögötti kis helyeken. Az underground a gyökerek. Amerikában és Japánban még mindig azt gondolják az emberek, hogy az Orb underground zenekar. Itt az Egyesült Királyságban most képtelenség undergroundnak maradni. Meg vagyok döbbenve, hogy mennyi K-Tel 'Now That's What I Call Jungle' válogatás létezik már."

„Nem igazán érdekel a Virtual Reality, kivéve akkor, ha elképzelem, hogy az Orb zenéje bekerül egy ilyen gépbe. Bár amikor élőben játszunk, mindig megpróbálunk létrehozni ilyen virtuális valóságot. Amikor élőben játszunk, egy csomó pénz rámegy, de azt a pénzt a művészet kedvéért és az emberek szórakoztatására költjük el. Számomra ez nem probléma. Nagyon örülök annak, hogy itt maradok a házamban, Batterseaben. Nincs igényem arra, hogy elmenjek és egy hatalmas birtokon éljek. Megvolt a lehetőségem, hogy megtegyem, de nem tettem meg."

„Az Orbot negyven éves koromig fogom csinálni, amikor is 2000 lesz. Azután egy kiadót fogok irányítani. Megadom a lehetőséget más embereknek, hogy zenélhessenek, de nem azért, mert túl öreg leszek – olyan ez mint a Led Zeppelin, akik John Bonham halálával felhagytak a közös zenéléssel. Senkinek nem kell meghalnia az Orbból, de tetszik a leállás pontjának ötlete, ahol egyszerűen abbahagyjuk!"

De addig is élvezhetjük aktivitásuk gyümölcseit, a legújabb ez év nyarán megjelent darab az Orb magasszintű remix-tudományának gyűjteménye, egy dupla digipack CD (vagy négy bakelit), melyhez 72 oldalas könyvecskét mellékeltek a csoport életművének taglalásával, illetve teljes diszkográfiával/mixográfiával. A *The Orb Remix Project* néven megjelent munka olyan előadók szerzeményeit igazította az Orb galaxishoz, mint a Material, Killing Joke, Primal Scream, Yello, Innersphere, Depeche Mode, Erasure, Sun Electric, Maurizio, Pop Will Eat Itself, stb., az újrakeverések az Orb teljes életművéből kerültek ki, igazság szerint néhány, az adott előadókra jellemző momentumtól eltekintve Orb albumként is felfoghatjuk a gyűjteményt, ráadásul a hangzások utólagos egyszintre emelése és a szerzemények DJ-keverése is ezt sugallja – a zajok, a dubritmusok, az ambient-elektronikus hálók alatt az eredeti szerzemények szinte „csak" hangmintaként szolgáltak.

Mint DJ, Alex munkáját a legújabb *Trance Europe Express* kiadványon, a *Textures* dupla válogatáson is élvezhetjük, melynek egyik fejezetét ő válogatta és mixelte össze (a másikat az *Underworld*ös *Darren Emerson*) a TEX eddig megjelent négy részéből, amelyek a legsikeresebb és leginvenciózusabb gyűjtemények az angol elektronikus piacon.

Remélhetőleg lesz még néhány hasonló csemegében részünk a „leállás pontjáig".

A **BANCO DE GAIA**

Toby Marks egyszemélyes projectje, három saját kiadású kazettájával, majd a nagy visszhangot kiváltott első albummal, a Mayával megalapozta hírnevét, mint az etnikai

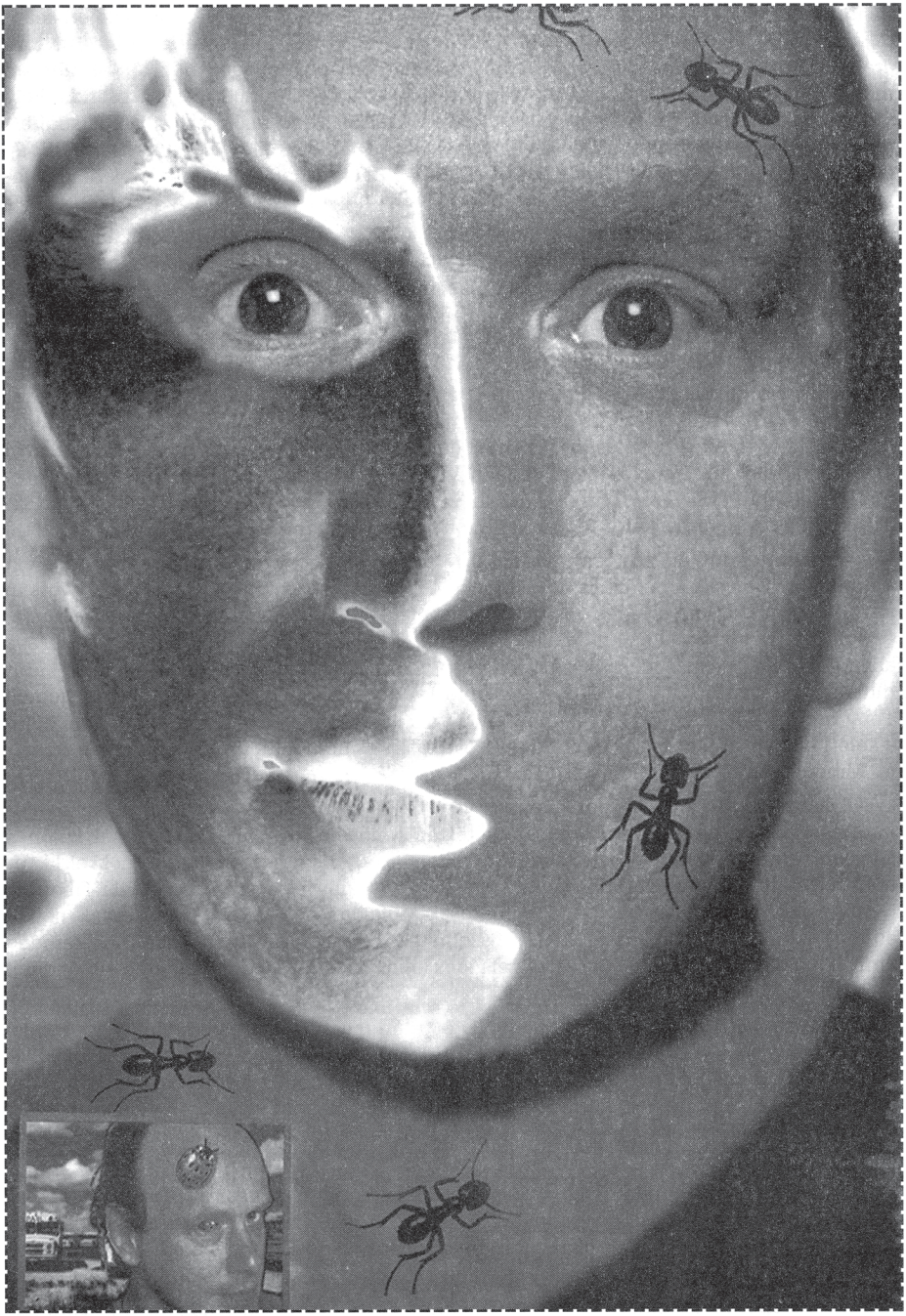

Fotó: Pat Pope

DR ALEX PATERSON – THE ORB

hangmintákra épülő elektronikus zene mestere. Toby pályáját a '90-es évek elején kezdte, mint állandó tag a Megadogban, ahol múzeumi értékű, felfedezetlen tibeti, maori, arab, bolgár hangmintákat kevert trance mészárlásba. A Megadog bulikra tökéletesen megfelelt amit csinált – ez valahol a Suns Of Arqa és az Eat Static között keresendő. Persze már jóval azelőtt érdeklődött az egzotikus ritmusok iránt, mielőtt a Dog-fiúk segítették megnyitni a kapukat a világ felé. *Eric B & Rakim* John Peelnél felvett *Paid In Full* rap klasszikusa volt az, amely Toby tudtára adta az új technológiában lappangó lehetőségeket.

„Amikor a '80-as évek közepén még mindig gitároztam és fecséreltem az időt, beteg voltam a normális rock kifejezési módoktól, elkezdtem ún. world-musicot hallgatni, megpróbáltam más ötleteket találni. Amikor elkezdtem foglalkozni a mintavétellel, és a motívumismétléssel, nagyon könnyűvé vált a zenélés. Jóval könnyebb, mint két évig tanulni egy indiai dallam- vagy harmóniarendszert. Most csak megyek és felveszem amit akarok. Szóval a Banco De Gaia kezdete óta a világ minden tájáról származó hangmintákat, etnikai forrásokat mixelek össze." Egyiptomi utazásai és a korai civillizációk iránti elragadtatása olyan hírnevet szerzett neki, mint egy ókor kutatónak. De Toby nem Dr. Livingstone, hónapokig ül apró, de alaposan felszerelt otthoni stúdiószobájában, míg el nem készül egy-egy albummal. Tíz éve, mióta abbahagyta filozófiai tanulmányait a Warwick egyetemen Leamington külvárosában él (házának homlokzatára egy óriási Roland szinti van kiakasztva) és nagyra becsüli a kisváros viszonylagos nyugalmát.

A mindent elöntő ethno-techno őrület úgy tűnteti fel Tobyt, mint aki meglovagolta ezt a hullámot. De csak az időzítés volt különös. „Kár, hogy a sajtó reagálása olyan gyorsan jött. A Banco De Gaia első lemeze előtt jelent meg a Trans-Global Underground albuma, és volt már Deep Forest és Enigma, és mindenki hirtelen ezt kezdte el csinálni. De a Maya anyagának nagy része már vagy három éves volt a megjelenéskor, így számomra kicsit mulatságossá vált, hogy hirtelen egy csomó ilyen lemez jelent meg." Ami még kiemeli Toby munkáit az átlagtechnók köréből, hogy ő a szerzeményeit a hangminták köré építi, a keleti hatásokat a hangzás integrált részévé teszi, és nem mint érdekes fűszert használja. Minden komolysága ellenére vonakodik a mély zenei spiritualitás ellen.

„Olvastam azt a könyvet, amelyben az van, ha 17 hangmintát használsz, akkor majdnem megérinted Istent! Nem. Csak annyi történik, hogy ezek a különleges zenék különös képeket teremtenek az emberekben. Úgy érzem, hogy mondjuk egy arab énekkel ki tudom terjeszteni a zene váratlanságát. Olvastam egy könyvet egy emberről, aki Tibetben tanult és azt mondta, hogy a tanító legfontosabb tulajdonsága az volt, hogy szavak nélkül adja át azt amit akart. Ülhetek itt és beszélhetek a tantráról, vagy bármiről, de minden amit csinálok, hogy felépítsem ezt, nevetséges lehet. Valamit megpróbálhatok elmondani, de nem akadok a megfelelő szavakra."

„Tiszta kapitalista, aki azt hiszi, hogy 70 év után meghal és annyi, nehéz lehet reggel nem depressziósan ébredni. Inkább legyenek elképzeléseim egy nagyobb képről, mely kicsit jobban elérhető és pozitívabb. Ez lehet igaz, és lehet nem, de Jung azt mondta, hogy mindenkinek szüksége van mítoszokra, hogy éljen és az nem számít, hogy azok igazak, vagy sem. Az egésznek az a lényege, hogy ezek a mítoszok fokozzák az élettapasztalatodat."

„Könnyű lenne azt gondolni, hogy én egy csodálatra méltó művészzseni vagyok, teszem azt pl. Beethoven reinkarnációja vagyok. Nem akarok belekerülni ebbe a csapdába. De néhány embernek nagy örömet okoz, amit csinálok, és ez gondolkodóba ejt, és különleges erőt ad."

1950 októberében kínai csapatok szállták meg Kelet-Tibetet, pár hónappal később pedig a fővárost, Lhasát. Azóta a világ kormányai több-kevesebb kritikával szemlélik, ho-

gyan rombolnak szét szisztematikusan egy kultúrát, és hogyan építik be helyette a kínai szellemiséget. A kínai invázió mértéke világosabbá válik a tény ismeretében, hogy 1950 óta kb. 1,2 millió tibeti halt meg erőszakos halállal. Miközben az öbölháborúban az olajról volt szó, Tibetnek senki sem tudott segíteni. Nem is meglepő, hogy a Dalai Láma erőszakmentes fáradozásai Tibet felszabadításáról az utóbbi években kizárólag csak értelmiségi körökben találtak visszhangra. A Banco De Gaia legújabb lemeze, a Last Train To Lhasa zeneileg ugyan minden másnak tűnik, csak nem tibeti vonatkozásúnak, a borító és booklet alapján azonban lehetetlen nem észrevenni ezt.

„Kezdetben sosem terveztem, hogy konceptalbumot készítsek Tibetről. Ez csak a felvételek befejezésénél alakult ki. Az album címét az első dal adta, ami egy robogó vonattal kezdődik miközben a háttérben tibeti kürtök hallhatóak. Ezt a dalt Az utolsó vonat Lhasába címűnek neveztem el, és a TSG-hez, a Tibetet támogató csoporthoz fordultam, aminek tagja vagyok. Előterjesztettem, hogy az albumhoz csatoljunk egy információs füzetet és arra is odafigyeltem, hogy a borító passzoljon a témákhoz. Nem hiszem, hogy az ember egyénként túl sokat vállalhat magára. Az egyetlen lehetőség, hogy felhívjuk a figyelmet Tibetre, hogy lépjünk az emberek felé, információkat és címeket adjunk nekik. Ehhez kapcsolódik jelenleg egy Tibetben tervezett koncert. Mindenesetre úgy vélem, hogy ezeken túl sok mindent nem lehet elérni. A kínaiak szigorúan megmondják, hogy mit tehetsz és mit nem. Azt hiszem most, hogy megjelent az album, nem is fognak beengedni Tibetbe."

A SAINT GERMAIN

álnév **Ludovic Navarre** francia zenészt takarja, ő a legbefelébb forduló ember, aki valaha is feltűnt a house területén. Annak ellenére, hogy néhány igazán kitűnő techno és house alkotás produceri munkáját végezte, ő egy virtuális remete. Ritkán nyilatkozik és visszautasítja, hogy érintkezzen a közönséggel és más house zenekarokkal, mert nagyon boldogtalan amiatt, hogy a tánczene elüzletiesedik. Navarre depressziója miatt *Deepside*, *Softle*, *Modus Vivendi*, *DS* és *Nuages* nevek alatt jelent meg. A Saint Germain gospell groove-jai talán a legértékesebbek a számára. Úgy tekinti ezt, mint menekülést a világból, akkor is ha ez a zene néha éppoly sötét, mint világlátása. Nem is meglepő, hogy fő zenei inspirációja a blues. Történelmi darabokat párosít kortárs house, hip hop, jazz és dub modernitásokkal. Legmélyebb számainak, mint amilyen az Alabama Blues, My Mama Said, Walk So Lonely '30-as évekből származó Lightnin' Hopkins szerzemények az alapjai.

A huszonhét éves Navarre otthon él szüleivel egy kis házban, Párizs Saint Germain-En-Laye nevű külvárosában, itt található saját stúdiója is. Mostanáig nagyon utálta a francia színteret, mert az elutasította a house kultúrát. A fordulópontot *Laurent Garnier* és *Eric Morand FNAC* és *F Communications* nevű kiadói jelentették, amelyeknek működése visszaadta a hitet Navarre munkájába. Olyannyira, hogy azóta az F Communications kiadó lemezeinek tekintélyes részét ő producálta és keverte.

Boulevard EP-sorozatának harmadik darabja megmutatja, hogy a melodikus amerikai house zenének hogyan kellene szólnia. Danny Tenaglia, Deep Dirk és David Alvarado már megénekelték dicséreteiket, és sok kiadó most elszántan próbálja leszerződtetni a Saint Germaint az Államokba. Nemrégiben járt New Yorkban, de nem izgatta fel túlságosan. „Én nem úgy próbáltam csinálni a zenémet, hogy úgy hangozzon, mintha New Yorkból származna, mindössze így sikerült. A Saint Germaint úgy tekintem, mint egy láncszemet a New York-i hangzáshoz, amelyre sok ember nem készült még fel. Nekik szól a zeném egy könnyebb változatban. De az, hogy New Yorkba mentem, semmit sem változtatott rajtam, vagy semmi újat nem mondott. Rengeteg ott a DJ és mindannyian hozzáállási problémákkal küzdenek. Sok DJ, akiket tisztelnek csak Euro-szart játszik, és nem becsülik meg a saját hangzásukat. Az egyetlen dolog, ami teszett, az a tömegek egyesítése volt, elég nyitottak az emberek ahhoz, hogy táncoljanak Benji Candeliaro progresszív trance

zenéjére és akkor is a táncparketten maradnak, amikor Kenny 'Dope' Gonzalez igazi hip hopot kezd el nyomni. A probléma az, hogy Franciaországban nem tudod fejleszteni az emberek ízlését. Frusztrált vagyok itt, de attól félek, hogy az emberek a világ minden részén ilyenek. Szeretek sötét hip hop számokat játszani, aztán pedig olyan house lemezeket bevetni, melyek ugyanazokat a hangmintákat, vagy ötleteket használták. Szeretem sokkolni az embereket."

Navarre hangzása olyannyira zenei, hogy nagyon kevés olyan producer van akivel megfontolná, hogy együtt dolgozzon. *DJ Deep* és *Shazz* a nevezetes kivételek közé tartozik. A Saint Germain project érdekében olyan hús-vér zenészeket hívott egybe, akiknek nincs tánczenei múltja, vagy nem szeretik a tánczenét. Ezek a zenészek oktatók a La Clefen, az állami zeneiskolában Saint Germainben, akik vállalták, hogy leugranak Navarre stúdiójába és gitároznak, zongoráznak és szaxofonoznak mély house hangzásai felett. Navarre tervezi, hogy néhányukat élő showjához is magával viszi. „Azon emberek közöl, akiket ismerek csak ők széles látókörűek, kb három éve dolgozom velük, és el vagyok bűvölve tőlük. Ők az egyedüli olyan emberek, akikkel ötleteket tudok cserélni. A house és techno embereket tudatlannak találom, a pénzen kívül más nem érdekli őket, és ez az oka annak, hogy keveset hallgatok ilyen zenét."

Navarre olyanok hatására fordult a house felé, mint *Colonel Abrahams* és *Alexander O'Neal*, akiknek a dalai a hallgató lelkéhez szólnak. Ez késztetette Navarre-t az önmegvalósításra, de hogy magához illő énekest találjon, az nem olyan könnyű, mint megfelelő zenészt találni. Csodálatra méltó az a képessége, hogy bár nem ért angolul, mégis tökéletes hangmintákat szerkeszt felvételeihez. „Pillanatnyilag úgy gondolom, hogy a zene valóban beszél, és néha nincs üzenet, amit el kellene mondani."

Navarre pályafutásának kezdetén a szülei voltak rá a legnagyobb hatással, és ezt több felvételben ki is fejezte. „Nagyon hű vagyok a családomhoz, boldogságom elsődleges forrásai ők és az, hogy megoszthatok velük dolgokat az nagyon fontos a számomra. Nagyon szeretem őket. Édesanyám szereti a zenémet. Ő az első számú rajongóm. Minden éjszaka magával viszi az ágyba a zenémet. És érzi, hogy a falakon is áthatol!"

Már mint Deepside és Modus Vivendi is megbecsülést kapott, mikor a legmelodikusabb kemény hangzásokkal kísérletezett, amiket abban az időben hallani lehetett, de abban hajthatatlan, hogy techno számot nem fog újra felvenni. Különösen most, hogy megtudta, hogy Richie Hawtin ritka, Organ Talk című számát 45-ösön és plusz nyolcon játszotta le. „Meg akarok szabadulni a techno színtértől, amíg mások belemerülnek. Nincs elképzelésük, vagy ambíciójuk. Az összes techno DJ, aki valaha jó zenét nyomatott, most kommersz dolgokat játszik. Deepside néven sosem fogok újra lemezt felvenni. Ha most csinálnék egyet, a DJ-k csak a műsoruk kezdetén játszanák le és igazából senki sem hallgatná meg."

Utolsó tételként foglalkozzunk egy kicsit magával az F Communications kiadóval, és

LAURENT GARNIER

lemezlovassal, aki most '96-ban másodjára nyerte el az év legjobb nemzetközi DJ-je címet, az angol Muzik magazintól. Az alábbi cikket *Bognár Tamás* fordításának, és saját interjújának a felhasználásával barkácsoltuk össze.

Laurent Garnier először '87-ben DJ-skedett Manchesterben a Haciendában, ekkor még discot, cha-cha-chat, go-got játszott, aztán miután megismerkedett az első acid-house lemezekkel, maga is bekapcsolódott az új mozgásba. Kötelező katonai szolgálata után ismét Angliába látogatott, de belátta, hogy kevés otthon a jó DJ, meg a jó house klub, és visszautazott Franciaországba. Megnyitotta Párizsban a *Wake Up*ot, amit három őrült évnek titulál az életéből.

DR ALEX PATERSON – THE ORB

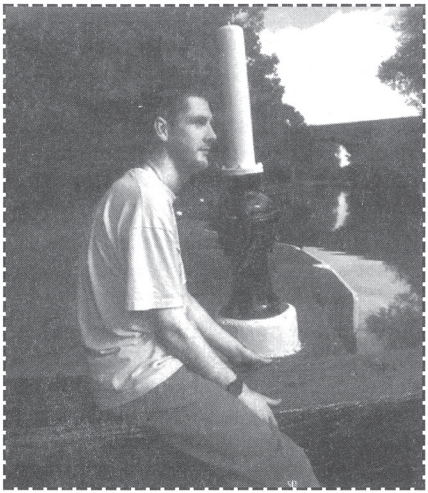

TOBY MARKS – BANCO DE GAIA

SAINT GERMAIN

Az F Communicationsben **Eric Morand** a társa, üzleti vénájával ő az, aki az ipar kerekeit olajozza. '87-ben az *FFRR* kiadó gall részlegénél kezdett, majd barátságot kötött Lauranttel és a house zenével. A francia FNAC (Virginhez hasonló) üzlethálózat saját labelt indított, és rábízták a dance divíziót. Mivel a kiadót jobban érdekelte a klasszikusok futtatása, mint a hazai tehetségek felkutatása és futtatása, hamar szétváltak. „Négy évvel ezelőtt, amikor azt mondtuk, hogy minőségi tánczenét akarunk csinálni az egész világnak, mindenki kinevetett, mert hogy ez még soha senkinek sem sikerült. De én sokfelé megfordultam, a klubokban sok emberrel beszéltem, és azt gondoltam, hogy egy nagyon érdekes és egyedi dolog történik Franciaországban."

Az F Comm. az avantgarde gyűjtőhelye underground státusz nélkül. Erős az identitásbeli rokonság a különböző stílusok, hangzások ellenére. A kiadóhoz tartozik ugye Saint Germain, aztán Laurent Garniernak megjelent itt két albuma, melyek kevésbé house orientáltak. *Shazz* és *Aurora Borealis* a szentimentális, melodikus hangzások hívei, *Scan X* pedig industrial háttérrel nagyon depresszív és sötét. *Juan Trip Experience* (igazi neve Basil) a francia Aphex Twin, értsd: sound junkie. 12 inchese, a Louis' Cry egy kicsit megosztotta a DJ-világot, hangminta gyűjteményét egy Louis nevű gyermek sírásával gyarapította, aki pár hónap múlva elhunyt. Erre felvett egy pszichedelikus techno számot fülrepesztő sikolyokkal, ezzel nyilvánítva ki részvétét a gyermek anyjának.

„Amit az F Comm.-nel tervezünk, az minden lemezen valami más, lehet, hogy az emberek először nem is értik, csak érdekesnek találják. Azt az érzést kell kiváltania belőled, ha hallod a táncparketten, hogy oda kell rohannod a DJ-hez és megkérdezni, mi az a szám. Az emberek mentalitását akarjuk megváltoztatni, hogy megtanuljanak hinni a saját sikereikben, hogy saját kiadót csináljanak, megtörve minden passzivitást és zenei tabut. Amikor elkezdtem, az emberek azt kérdezték, miért nem mész Londonba, vagy Amszterdamba? Azt mondtam azért, mert francia vagyok, és szeretem Párizst. Sokkal nagyobb a kihívás egy szűz területen."

„Mi a franc az az underground? Játszhatsz érdekes zenét 20.000 embernek is. Soha nem kötök kompromisszumot az eladhatóság érdekében, de amikor lemezt csinálok nem fél tucat embernek készítem, hanem az egész világnak."

„Hogy mint DJ bizonyíts, 2 óra is kevés. Ezt előre felveheted otthon a szobádban. Hét órás műsorra már nem tudsz felkészülni, érezned kell. Ez egy kommunikáció a közönséggel. Teszteled őket az elejétől fogva. Látod, hogyan reagálnak a különböző számokra és egyszerűen váltasz, ha nem jön be. Egy-másfél óra után már pontosan tudod mit szeret a hallgatóság. A kisebb klubokban a legjobb a közönség, ők odafigyelnek arra, hogy mit játszik a DJ és élvezik a sokszínűséget. Közelebbi a kontaktus, és a köztünk lejátszódó kémiai reakció sokkal erősebb. Mindig hosszú műsoridőért harcolok. El kell mondanom az egész történetet. Játszanom kell a lágyabb jazzes számokat, a funky ütemeket, a keménynél is keményebb house-okat, aztán néha bedobok egy kis vokált, mondjuk valami Donna Summert. Azokat a DJ-ket szeretem, akik mernek kockáztatni, és nem ragaszkodnak egy dologhoz."

„Még mindig lámpalázas vagyok a fellépéseim előtt. A barátnőm ettől teljesen kivan. 'Laurant, hogy lehet még mindig, tíz év után is így beijedni?' De hát ez viszi előre a dolgot. Ha egyszer tíz napnál tovább leszek önelégült, abbahagyom. Ha meghallják, hogy jössz, gyakran túl nagy az elvárás. Nehéz mindig a legjobb formában lenni, hiszen te is lehetsz szomorú, néha fáradt. A humoristának se könnyű minden nap megnevettetni a közönséget. Gyakran nem találod el elsőre, mi az ottaniak ízlése, de nem zavar a bírálat, nem csinálok belőle presztízskérdést. Sok DJ van a világon, aki szerintem jobb nálam, akikre felnézek és befolyással vannak rám. Azért vagyok ebben a szakmában, mert szeretek táncolni, bulizni. Carl Cox energiáját és mixeit nagyon szeretem. Jeff Mills is nagyon

jó. Derrick May megríkat. Luke Slater csodálatos. Darren Emerson pedig fasza gyerek. Abszolút kedvencem azonban Colin Dale, ő a végső trip számomra, egyszerűen elrepít."

„Tegnap kaptam meg a legjobb nemzetközi DJ díjat. Ennél magasabbra nem juthatok. Azt, hogy tudok mixelni, már nem kell bizonygatnom. Most másba is belekezdek, filmzenét írok. (Az első remek kísérlet „Lótuszvirág" címmel hallható a legutolsó F Comm. válogatáson.) Később majd megint jön valami más. Mindig csak a folyosónak van vége, aztán új ajtó nyílik, és ha van elég ambíciód, mész tovább."

„Nagyon hiszek egy magasabbrendű valamiben, nevezd Istennek, vagy akárminek. Viszont sem a természetét, sem a formáját nem ismerem, de nem is akarom egyetlen vallás köntösébe se bújtatni. Hiszem, hogy van élet a halál után. Az asztrálutazással pedig kísérleteztem. Minden szakkönyvet elolvastam a témában. Már hat éve nem drogozom, nem is dohányzom. Ha kísérletező kedvedben vagy, megnézheted, hogyan reagál a szervezeted a különböző szerekre. Aztán szépen tönkrevágják az egész életedet. Ez az egyetlen dolog, amit megtudhatsz. Nagy baromság az a felfogás, hogy nem lehet Ecstasy nélkül szórakozni menni. Ha a zene jó, akkor magában is jó, tökmindegy, hogy mi a szar van benned. A drog sohasem tudja elérni azt, amit a zene. Amikor fiatal voltam, teljesen rá voltam állva a zenére, az mozgatott és befolyásolt. Most, hogy játszom ezeket a lemezeket, már tudom kontrollálni ezt az érzést, és át tudom adni másoknak. Ezért zavar, ha az emberek valami mástól szállnak el, ugyanis ők valószínűleg nem kapják meg azt a zenétől, amit én átéltem kölyökkoromban."

ᘓ ᘓ ᘓ

És itt most abbahagyjuk az áttekintést. Folytathatnánk a sort ezer oldalon keresztül. Persze a következő Látásban is hozzájön majd egy-két adalék. De addig is ajánlunk néhány lemezboltot, ahol érdemes böngészni a vinylek és CD-k között. Mivel ezek a műfajok erősen kötődnek a bakelit hanghordozóhoz, három olyan hely kerül kiemelésre, ahol ilyenek viszonylagosan nagy választékban találhatók, és nemcsak egy-egy műfajra szakosodtak, hanem a trip hoptól a house-ig „minden" előfordul. Kettő budapesti, mindkettőben DJ-k állnak a kedves vevő szolgálatára: a Révai közben (VI. ker.) taláható a **Trance Wave**, a Hegedű utcában (VI. ker.) az **Underground** (külső részében mainstream áruval a Black Market). Szombathelyen, az Uránia udvarban fészkel a **KO** lemezbolt, az ország egyik leggazdagabb választékával.

Valamint néhány magyar hangzóanyag: A **Liquid Limbs** *Transparent Hole* c. albumáról már megjelenésekor írtunk, de a '94-es acid-house/trance anyag még ma is igencsak hallgatható, aztán hamarosan megjelenik az új lemez, valamint az első kazettaanyagot ősszel CD-n is publikálja a Trottel Records. Az előző Látásban meginterjúvolt **Anima Sound System** *Shalom* CD-je második kiadását éli néhány hónap alatt, addig érdemes begyűjteni, míg torlódás nem lesz, ősszel/télen várható a második album, amelyen a csoport a folk-dub attitűdöt trip hop ízekkel gazdagítja. Aztán az egyik legnevesebb magyar mixer, **DJ Schulz** megjelentetett a HMK-nál egy saját kompozícióit tartalmazó CD-t *LP* címmel, rajta korábbi maxijáról az *Ozone* két verzióban, plusz pihentető house, jungle és ambient felvételek. Végül megjelent egy minden ízében független produkció, az **X-Lab-kazetta**, az A oldalon **Titusz** trip hop mixei (Dope On Plastic-, Chemical Brothers-féle utak), a B oldalon pedig **Tadeusz** acid és goa trance áthúzásai (Lucky People Center, Sensurreal), hogy bulikon kívül is kéznél legyenek. Mindezek kaphatók a fenti, illetve egyéb ízlésben gazdag lemezboltokban (pl. IndieGo, a Tilos az A és a Cirko Gejzír mozi között). És érdemes hallgatni még éjjelente a **Tilos Rádió**t, különösen **Palotai** trip hop-jungle/drum'n' bass-jazz-house-etc. keveréseit.

„– Milyen lelkiállapotod van a nap tizenkét órája alatt? – kérdezte egy szerzetes Nan-csüantól.
– Miért nem az öreg Vang mestert kérdezed? – tanácsolta Nan-csüan.
– Épp most kérdeztem.
– És adott valamit, ami a lelkiállapotod legyen?"
(csan-buddhista anekdota)

HANGZÓANYAG RECENZIÓK

PENITENT: Melancholia CD *(Cold Meat Industry, PO Box 1881, 581 17 Linköping, Sweden)* A Penitent két norvég férfi, Beastus Rex és Azgoth zenekara. Az ő dark világuk nem a zajokra épít, klasszikus zenéket idéző szintetizátor úszások telítik a teret, szinte semmi harsány nincs benne, finom melankólia erős romantikus felhangokkal, dobok is csak néhány számban jelennek meg (minden zene Azgoth munkája). Mindez kellőképpen megadja az atmoszférát Beastus Rex mély orgánumú szavalásához. Költeményei többnyire norvégul hangzanak el, de a booklet rajzai nem hagynak kétséget, hogy középkori romlásokról van szó: szerelmi bánat, megcsalások, halál, kínzások, démoni tevékenységek sorakoznak. A megfelelő formai keret: a prológus De Sade egy írásának norvég fordítása, a booklet végén pedig a zenekar fotója alatt egy Manson idézet búcsúztat. -ráckirály-

RAISON D'ÉTRE: Within The Depths Of Silence And Phormations CD *(Cold Meat Industry)* Az ún. dark-ambient műfaj egyik legkiválóbb csoportja, atmoszférikus és távoli zajok, végtelenített samplerizált üveghangok, női vokálok (hatalmas termekben felcsendülve, majd elhalva), csobogások, nem kifejezetten és hagyományos értelemben vett ritmust szolgáló ütősök finom hálóinak összessége, megméretlen erők feltartóztathatatlan áramlása. Minden félhomályban marad, szomorú derengésben. Tökéletes összhangban vannak a zenével a borító barnás, fénytelen fotói, amelyek elhagyatott tájakon álló csonka romokat ábrázolnak. Az egész album olyan, mint egy fuldoklás az anyagi világ dermesztő kábulatában. Nos, a kivezető útról itt nem esik szó, de ezzel együtt ez az egyik legérzékletesebb album, amit ebben a műfajban hallhattam. -másishallotta?-

MZ 412: Burning The Temple Of God CD *(Cold Meat Industry)* Kivételesen rettenetes atmoszférát árasztó sátánista ipari-zaj zenekar. A legfélelmetesebb a professzionalista megszólalás, a sötét, kétséget nem hagyó zajok, kántálások, feneketlen-jéghideg mélységek, a néhol feltűnő black metal percek már csak puhítják. Plusz az északiaktól megszokott körítések: arcfestés, égő templom, stb. Egyéb kommentártól eltekintek.
-hideglelésmis?-

JOHN WATERMANN: Testing The Jammer CD *(Raum 312 Recordings, Erlenstrasse 117, 28199 Bremen, Germany/Anomalous Records, 505 E. Denny Way, Suite B100, Seattle, Washington 98122-2160, USA)* John Watermann modern kortárszenéje az elektro akusztikus és konkrét zenék minden sajátságát magán viseli, és mindenképpen ő ebben az egyik élenjáró kísérletező. Első ránézésre absztrakt szerkezetű, kaotikusnak tetsző hangképek ezek, de valójában nagyon is megkomponáltak, kimunkáltak. Samplerekkel manipulál emberi hangokat (sűrűre vág, gyorsít, egymásra rétegez) és egyéb zajokat jegessé. Mély dörgéseket, sivításokat, magas frekvenciákat bonyolult rit-

mikájú szürreális kollázzsá szerkeszt, melyek gyakran rémisztő érzéseket keltenek a hallgatóban. A vitális lét poklának evokatív megjelenítése, minden pillanat mozgásban van, nyugtalan és megoldatlan, aki nyomott már rossz trippet, az tudja miről beszélek, aki nem, az ebből megtudhatja. -tapasztaltmis?-

JÖRG THOMASIUS: Marmor CD *(Raum 312/Anomalous)* Thomasius a legtöbb kortárs zenészhez hasonlóan igen aktív, tizennyolc kazetta után készült el első szóló LP-je a Tomato, aztán következett egy albumsorozat Conrad Schnitzlerrel, a Tangerine Dream volt tagjával, majd a jelen album újra szólómunka. Az ő hangképei totális absztrakciók, mély basszusterű dörrenéseken és időnként feltűnő dobszerű hangokon kívül más ritmikusan ismétlődő hangsorok nincsenek. Ezekre az alapokra és nagyon távoli elektromos háttérre a legkülönfélébb zajok és zörejek épülnek kaotikusan, harsányan és élesen az abszurditásig fokozva. Néhány csendesebb pillanattól eltekintve minden absztrakció jeges zuhanyként éri az embert. -mégmistis-

BEEQUEEN: Sugarbush CD *(Raum 312/Anomalous)* Frans De Waard és Freek Kinklear harmadik albumát – amely '93 és '95 közötti felvételeket tartalmaz – a híres huszadik századi koncept művésznek, a Beequeen egyik inspirátorának, Joseph Beuysnak dedikálta. Az eddigi munkákhoz hasonlóan elsősorban ambient atmoszférákra építenek, finom naturális hangokból, elektro-akusztikus absztrakciókból állítják össze szerzeményeik alapjait, amelyek egybefüggő, bontatlan, fokozatosan telítődő és felfelé ívelő formát kapnak. Erre épülnek rá a manipulált rádiózajok, hangmintákból alkotott ütősök, üveghangzások, repülőgép imitációk víziószerűen egymáshoz rendelve. Bár ezen munkáik is különleges ritmikájúak, kevésbé káosz orientáltak a kiadó egyéb produktumainál. Itt kapott helyet a „Time Waits For No One", amely az előző albumuk címe, és amely szerzemény azon nem szerepel. -időnkéntmissemvár-

KNURL: Neverscrap CD;
EVIL MOISTURE/MACRONYMPHA: The Tentacles Of The Octopussometimes Compete Against Each Other CD;
PBK/HANDS TO/AMK: System-Music-End CD *(Pure/RRecords, 151 Paige St, Cowell, Ma O1852, USA)* A Knurl tömény zajzenéje, feedback pokla alatt valahogy semmi modern nem jelenik meg a képzeletemben. Fekete-fehér régi filmekben látható gépmonstrumokat idéz: hatalmas expresszív dizájnú fekete testük állandóan löki a gőzt és füstöt, fojtogatva kínozva és összekormozva az alattuk rohangáló, izzadt testű munkásokat. A Knurl kissé túlzásba viszi, de remek hangosítását adná ezeknek a képeknek. Így, hogy nem fogják vissza magukat, mintha a Föld állandóan összeomlana. Az amerikai Macronympha és az angol Evil Moisture igencsak egy húron pendül. Az ő zajkollázsaikban is végig érvényesül a feedbackekkel keltett masszív, kiúttalan agypasszírozás alapként, de ezen felül szeretik a különösen és hatékonyan fül és lélekromboló magas frekvenciás zajokat, szalagmanipulációkat, végtelenségig torzított emberi üvöltéseket sűrűn vágva absztrakt módon rétegezni, feltornyozni. Teherbírásunk csak úgy roskadozik csapásaik alatt. A PBK/Hands To/AMK albumon a három előadó néha külön-külön, de leginkább mindenféle párosításban nyilvánul meg. Az előzőekhez képest itt szanatóriumban érezhetjük magunkat. A legtöbb kompozíció nem a japán zajcsinálók modorát idézi (ami egyébként túlnyomórészt jellemzi a kiadó produktumait), inkább elektro-akusztikus, konkrét zenék módján bánik a zajokkal, néha egészen filmzenei, igaz minimum Erasurehead az a film. Aztán mindez megspékelve free-jazz-zel szaxofonszólókban kiszabadulva. Legalább negyedóra ambient hangulatot árasztó háttérhangok hálója, aztán recsegésekből szőtt zörejezés, stb. Mindenképpen a kiadó egyik legizgalmasabb kísérletéről van szó. -szájasincsenúgyüvölt-

ATTRITION: 3 Arms And A Dead Cert CD *(Hyperium, PO Box 910127, D-90259 Nürnberg, Germany)* Az Attrition lemezről lemezre fejleszti, építgeti sajátos világát, melynek fő összetevői: az indusztriálban gyökerező techno, filmzenei sajátságok, operai színházi világ, dark-ambient. Az évek során Julia Wallert leszámítva mindenki lelépett Martin Bowes oldaláról, aki persze egyedül is megold mindent a zeneszerzéstől a produceri munkáig. Julia hangja és frenetikus előadásmódja viszont elhagyhatatlan, védjegye az Attritionnek, amely most a megszokott utak mellett acid-trance elemeket is beolvasztott összetett zeneiségébe; de ezáltal csak tovább szélesedett palettájuk, semminek a helyét nem vette át, és csak az album első felében jelenik meg. A második fél már technoban is fukar, inkább színházi, ill. filmzenei ihletettségű. Az előtérben akárha vonósnégyes játszana, greenaway-i képeket teremtve. Barokkos díszletek a cybertérben – ellentmondások nélkül. -mistechnoopera-

MAYA: Slow Escape CD *(Maya/Conspiráci Records, Lange Leemstraat 388, 2018 Antwerp, Belgium)* Belgiumban, a Crohinga Well hazájában természetesnek hat egy jó pszichedelikus zenekar, egyáltalán ez a tendencia. A Maya pár éve, működésük kezdetén játszott a Tilosban, és már az eleje is biztató volt, de a folytatás még inkább. Először is szélesedett a paletta, akkor teljesen a Bevis Frond bűvöletében éltek, és Nick Saloman gitárszóló technikája még ma is okoz bódult perceket. A sűrű részek erősen a Neurosis hardcore-jára respektálnak, de olyan folyamatzenék is beugranak, mint a Hawkwind, VHK, vagy a Blackberry Rainbow melodikus pszichedeliája. Ezeknél viszont jócskán karcosabb, a hosszú, 8-10 perces szerzemények finom fúvósokkal lágyított csendéletekben kezdődnek, nem is mindig csak intróként. Mivel igen meggyőző lemezről van szó, tessék ráizgulni, a Wave-ben például beszerezhető. -kiviszmis-

BIG ROAD BREAKER: Don't Fuck With The Angels CD *(Muza Muza Records, 3 Soulby Court, Kingston Park, Newcastle, Upon Tyne, NE3 2TQ, England)* A csoport hangképei más zeneművekből vett hangmintákon alapul, mivel ez leginkább csak hangokat, pillanatokat jelent – legritkábban hangsorokat – és ezek bőséges egymásra rendezését, ezért igencsak sajátos arculat alakul ki. Az első kompozíció a Zoviet France ethno-industrialját idézi, ahogyan háttérzajok előtt furulya hangja lebeg. A samplingek összegyúrása hullámzó masszát eredményez, és ez a technika erősen rokonítható a spanyol kortárszenész, Francisco Lopez munkáival. A címadó szám, és a Snog Snog vitalitással telített atmoszférája a testiség poklos oldalának víziója, különösen képszerű a rájátszott középkori dalművekből vett mintákkal – persze erősen effektek alá fektették azokat is. Ügyesen játszanak a hangzások mellet a csúcspontozásokkal is. A lemez menetében kissé meglepő a két utolsó szám Skullflower/Terminal Cheesecake-féle gitár-industrial nehéz zajaival, de ez csak tovább erősíti a róluk kialakított pozitív képet. -mistörés-

FICTION 8: Dissonance In Difference CD *(Discordia, An Liffersmühle 95, 47877 Willich, Germany)* A Fiction 8 a '80-as évekbe visszanyúló EBM elkötelezettje, apró behelyettesítésekkel pedig dark/goth rockzene, néha még behelyettesítés sem kell, végül is a dark wave vonal is jócskán használ elektronikát – itt a dobhangok és ritmika, az énekstílus, a gitárhasználat jellemzője mindkét műfajnak. Igencsak nosztalgikusnak tűnik ma ez a zeneiség, amikor az industrialban a teljes lepusztultság dominál, a Fiction 8 pedig a legkevésbé sem kíméletlen, hömpölygnek a ritmusok, minden ízében melódiával telített, akár annak idején a Neon Judgement. -sciencemis1-

NOISEX: Out Of Order CD *(Ant-Zen. S.Alt, Lessingstr. 7/A, 93049 Regensburg, Germany/Discordia)* Az Ant-Zen jó érzékkel gyűjti maga köré az olyan produkciókat, amelyeket az electro-industrialon belül is joggal hívhatunk industrialnak, és amely irány a Dive óta igen népszerű. A bookletek tanúsága szerint alkotóik erősen elkötelezettek a testhez kapcsolódó fétisekben: tetoválások, testékszerek, s/m, stb. (az előző Látásban ismertettek közül hasonló koncepciózusú a PAL és a Synapscape). Itt a borítón lévő srác érdekessége a szája szegletébe akasztott gyűrű, de főleg az alsó ajka és az álla közötti részből kifelé álló néhány centis nyílféleség. A zene itt is: hideg, masszív ritmusok, nehéz, monotonan ismétlődő samplerzajok, torzított ének, minimalizált struktúra; ezt nevezhetnénk ma electric body musicnak. A lemez producere a mostanában igen felkapott Rudy R. (Wumpscut) volt. -introvertáltrác-

BLACKHOUSE: Hidden Beneath The Metal CD *(Discordia)* Az amerikai keresztény-industrial duó hitvallása valljuk be, nem igazán hallható zenéjén keresztül. Ez a CD a zenekar teljes munkásságából ad áttekintést az 1983-as megalakulástól a '96-os jelenkorszakig. A rettentő hideg zajoktól dance-es, groove-os hangminta-gyűjteményekig jutottak. Ez itt valójában nem derül ki, mert a 11 szerzeményből az utolsót kivéve –- amely legújabb törekvéseik tükre – árnyalatnyi különbségeket leszámítva mindegyik a csoport zajimádatának lepárlata. Nem a japán harsányság a jellemző, inkább a White-noise-féle fagyasztó és lélekhasító absztrakció. Általában ambient atmoszférákkal nyitnak és lassan – de néha váratlan vágással – csúsznak zajkollázsba. Ennek kiemelkedő példája az albumnyitó címadó darab félórás tortúrája. -tor-túramis-

MIMIC MIND: Plunder Far Profit CD *(Broken Beat, Wochele, Mardenstr. 40, 76137 Karlsruhe, Germany/Discordia)* A holland electro-industrial csoport figyelmét erősen a '80-as évekbeli EBM felé fordítja, mintha a Vomito Negro kései leszármazottja, zeneiségének folytatója lenne. Erre utal minden zenei megoldás, a pattogó ritmusok, a jellegzetes szintibugyogások és az énekstílus, illetve torzításának módja is. A Mimic Mind viszont monotoneitásában is teátrálisabb, mint elődje, szónokibb, jól illenék egy a világ indusztrializáltságából származó frusztrációkat ábrázoló színdarabhoz. Az európai elektro színtér nagyban reménykedik a csoportban, mint a műfaj egy megújítójában, ill. következő nagyságában. -jelentéktelenrác-

IN MY ROSARY: Farewell To Nothing CD *(Discordia)* Az 1992 óta működő német duó minden tekintetben a Death In June hatására alkot, ezt támasztja alá az akusztikus gitár megszólalása és a játéktechnika is, az énekvezetés – de azt is hozzá kell tennem, hogy az összes követő közül ők a legjobbak. Már az első EP-jükön is reményteli volt a hozzáállásuk, és azóta is a maximumot hozzák ki magukból. A DIJ-nal ellentétben ők előszeretettel alkalmaznak a zenei és hangzástér kitágítására sötét szintetizátor hátteret (neo-dark jelleggel), és néhány szerzemény teljes electro-industrial arzenált vonultat fel. Ez az album új felvételek mellett válogatásokon megjelent régebbieket is sorakoztat, többek között egy reflektálást a „Night Porter" filmre azonos címmel, és a DIJ „Fall Apart" című számának eredetihű átiratát. -missötétvilága-

WUMPSCUT: The Mesner Tracks CD *(Beton-Kopf-Media/Discordia)* Rudy R. alias Wumpscut feltornázta magát a legnagyobbak közé az electro-industrialban, és ez megérdemelten történt, zenéje az egyik legnagyobb hatású a műfajban – ismert klisék olyan új egységekké állnak össze zenéjében, hogy az összetevők már nem számítanak, feloldódnak a cél teljességében. A project a '90-es években született, és ebben a generációban verhetetlen, a tavalyi Bunkertor 7 albummal elért oda, ahová a legtöbb hasonló identitású zenekar csak álmaiban merészkedik. A Mesner Tracks 15 számos

gyűjtemény '91 és '95 közötti, többnyire válogatásokon megjelent felvételekből, természetesen átnézve és mai füllel kivikszolva a szerzeményeket – szerepel rajta a Bunkertor 7 albumról is egy szám első keverésben. -lekevertmis-

SERE: Burnin' Like An Intake Value CD;
FEMALE TROUBLE: Cleanin Up The Hood CD *(X' N' O Records, Selechover str. 13, D-12049 Berlin, Germany)* A Sere amerikai trió abból a Sub Pop időből maradt ránk, amikor még nem grunge-nak hívták, olyanokra gondolok, mint pl. a Tad, amiben benne van a hardcore évtizede, de a hardrock gyökerek is. A Sere esetében a hardcore nyersessége nyilvánvalóbb, minden hasít, és a húzós tempók punkos lendülete mögött jól kidolgozott váz van: téma, dallam és ritmusváltásokkal, persze nincs elkapkodva semmi, minden riff és melódia alaposan végig van futtatva. Műfajának kiváló alkotása. A Female Trouble négyesben az ének, a gitár és a dob megszólaltatásáért lányok felelnek, a basszista az egyedüli fiú. Zenéjük csipetnyi hardcore-t, csipetnyi metalt és rockot is felmutat, de túlnyomóan punk orientált. Nem igazán gyors, nem igazán harsány és nem is üvöltő. Volt a '80-as években egy kedvencem, az amerikai Anti Scrunti Faction leány punktrió igen csupasz zenével, meglehet, hogy ma így szólnának. -mismajdmegmondjahogy-

NEUROACTIVE: Neuron CDEP;
(ACTIVE) MEDIA DISEASE: Lost CDEP;
TERMINAL CHOICE: Totes Fleisch CDEP; **In The Shadow Of Death** CD
FREEZE 2 V/A CD *(Cyberware Production, PO Box 623, Fin-33101 Tampere, Finland)* Az Active Media Disease a melodikus, Depeche Mode-tól származtatható énekstílust kombinálja a keményebb SP-féle megnyilvánulással, ugyanígy a zenében is a romantikus felhangoktól az agresszívebb gitáros ipari technóig kipróbálják erejüket a műfaj főbb területein. Náluk kifejezetten üdítő ez az eklektikusság.
A Neuroactive debütáns lemeze meggyőzően rakta helyre túltermeléstől megviselt agysejtjeinket. Nagyon jó arányérzékkel oltják emócióikat kibernetikus víziókba. Ez a négyszámos maxi (a címadó két keverésével) jól tükrözi az industrialban rejlő modern lehetőségeket a '90-es évek tánczenéjére nézve. Atmoszférikus tájképeik az ambientet és a hipnotikus ritmusokkal operáló industrialt hozzák közös nevezőre.
A Terminal Choice berlini csoport sötét ipari víziója viszont minden ízében kemény és feszült. A Leather Strip-féle intenzív techno érinti az In Slaughter Native expresszív vizualitását, teuton hangulatot árasztó ritmusokkal, de azért az elsődleges szellemi forrás a Project Pitchfork és Die Form által is képviselt sötét és okkult megközelítése a zene mágikus hatalmának, amely a modern indusztrialban egyre inkább a szexuálmágia szélsőséges testi kifejeződéseiben nyilvánul meg (az érintett témák itt a címekben is jól illusztrálják ezt: „Aggression – German Boy", „Serial Killer", „Bodylation", „Psychopath", „Black Dressed Woman", stb.). A csoport '93-ban alakult Berlinben, majd öt pozitív visszhangot kapott demó után elkészítette ezt a debütáns kis- és nagylemezt, melyek várhatóan nagyobb hírnevet is szereznek a zenekarnak az európai elektronikus színtéren.
A Freeze 2 szerves folytatása az első résznek, az Active Media Disease és a Neuroactive itt is kiemelkedik egyedi ízeivel. A válogatás nagy részét dark industrial csoportok formálják melankolikussá, de ez nem is feltűnő, a mai ipari zenében ez a jellemző sound. Az A-Tyd és a Feminine Fist a zajosabb, kísérletezőbb utat járja, a Cold Meat kiadó háza táján inkább otthonra lelnének, a The Insult That Made A Man Out Of Mac, a Shade Factory és a Bulimia pedig a NIN és KMFDM „amerikai" soundjához közelít. -miskihezközelít?-

INDEX: Sky Laced Silver CD;
UNDER THE NOISE: Of Generation And Corruption CD *(Cop International, Münzenburgstr. 3, 61440 Oberursel, Germany)* A Cop International élen jár a ma industrialjának népszerűsítésében – elsősorban a minőséggel, minden produkciójuk kiváló és ütőképes alkotás. Az Index azt az energikus, hangmintákkal sűrűn átszőtt vonalat építgeti tovább, amit a FLA és SP képviselt. Minden ízében jól kidolgozott, néha már a ritmusok kavalkádja áttekinthetetlen, a torzított ének, a basszusmenetek, és a kissé darkos szintifüggöny mellett kaotikus mennyiségű sampling teszi szürreálissá az összhatást. Az, hogy mint produkció is elsőrendű, nem is csoda, két év stúdiómunkájának az eredménye.
Az Under The Noise amerikai csoport minden számnak igyekszik külön karaktert adni, de általában a keményebb szerzeményeik az amerikai vonalra igencsak jellemző brutalitásra helyezik a hangsúlyt. A hangszínek, a dobok, a gitárminták, samplerzajok és az énekstílus erőszakosan ugrik a hallgatónak, de a legjobb percek azok, ahol kissé finomabbra kapcsolnak. A „Future Automatic" hömpölygése, remek basszusa, vokáltechnikája a Revco-, NIN-féle megszólalási technikával rokon, de vannak egészen más jellegű kitekintések, ambient pihenések, és szaxofonnal, hip hop ritmusokkal megtámogatott hardcore ugrások is. Nem is csodálkoznék, ha legalább KMFDM szinten befutnának. -kifutófiú-

SLEEP CHAMBER: Seduction CD; **Sopor** CDEP (*Fünfundvierzig, Schmiedetwiete 6, 23898 Labenz, Germany)* A Seduction mixalbum, a '80-as évek második felében született számok újrakevert, élő, néhol eredeti demoverziói, néhány felvétel eddig még nem jelent meg más albumon, de legtöbbjük a veterán ipari csapat egy-egy sikerdala, ilyen a „Catwoman", „Salome", „Babes Ov Babylon", vagy az „Animal Magnetism". Érződik, hogy a dalok egy másik kor megnyilvánulásai voltak nemcsak hangzásban, de zeneiségben is. A „The Light Pours Out Ov Me" erősen Joy Division hatásokat mutat, dark-ambient háttérrel megspékelve. De azt hiszem ez a zenekar nem képes igazán popzenét készíteni, a leghúzósabb techno számaik is sugározzák az okkult szándékot, a testiség mágikus ábrázolásmódját, és ez néha igen ijesztővé teszi atmoszférájukat.
A Sopor 22 perces új EP szintén tartalmaz régi szerzeményeket újraértelmezett, és újrafelvett verzióban. A „Flesh On Flesh" első nekifutása '84-es, és itt is megtartották azokat a korai industrial hangképeket, amelyekben még nem volt semmi simulékony techno attitűd. Az egyik legjobb felvételük a „Justify My Love" Madonna átirat, ami olyan, mintha az eredeti számot lenyomták volna egy kriptába, Zewizz hangja nagyon megy ehhez a beteg popzenéhez. A bookletben van egy Zewizz-partira invitálás (exotic, erotic, S/M, stb.) kizárólag lányok részére, azzal a kéréssel, hogy mindenki vigye magával kedvenc fétis játékát. -mispartiis?-

THE VISION: Namas Te CD *(Fünfundvierzig)* A The Vision a megnyugtató zenekarok egyike. Megnyugtató lelkesedésük és munkakedvük, zeneiségük, folyamatos fejlődésképességük és szeretetteli atmoszférájuk. Legutóbbi stúdióalbumuk, a Mental Healing már az énekes reggae-t és a dubot egyfajta trance légkörben oldotta fel, itt ez még inkább szembetűnő, folyamatosak a dub effektek, a legautentikusabb jamaikai ízek is állandó visszhangmámorban fürdenek; Miss D viszont szinte mindenhol rezzenéstelenül végigviszi az énekdallamokat kedves hangján. Ez az album tisztelgés a világ összes reggae és dub művésze előtt, a cím egy szankszkrit kifejezés, a respektálás egy mély formulája, ennek megfelelően a zene erőteljesen és táncosan vibrál, a ritmusok és vokálok összhangja csodálatos – mindvégig érezhető ennek a zeneiségnek a lényege, a test és lélek felszabadításának egyidejű fontossága. -szabadító-

MO BOMA: Myths Of The Near Future Part 2 CD; **Myths Of Yhe Near Future Part 3** CD *(Extreme Europe, Artelier Music, D-50672 Cologne, Germany)* A Mo Boma J. G. Ballard író inspirációjára alkotta meg lemezsorozatát. Igazából mindegy, hogy a sorozat darabjait milyen sorrendben hallgatjuk meg, mindegyik reflektál a másikra oda és vissza. Ugyanannak a világtablónak három része, mindegyik hozzátesz valamit, de mindegyik önmagában is teljes képet ad az ábrázolni kívánt világról. Három zenész alkotja, Carsten Tiedemann ütősökön, gitárokon, népi hangszereken, Skúli Snerrisson basszuson, és Jamshied Sharifi szintetizátoron. Zeneiségük legfőbb összetevői: ambient, world music, és jazz improvizációk. Afrikai, indonéz és indiai ritmusokra épülnek a finom pengetős hangszerek, természeti zajok, és a legkülönfélébb népzenéket hozó szintetizátorjáték. Olyan ez a zene, mintha a hangzásterek mellett főleg a fénnyel játszana, és mindig szórt fénnyel; szavannák, dzsungelek képei jelennek meg hajnali vagy alkonyi derengésben, és néha bazárok pezsgése déli verőfényben. Nagyon el tudnám képzelni Attenborough filmekhez, de alkalmazott zeneként valószínűleg túl sok, túl uralkodó és öntörvényű lenne. Minden pillanata pulzál és él akár a szív kozmosszal harmonizáló lüktetése. -mithosmis-

LAND: Land CD *(Extreme Europe)* A Land Jeff Greinke az egyik legkiválóbb kortárs ambient/world zenész projectje, ő itt szintetizátorokat szólaltat meg, rajta kívül Leslie Dalaba játszik trombitán, Dennis Rea gitáron és Ed Pias ütősökön. Zeneiségük bizonyos aspektusokban rokonítható a Mo Boma kifejezésmódjával, de náluk jóval árnyékosabb ambient tájképeket festenek, nem is mindig pihentetőt, vannak kifejezetten experimentális jazz zajmontázsok, kiugróak a dobütések, a jazzes gitárhajlítások, az energia áramlása már-már vadító, a bizarr zajokkal kiegészített ütősök eksztatikusak – de aztán beleúsznak az éjszakába, vagy csatlakoznak egy karavánhoz. Olyan számcímeket adnak, hogy „Ku", „Shu", „Limba", „Jacks", az ember néha ugyanúgy nem tudja hová tenni, mint magát a zenét, amely zárásként az „India"-val olyan space-jazzben csúcsosodik ki, amelyet Paul Schütze vagy Jon Hassel is a magáénak érezhetne. -misismagáénak-

GROOVY: Groovy CD *(Extreme Europe)* Nos, ez a project igencsak meglepett, Dan Burke az Illusion Of Safety tulajdonosa, a zajgenerálók egyik élharcosa itt olyan zenét hozott össze, amit a space-jazz, vagy acid-jazz jelzőkkel lehet megközelíteni, ezenkívül visszanyúlt a '70-es évekbeli diszkók világához, de hű maradt önmagához, és az egészet megmártotta abban az absztrakt zajokkal terhes világban, ami mindig is a sajátja volt, ettől az egész valami földöntúli bizarr atmoszférát kapott. Most, amikor sokan retróban utaznak megmutatta hogyan kell úgy visszanyúlni, hogy az a jelenről szóló vízió is legyen. Talán ez az egyetlen igazán modern acid-jazz, nincs benne semmi nosztalgikus, minden réginek tűnő elem is egy újat hoz létre, valami eddig nem feltárt dimenziót. Nyitva a kapu hozzá, és nem kell trip a kalandhoz. Akik Dan Burke társai ehhez: Layna B énekhangjával, és Thymne Jones trombitán. -ésmislélekben-

PABLO'S EYE: You Love Chinese Food CD; **You Have A Yearning For Perfection** CDEP *(Extreme Europe)* A négytagú belga zenekar szintén elég különös és sajátos színfoltja a modern zenei palettának, de ehhez már eleve hozzászokhattunk az Extreme kiadótól. Egyrészt ők is ambient tájképek kísérleteire alapoznak, de a finom kifutásoknak is olyan mélységű basszustere van, hogy majd szétesik a hangfal, néha alig szól valami, mégis hatalmas, földrésznyi terek tárulnak ki a hangkapcsolások bűvköréből. A legfontosabb elemek: ethno hangminták, keleti énekbetétek, szakrális jelenetek – de van valami nagyon szürreális az egészben, mintha ezekkel az eszközökkel René Magritte képekhez készítenének zenét. Csodálatos érzékfeletti utazás, olyan új

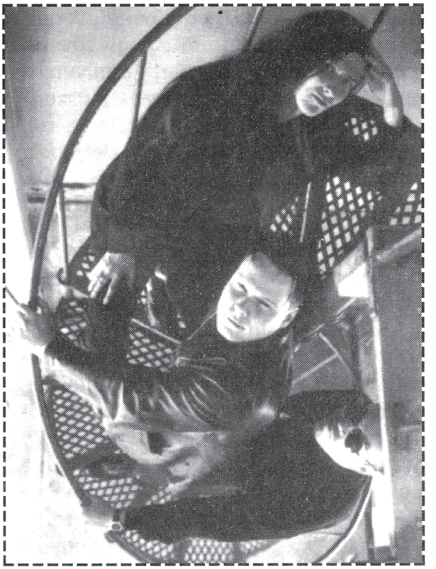

NEUROACTIVE

SALLY DOHERTY

THE PRODIGY

Fotó: Phil Nicholls

összefüggéseket mutatnak, amikre eddig nem nyílt ki a tudatunk, pedig bennünk dolgoztak. Szinte nincs egy biztos pont – új alapokra kell helyezkednünk, hogy követni tudjuk azokat a törekvéseket, amik nap mint nap felbukkannak a világban – amilyen ez a lemez is. Az album hosszúságú EP öt remixet tartalmaz, hármat az egyik legszuggesztívebb szerzeményből, az „AMB 7"-ből, trip hop és trance megtoldásokról van szó, de épp elég messze a popos megszólalásoktól, ezek a felvételek néha kísérletibbek, mint az album verziók, monotoneitásuk és hipnotikus ritmusaik a határtalanság érzetét hozzák testközelbe. Briliáns alkotások. -éskortalanmis-

ASSEMBLAGE Volume Two V/A CD *(Extreme Europe)* A kiadó válogatása jó képet fest jelenkori törekvéseikről, a szerzemények az előadók itt megjelent albumairól származnak, a Pablo's Eye, a Land és a Mo Boma részletek a fenn ismertetett és kellőképpen méltatott albumok kiváló pillanatai. A Soma a Snog electro-industrial projectje, hasonló eszközökkel dolgoznak, mint az anyazenekarban, de nyitva a modern trance irányába, sci-fi filmzenei atmoszférát festve. A Muslimgauze felvétele remix a Citadel albumról, a csoport talán legkiválóbb pillanatait sűríti. Vidna Obmana itt az ütős közreműködőket szinte teljesen hátrahagyva éri el azt a mély ambient hangulatot, amely számomra azóta utolérhetetlen, amióta megismertem. A Social Interiors két felvétele közül az egyik nem jelent meg lemezen, a project zenéje a Vidna Obmana-féle magányos utazás tablója – bár jóval több benne a feszültség, új tereket nyit a hangzásterek kiszélesítéséhez. Az Extreme kiadó 35 albumot publikált eddig, melyek mindegyike egy-egy új tapasztalat zenei modellje, magas szintű produkciók, amelyekre érdemes komoly figyelmet fordítani. -misfordítis-

KONSTRUKTIVISTS: Kollektion 78-95 CD *(Jara Discs, PO Box 101, Wymondham, Norfolk, NR18 0ju, UK)* Ez a 75 perces CD megfelelő képet ad az angol industrial project működésének 17 évéről. Valószínűleg a nagy időintervallumnak köszönhetően igencsak eklektikus az anyag, akár egy experimentális válogatás. Van itt a műfaj korai éveivel jól összecsengő lüktető ipari diszkó, sötét elektronikus tájkép, filmszerű atmoszférák, electro-industrial úttörés, és ami legfőképpen átjön, az a hit a hangkísérle-tek erejében. Az album fele más lemezeiken nem publikált, illetve archív felvétel, de a többi is úgy van kiválogatva, hogy véletlenül se sugalljon best of jelleget. '85 és '90 között volt egy öt éves törés a csoportban a publikálások terén, azóta újra aktívak, és szerves résztvevői az industrial állandó megújulási törekvéseinek. -haladómis-

M.A.C. OF MAD: M.A.C. Of Mad CDEP *(Milos Filar, Csl. Armódy 432/77, Zelenec, 250 91, Czech Republic)* Az öttagú project zenéjében szimbiózisban van az Earache kiadó féle extrém noise, és az electro-industrial – az énektorzítás és dobtechnika tekintetében. Bár a párhuzam a Godflesh felé húz a „Like Rats" feldolgozás miatt, jobban dominál a Meathook Seed hangzása, ahogyan metal, hardcore és ipari zene találkozik. Mindenesetre ígéretes kezdés. -haladórác-

PHYCUS: Brainmower CD *(Musicus Phycus, PO Box 845, Station „C", Montréal, Q.C., H2L 4LA, Canada)* Van valami világvége utáni hangulat a kanadai Phycusban, már akkor is túltöltötték az idegsejtjeimet, amikor '91- és '92-ben kaptam kazettaalbumokat tőlük (van még valaki aki emlékszik ezekre a korábbi kiadásokra?). Mindenesetre a '90-es évek legkülönösebb elektronikus performerei, híján vannak az EBM pátoszának, művészei a rettenet ábrázolásának. A modernitásban megnyomorított lelkek üvöltése jéghideg gépi hangokkal párosul, szívritmuszavarokat keltő elektronikus ütésekkel, megafon torzításokkal jelenítik meg azt a káoszt és zajt, ami jóval kíméletlenebb a belső világban, mint a külsőben. Rútságunk teljes tárháza megmutatkozik ebben a vadító zajtengerben fürdőző scrap-metal diszkóban. -mistalánszebb?-

FRAGMENTED: Knowledge Of War CD *(BlueNitesEroticSecrets, 1512 Canyon Run Road, Naperville, IL 60656, USA)* Az egyszemélyes Fragmented project az első lemezen megkezdett utat szélesíti, itt is váltogatja a post industrial, ill. ambient noise kompozíciókat a ködös, ritmushangszereket alig használó pszichedelikus morzsákkal, amelyekben finom gitárpengetések olvadnak teljesen egybe samplerezett hátterekkel, és az ebbe a közegbe plasztikusan simuló suttogásszerű énekkel. Az álomittasságot szürreálissá fokozza, hogy a hangokat nagyrészt visszafelé játsza – a Main használja hasonló módon a loopokat és a feedbackeket, de az ott sokkal hidegebb, feszesebb, a Fragmented esetében mindvégig emocionális a légkör, mélységes szomorúságot tükröz, még a zajos absztrakciók sem kivételek ez alól. A Stone Glass Steel mellett az egyik leginvenciózusabb amerikai kísérlet. -összetörtmis-

CURRENT 93: All the Pretty Little Horses CD *(World Serpent, Unit 717, Seager Buildings, Brookmill Road, London SE8 4HL, UK)* Már nagyon vártam ezt a lemezt, habár egy kis félsz volt bennem, amikor megtudtam, hogy Nick Cave is közreműködött. Ugyanott folytatják, ahol abbahagyták, és mégsem. Megtörtént az, aminek meg kellett történnie (lásd a Swans Die Tür Ist Zu recenziót), tudniillik az, hogy nem lehetett végérvényesen és teljesen megtagadni a korai zajos korszakot. Igaz, Tibet évekkel ezelőtt úgy nyilatkozott, hogy elege lett az absztrakt formából, amit már üresnek érez, és olyan zenét akart csinálni, amilyet hallgat, ezért váltott a folkos hangzásra. Viszont már mögötte van jó pár, másik oldalon töltött év, ami miatt az ezen a lemezen lévő zajok már nem (is lehetnének) a régiek (vonatkozik ez a Die Tür Ist Zura is). Nem kétségbeesettek és vállaltan absztraktak, hanem költőiek, szárnyalóak, átlénygültek, és talán megszelídültek. Mindezek miatt az All The Pretty Little Horses nem osztható két külön, fekete és fehér részre, a két rész összeforrott, harmonikus lemez született. Például több helyen átcsúsznak a számvégek valami hihetetlenül megkapó (talán valahonnan kiszemplerzett és behullámoztatott) szférikus hangzásba és ettől olyan érzése van az embernek, mintha felrepülne a dalokkal együtt a mennybe. Máskor pedig a legszebb pillanatban kellemetlen gyerek üvöltés adja tudtunkra: „dead". A többször visszatérő témák ellenére is képes megőrizni egységét a lemez, Nick Cave egy ilyet, az In Most Nightot énekli el újra. Tibeték a jól behatárolható korai időszak után tökélyre fejlesztették, és lemezről lemezre újabb és újabb frissességet tudtak hozni a második korszak folkos arculatába is. Míg korábban inkább a kétségbeesettség, düh voltak azok amik lemezeiket jellemezték (ám ezek sem csupán valami megfoghatatlan, öncélú zajoskodást jelentettek, hanem absztraktságuk mellett értelmezhetőek voltak), melyben a szeretet nem igazán vált kézzelfoghatóvá, az utóbbi évek anyagaiban éppen a szeretet, a dolgok múlandósága miatti szomorúság a központi érzés amit sugároznak. A Currentben valahogy nem lehet csalódni, töretlenül felfelé tartanak és menthetetlenül örökkévalóvá válnak. És még Nick Cave-ről: Kicsit tartottam tőle, hogy mennyire lesz hiteles egy Current lemezen, de szerencsére alaptalannak bizonyult a félelmem, Cave-nek szép hangja van, és itt énekstílusa alázattal simul a lemez egészének hangulatához. -kicsinuncsini-

DISARRAY: Widespread Human Disaster MC *(Disarray, PO Box 975, Dickson, TN 37055, USA)* Négytagú zenekar Dicksonból, Tennessee államból. Komplex, technikás power-thrasht játszanak kellően goromba énekkel, mely időnként már death stílusba csap át. A kazetta öt felvétele lassú, ill. középtempóban szólal meg, a tekerést meghagyják másoknak, a szólók rövidek és nem idegesítőek. A borító nem a legvidámabb, bár a kazettához megadja az alaphangulatot: egy koncentrációs táborból származó archív fotó látható rajta, melyen földön fekvő holtak mellett néhány katona ácsorog. -éppember-

STONE AGE: Exposing The Soul-Itch MC *(Daniel Preislen Larsen, Matthaeusgade 50, 4.sal, Lejlighed 39, 1666 Kbh.v., Denmark)* Ez a második demója a négytagú dán csoportnak, mely négy kapkodós, kiállásokkal tarkított, gyakran death metalos hörgéssel kísért thrash felvételt tartalmaz. A négyből egy dánul szólal meg. A borítón többek között azt írják, remélik, hogy a hallgató igazán keményen maszturbál a zenéjüket hallgatva és örülnének, ha elmenne valamelyik koncertjükre. -rohanjunk?-

VICTORY: Voiceprint CD *(Event Records, Susan Troske, Hildesheimerstr. 111a, 30173 Hannover, Germany)* Hannover legismertebb hard rock csapata három év szünet után jelentkezett új lemezével, mely két klasszikus albumuk, a debütáns Victory és az 1990-es Temples Of Gold legjellemzőbb pillanatait ötvözi, de mindezt egy kicsit keményebben, egy kicsit melankolikusabban és természetesen korszerűbben. A Victory hű a saját arculatához, nem ül fel semmiféle új zenei hullámra, erőteljes ütemeikkel, dallamos vokáljaikkal kitartanak a jó öreg hard rock mellett. -kitartmás-

CRUOR: Cruor CD *(Poco Loco Records, PO Box 9471, CH-Buchs SG1, Switzerland)* Tíz éves múltra visszatekintő brazil zenekar, játszottak már a Sepulturával, a Ratos De Poraoval és a Chakallal is. Sebes iramú power-thrasht nyomnak sok kiállással és váltással. Énekesük hangja helyenként nagyon emlékeztet az Agent Steel frontemberének, John Cyriisnek az orgánumára. A 9 saját szerzemény mellett egy J.S. Bach feldolgozás is szerepel a lemezen. -erőbéla-

audiofile TAPES *(Carl Howard, 209-25 18 Avenue, Boyside, Ny 11360, USA)* Az amerikai aT az underground kazettakiadók egyik legjobbika. Nagyon jó minőségű felvételeket publikál kiváló experimentális csoportoktól minőségi, krómos kazettákon, szép dizájnú, többnyire színes nyomású borítókkal. A kazettakiadók jó részére jellemző a nagy hatékonyság, egyrészt mennyiségileg is könyebb dolguk van, mint egy lemezkiadónak a gyorsabb átfutás miatt és underground szinten a promóciók is egyszerűbben működnek. Az aT a nyolcvanas évek közepén kezdte olyan előadókkal, mint a Test Dept., Nomuzic, If, Bwana, Big City Orchestra, The Venus Fly Trap, Edward Ka-Spel, stb. Ma már a katalógus 230-nál is több tételt tartalmaz. A friss termésekből következik néhány.

KING LEARS CONVULSIONS: Self-Intoxication MC *(Normunds Cirkste, PO Box 158, Getrūdes 44a, Riga LV1011, Latvia)* A litván post-industrial csoport a modern kísérleti zenéket mintegy összegzi alkotásaival, de ez az eklektikusság nem haladja meg erejüket. A vezető fonal a dark atmoszférák megjelenése minden szerzeményben, legyen az ritmikus és zajos industrial, vagy Cold Meat-féle okkult és szürreális tájkép. Egyébként ez az absztrakt elektronikus zajokból, szemplerrel manipulált hangmintákból, és gazdagon effektezett gitártorzításokból álló hangkollázstechnika hagyományos értelemben vett ritmusszekció nélkül a jellemzőbb, de a dobalapú tételek sem invitálnak táncra, inkább fokozzák az elidegenedés mértékét.

LUSTER: Ne Quid Nimis MC *(C.Reider-Luster, PO Box 1204, Lyons, CO 80540-1204, USA)* Az amerikai duó tíz tételből álló albuma '92 és '96 közötti felvételekből lett összeválogatva. Ők talán az összes itt tárgyalt project közül a leginkább kísérletező jellegűek, nem járnak semmiféle kitaposott ösvényen, bármilyen zajkeltőt is használjanak (gitárok, CD-k, különféle fémek, modulátorok, stb) szinte mindig minimal felállásban, egyszerre csak egyet-kettőt, de a cél a hangok teremtő erejének kiszélesítése, minden oldalról körüljárása, a hangzástér határainak a legmesszebb kitolása. És nem csak egységében jelentős ez a munka, de minden hang önmagában is jelentéssel bír, önmagában is teljes egész. Lenyűgöző alkotás.

ASTROEPOS: Revelation Album MC *(Vera Samarina, Riazanskii Prospect 71-154, Moscow 109456, Russia)* Az elején ki kell jelentenem: ennek az anyagnak a post-industrial-ambient legjobb alkotásai között a helye. Minden bizonnyal az egész zene szemplingekből áll, a hangminták közös nevezője az ipari közeg megteremtése, amelyből egyre inkább átcsúszik természeti környezetbe. Háttérszerű zajokra, naturális hangok áttetsző hálójára fémes súrlódások, ütközések, néha fuvallatnyi időre megjelenő üveghangszerű dallamfoszlányok épülnek, vagy gamelán jellegű ütősök varázslatos képeket teremtve – vízhangokkal megtoldva. De mielőtt megállnak egy-egy csodálatos hangfestmény felett az idő, valami új összefüggés alakul ki, de azért az esőcsobogásnak épp elég időt hagy, hogy ráébresszen valójában az idő az, amit eltékozlunk életünkben. A valódi misztériumok mindig a testközelben találhatók, hiába is futunk utánuk, csak délibábokat kergetünk.

TECHNO MENSES: Disco Dyskinesia, Dub Destruction MC *(Kimihide Kusafuka, K2 Flap 102 1-15-11 Osu Ichikawa-Shi, Chiba 272, Japan)* Nos, a címben foglaltak és a zenekar neve fedik zenéjük jellegét, techno és electro-industrial alapok (persze már ezek is szélsőséges értelemben) zúzódnak szét jeges-elektronikus zajok alatt, melyek monoton kitartással és néhány honfitársuk zenéjére jellemző harsány töménységgel illusztrálják a japán társadalmi berendezkedés keltette frusztrációkat. Simán felzárkóznak az Imminent Starvation és a Dive zajszintjéhez, ami pedig nem egyszerű feladat. Itt nem a véletlenszerűség a cél, minden megkomponált, mondhatni mértanilag kiszámított, és hatásában is sokszor kíméletlenebb a látszólag ijesztőbb harsh-noise-nál.

THE VENUS FLY TRAP: Vehicle MC *(Alex Novak, PO Box 210, Northampton, NN2 6AU, England)* Amit időről időre elmondtam a Látás hasábjain erről a kiváló angol rockzenekarról, azt mondhatnám el itt is, mert válogatásról van szó, a '88 és '95 közötti időszakból, vagyis a csoport teljes történetéből. Olyan „slágerek" hangzanak itt el, mint a „Morphine", „Cloud 9 Lips", „Achilles Heel", stb. A VFT egyszerű gitártémákból álló formailag kissé kötött pszichedeliája is mindig megfogott, de igazán Alex Novak hangja és énekstílusa nyűgöz le, ahogyan „ráerősít" a zenére, és továbbröpít annak korlátain. Érdemes megismerkedni nem szabványos gitárzenéjükkel, ez a válogatás megfelelő képet nyújt a zenekarról. A kiadó ezen kívül több felvételüket (főleg koncerteket) publikálta már.

WHAT YOU MISSED V/A MC; **WHERE IT'S aT '95 V/A** MC. Ez a két válogatáskazetta a legtöbb eddig vázolt zeneiségtől eltérő törekvéseket gyűjt egybe, mondhatni az underground rockosabb oldalát igyekszik bemutatni. Bár ezt a műfaji családot itt a megszokottól is tágabban kell értelmezni, mert ahány előadó annyi forma (és van elég a két, egyenként 100 perces szalagon). Ami igazán összekötő szál, az a ritmusszekció valamelyest hagyományos megjelenése, a szerzemények dal jellege, még akkor is ha ezen belül „szabad a pálya". És ezen belül tényleg minden előfordul az ún. alternatív rocktól a pszichedelikus szintetizátor megszólalásokig, ethno kísérletezésig, zongora improvizációig, stb., stb. Mindkét kazettán szereplő felvételek az előadók a kiadónál megjelent albumairól származnak, az előbbi az aT teljes történetéből válogat, a másik, mint a címe is jelzi a '95-ös év terméséből lett összeállítva. Néhány előadó: Donald Campall, Eric Hausmann, K2, Mana Erg, Krel, Klimperei, Dieter Zobel, Don Campou, Stillborn. -videomis-

TEST DEPT: Faces Of Freedom MC *(Humania, Karel, Hungary)* A Test Dept első magyarországi koncertjét ('85, Pecsa) dokumentálja a kazetta – meglepően jó minőségben. Legalább úgy szól, mint a szintén ebből a korszakból származó és szintén utólag publikált Atonal felvétel. A műsor gerincét a Beating The Retreat album anyaga adta, de feltűnt néhány téma az akkor még meg sem jelent The Unacceptable Face Of Freedom lemezről is. Mindenesetre ma már kultikus visszhangja van ennek a fellépés-

nek az ottlévők tanúsága szerint azt az erőt nem tudta később megismételni a csoport magyarországi koncertjein. Ehhez nem tudok hozzászólni, mivel nem voltam a szerencsések között, mindenesetre az ismeretlennel való első találkozás mindig borzongató és felkavaró. -mishadosztály-

TURK KNIFES POPE / PETIT MAL Split CD;
ZENFLESH TWO V/A CD *(Zenflesh Records, PO Box 21995, Long Beach, CA 90801, USA)* Egy új amerikai post-industrial kiadó első két publikációjáról van szó, mindkettő kemény barna kartonba csomagolva, nem szokványos dizájnnal. A Turk Knifes Pope: Sleep Therapy Suite című anyaga hat szerzeményt tartalmaz, ők a kiadó ún. házi projectje. Nehéz zajokkal, vízalattinak tűnő hangzásokkal, mélyből felzúgó fémes kattanásokkal, emberi hangmintákkal operálnak, a hallgató szinte fulldoklik sajátos zajkörnyezetükben. A Drone Records családja biztosan szívesen fogadná ezt a kószáló gyermeket. A Petit Mal: The Process Of Emptying An Open Window címen egyetlen félórás kompozíciót készített, és kb. ugyanazokat lehet elmondani róla, mint a másik project zenéjéről. Az az igazság, ha nem látom hozzá a borítót, véletlenül sem jutott volna eszembe, hogy másik előadóról van szó. Hosszából kifolyólag, na meg, hogy előszeretettel alkalmaz terebélyesebb „lappangási idő" után váratlan bevágásokat, az Illusion Of Safety konkrét zenéjét idézi. A válogatás a két fenti project mellett még hatot sorakoztat. Matt Bromlette és Brownie Malletts a Turk Knifes Pope tagjai, nem is meglepő, hogy ugyanazon masszív és reménytelenül vég nélküli zajmontázsokról van szó – de nagyon megtalálták az Acceleratort, a Sound Source 21-t, Andru Kirkpatricket és a Hope Angelt is, bár ez utóbbi annyiban kilóg, hogy igazából csak magas frekvenciás sercegések hallhatók tíz percig, míg a többi előadó igyekszik telítetté tenni a hangzásteret. Az nem lehet, hogy nem találtak még egymásra Francisco Lopezzel, ő az egyik alapja és mestere az ilyen vizuális hangfolyóknak talált (vagyis keresett és megtalált) mintákból. -állóvíz-

BIG RED KITE: Short Stories CD *(Scout Releases, Süsterfeldstr. 61, 52072 Aachen, Germany)* Itt egy újabb lelkes színfoltja a (közismert terminussal szólva:) britpopnak. Az első szembetűnő tények: nagyon laza, semmi megterhelőt nem tartalmazó zene és hangzás, valamint az ének, Kevin Hand hangja, amely kissé összecseng Peter Murphyével, csak sokkal üdébb, fiatalosabb, híján van minden sötét melankóliának – így épp alkalmas arra, hogy jó frontembere legyen egy folk-orientáltságú gitárpop zenének. A hang mellett ki kell emelni az énekdallamokat is, melyekben a legjobb beat ismérvek találkoznak ír, angol és miegyéb folk hagyományokkal. Zenében ezt a rockfelálláson kívül zongora akkordok és tangóharmonika teszi teljessé. Mindenképpen mainstreamre (rádióbarátra) van keverve, de nem kell beijedni, ezzel együtt nagyon jól tud esni a sok vészterhes zaj között. -mispihenőben-

SALLY DOHERTY: Sally Doherty CD *(Drag & Drop/Scout Releases)* A Dragnet megtalálta magának a Jack Or Jive párját Sally Doherty személyében. Nem is tudom miért érzek annyira párhuzamot a két produkció között, mert más a zeneiség, más az énekstílus és az énekhang is – talán a végső kicsengés, a szomorúság, az elvágyódás azonos. Sally hangja és melódiái csodálatosak, de ezt sem tudom miért. Nincs benne semmi akrobatikus furfang, csavart technika, különleges bűbáj, végtelenül természetes, egyszerű és tiszta – valószínűleg ezért. A szív hangja lehet csak ilyen mesterkéltségtől mentes. Sally játszik még fuvolán, zongorán; rajta kívül pedig még 12 zenész (persze nem egyszerre) akusztikus gitáron, bőgőn, ütősökön, tablán, hegedűkön, hárfán, csellón, szaxofonon, szintetizátoron. Felváltva sorakoznak zongorás/csellós/hegedűs dalok, és ütős orientált darabok, melyek néha erősen összecsengenek az Anitas Livs zeneisé-

gével. Ez az első félóra. A második húszperc filmzene, mely a fenti jellemzőkkel ugyancsak körülírható, de valóban filmzeneibb – ha szabad ezt ilyen ronda jelzőként alkalmazni. Itt jobban dominálnak a fúvósok, főleg a szaxofon kalandozásai és hullámverés hangjai. -személyesmis-

A.D.I.: Train Of Thought CD *(Rigged Records, PO Box 7165, Rochelle Park, NJ 07662, USA)* North Jersey legjobb funk power punk zenekarának új albuma – mondja az infolap, és lehet ebben valami, azt a fajta hardcore-t csinálják, amiből a mai sikeres bandák is kinőttek, csak sikamlósabbá váltak, ez a zene pedig maradt undergroundnak. Az A.D.I.-n mindenesetre hallatszik az elkötelezettség és hogy tele vannak ötletekkel, nem túl gyorsak, de nagyon lendületesek, egymást érik a váltások, ki- és beállások, funkys futamok – igaz hardcore alá gyűrve. Kicsit Gang Green, kicsit Infectious Grooves, és sok A.D.I. -é.s.h.o.l.v.a.n.m.i.s.?.-

GEOFFREY DOWNES/NEW DANCE ORCHESTRA: The Light Programme CD *(Blueprint, PO Box 5, Dermentside, Co. Durham, DH9 7HR, England)* Geoff Downes a szintetizátor-pop nagy megszállottja és öregje, a '70-es években a The Buggles technopop csoportban kezdte a későbbi híres producerrel, Trevor Hornnal, a '80-as években az Asiát egyengette, '87 óta pedig szólómunkákat készít – New Dance Orchestra néven ez az első munkája. Ha emlékszünk még az Asiára, akkor sejthetjük azt a hangzást, amit ma is előszeretettel használ, persze jóval modernebb megszólalással, és mivel itt nincs zenekar, mindent meg kellett töltenie melódiákkal és monumentális futamokkal. Néha emlékeztet a Miramax-féle new age munkákra, de annál nagyratörőbben és szimfónikusabban szól, kevésbé meditatív célzatú. -yogarác-

TANGERINE DREAM: The Dream Mixes 2CD *(TDI Music, PO Box 30334O, 10728 Berlin, Germany/Frontline Pr and Marketing, PO Box 5, Dermentside, Co. Durham, DH9 7HR, England)* Az electro-pionírnak becézett (persze joggal) csoport a 27 éves fennállás alatt alaposan átformálódott, az alaptrióból Edgar Fraese maradt. Mára mindenféle munkákat, a filmzenéket is beleszámítva több mint ötven album a diszkográfia, az újító és kísérletező zenéktől eljutottak napjainkra a terebélyes megszólalású new age szintetizátor varázsig, nemrég Grammy díjat is begyűjtöttek. Ez a mixlemez három album dalainak (Tyranny Of Beauty, Rockoon, Turn Of The Tides) különböző dance-floor átiratait tartalmazza. Vannak az eredetiektől alig különböző nyugodt úszások, de leginkább klub- és rádióverziók, erős techno alapokkal, húzós ritmusokkal. Hogy a techno színtér közönsége mennyire harap rá a mai dömpingben, az kétséges, és hogy a zenekar híveit (otthoni zenehallgatókat) beavatja-e a techno feelingbe, nos, az is – mindenesetre amellett, hogy rádióbarát, igen kellemes trip a mainstream scénában. -misbeavatott?-

PRODIGY: Firestarter CDEP *(XL Recordings/HMK Music)* Ebben a számban jól kijön, amit hangoztat a zenekar, hogy ők valójában punk zenekar, és nem más az egész techno cécó, mint a rock and roll egy újabb fejezete. Mindenesetre a „Firestarter" nagyon üt, jók a hangminták, a punkos ének, de legfőképp a szaggató ritmus. Az alapverzión kívül van a maxin egy döngölős, már-már EBM-es techno verzió (Empirion Mix), aztán egy pihentető instrumentális keverés, valamint egy másik szám, a „Molotov Bitch" amely az előbbiekhez képest inkább zajzene, mint dance music.
-miskezébenrobbanakoktél-

POST PRANDIALS: Flight CD *(Artichoke/Tristero Records)* Hét kortárszenész elektroakusztikai kísérlete a legkülönfélébb instrumentumokkal és zajkeltőkkel, szintetizátor, furulya, gitár, ütősök, szaxofon, miegymás (a szótár sem tudta), és női ének. Az egész teljesen absztrakt improvizáció, egyfajta modern operának tűnik, már a számcímek is elárulnak teljes sztorikat: „Marzipanic", „Nancy's Panties", „The Nancy's Panties Symphonic Metamorphosis". Minden zaklatott, kaotikus, gyors hangulatváltásokban bővelkedő és szertelenül játékos. Olyan mintha minden dolgot azonnal, értelmi ellenőrzés nélkül tapasztalnának meg. -épészhíjánmis-

ULTRASOUND-WOONSOCKET LP *(Autonomy Recordings, PO Box 49814, Austin, Texas 78765, USA)* A texasi project albumának három hosszú szerzeményéből kettő az ambient égisze alatt készült. Hosszú, elnyújtott, ködös hangzások építik fel a lassan kibontakozó dallamokat. Az első szerzemény olyan, mintha egy Herzog-filmből kivett Popol Vuh szerzeményt Vidna Obmana kevert volna át, gyönyörű és sodró, ezoterikus töltésében tibeti hatások érvényesülnek. A B oldal egyetlen végtelennek tűnő darabja valójában kettő, mert interaktív módon 33-as és 45-ös fordulaton is lejátszható, így persze más-más töltést nyer, itt a hangzás és zeneiség azokkal a jelzőkkel írható körül, amiket a Drone Records lemezeinél szoktam alkalmazni. Az A oldal második száma viszont erősen elüt mindezektől, noise-pop női énekkel, igen bánatos kicsengéssel, nyersre keverve, persze ezalatt is végighúzódik a feedbackekből, loopokból álló ambient alap – mintha a Main és a Sonic Boom együtt kísérletezne. -mislúp-

DUB OUT WEST 1: ROOTS CULTIVATS V/A CD/2LP *(Nubian Records LTD, 148 Ashley Road, Montpelier, Bristol BS6 5PA, UK)* A Nubian Records és az Armagideon Sounds kooperációjában összeállított válogatás azt az erősen reggae-ben gyökerező dub zenét dokumentálja, amelyet sajnos kezdenek teljesen kiszorítani az egyéb tánczenék. Nálunk pedig épphogy és felszínesen jelent meg, máris tovatűnt. Számomra mindig megnyugvást jelentenek ezek a végtelenben kószáló visszhangok, megszokhatatlan ritmusok, testhez simuló basszusok, reggae lüktetések, fúvósbetétek, énekfoszlányok. A 14 előadó mindegyike magas szinten fogalmazza újra kultúrájának értékeit, mely végső kicsengésében persze nem mentes a modern angliai élet behatásaitól és megszólalási technikáitól. Néhány előadó a sorból: Daddy Roots, Henry & Louis, Armagideon, Dub Crusaders, Alpha & Omega (bár nem túl szerencsés úgy kiemelni, hogy nem elemzem külön az előadókat, itt akkor is az Alpha & Omegáé az aranyérem) Red & Blue, Inner State Sound System, Black Roots (és akkor ők?)... -rootrác-

LINT: Too Few 7"; **Filth Floor** 7" (*Plumb Records, 1085 Commonwealth Ave # 215, Boston, MA 02215, USA)* A Lint jó kis rock and roll popzenekar, minden benne van, amit a hasonló amerikai csapatok felhalmoztak az évek során: post punk életérzés, szomorkás tempó, noise gitárok, frusztrált női ének lemondóan és teli torokból. Mindkét kislemez csak egyoldalas, és egy-egy számot tartalmaz, a Filth Floorhoz mellékeltek zsírkrétát is, a zenekart ábrázoló gyerekrajzszerű borító kiszínezéséhez, ami tovább tart, mint a szám maga. -másszínez-

TROTTEL: It's Up To You 7" *(Trottel Records, Budapest 1192, Kós K. tér 14., Hungary)* Az Ellopott kert albumról származik az „It's Up To You" és a „We Are Those" (ez utóbbi a kedvencem erről a lemezről). Némileg másképp szólnak mint CD-n, de az is lehet, hogy ez az analóg eljárásnak köszönhető, mindenesetre így a jobb a hangzást tekintve (a végén még megérem, hogy én is bakelit párti leszek?). No jó, semmilyen párti nem leszek, de biz' örülök a Trottel kislemeznek, visszaadja az ember hitét az underground szajkózásba: a csináld magad tempóba. Odarakom a Pekinska Patka, The Ex, Crass, Minutemen, Tit Wrench, Dezerter, miegymás kislemezek mellé, de engedjétek meg: a Trottel lesz a sorozat gyöngyszeme. -csillagszeműmis-

THE UNKNOWN CASES: Cuba CD *(Day-Glo Records/SPV GmbH)* A csoport magja két német zenész, Stefan Krachten és Helmut Zerlett, de az egész inkább sound systemként üzemel, minden számban más és más közreműködők segítik az eklektikusságot végsőkig feszíteni, összesen 21-en – a legkülönfélébb hangszereken, gitárokon, ütősökön, trombitán át a vokálokig. Túlzás nélkül állíthatom két rappelős témát leszámítva nincsenek visszatérő stílusok sem igazán. Mint egy kultúrális folyosó a világot körbekerítve. Az eklektikusság nem is jó kifejezés, mert az embernek a lemez hallgatása közben eszébe sem jut mindezt egy zenekarral azonosítani, inkább mintha egy jó DJ munkáját hallanánk, aki a zene igen sok területére ugrik. Az album hip hop ízekkel indul az LPC-féle hangminta gazdagsággal, aztán újabb és újabb fordulatokat vesz; acid jazz, ambient, funk, trance, rap, dub, zajos pszichedelia – mindent teljes átéléssel, formáknak új kereteket adva. A felvételek remixelve vannak egységbe öntve, de az eredeti felvételek némelyike több mint tíz évvel ezelőtt keletkezett. Hol bújkáltak eddig? És hol voltunk mi? -misotthon-

INADE: The Axxiarm Plains EP 7" *(Drone Records, S. Knappe, Löningstrasse 15, 28195 Bremen, Germany)* Konstruktivista szellemiségű zajzenekar a Drone állandóan pulzáló műhelyéből. Hideg fémes zajok találkoznak kohók izzásával – távoli és elnyújtott ambient úszások bénítóan hideg nyomás alól törnek csúcspontokra. Ez a kettősség, a jeges áradás és a forrásig hevülés szüli, illetve csapja ki kínok között ezeket az emésztő és lenyűgöző hangképeket. És az egésznek az ihletője Majakovszkij költészete, illetve az a pszichológiai törés, amit szociális ideái óta megszenvedett a világ! -mégmisis?-

PARA-NOISE-TERMINAL: Fraktale 7" *(Drone Records)* A kéttagú hamburgi project munkái összecsengenek a Francisco Lopez-féle történésekkel: háttérszerű hangzások egy folyamba ömlenek – és ez számomra az elektro-akusztikus zenék legizgalmasabb megnyilvánulása, és amely az ambient törekvésekhez áll igen közel. A sustorgó, vonagló és ködös masszából szétszórtan emberi hangok, de leginkább fémes kattanások, ütközések ugranak ki. A B oldal szerzeménye a hangzás egészébe nagyon beléfojtott minimal elektronikus lüktetések ritmusára épül, absztrakt zajokkal, távoli és mély zöngékkel idéz meg expresszív atmoszférákat, szürreális formákat. -honnanhovámis-

S. CORE: Finger Mark 7" *(Drone Records)* Yutaka Tanaka '85 óta aktív részese a nemzetközi kazetta-underground hálózatnak (networknek), kb. 15 albumot készített azóta; és ő gyártja a japán zajszíntér talán legszuggesztívebb hangképeit. A fehér zajok, loopok, ipari hatások mellett, illetve beleágyazva bizarr melódiák – melódiatöredékek, furcsa csendek is megjelennek. Az A oldal szerzeménye olyan, mint egy bajbajutott lélek nyögése a világmindenség szellemi viharlökései alatt – a remény pedig csak nyomokban lelhető fel. A B oldalon mindezt folytatva végsőkig viszi a torzulást elsöpörve minden ellenállást. A kiadó szerint: „modern zen-music" – nos meglehet, az erővonalak tapinthatóak. -miskezeapulzuson-

YEN POX: Deliver 7" *(Drone Records)* A kéttagú amerikai zenekar a modern post industrial szintér egyik leghatásosabb dark ambient (vagy dark industrial) álomgyártója. Atmoszféráik teljességgel idegen dimenziókat tárnak fel, kissé rokonítható a Cold Meat irányokkal, de a Yen Pox zenéjében nincs semmi romantikus, hősies, vagy nosztalgikus – itt minden hang és hangzás azt a célt szolgálja, hogy feltáratlan és ismeretlen mélységeket próbáljon kivetíteni. Szavakkal nehéz érzékeltetni azt a pusztaságot, azokat a vég nélküli üvöltéseket, amelyeket csak a teljes egyedüllét tud megszülni az idő rabságába törten. Van Clive Barker Korbács című remekművében egy fejezet: a sivatagban lakó Korbács otthonának érzékletes leírása, nos itt a zene hozzá. -ésmisnéhafél-

AUBE: Re-Chant/De-Coda 7" *(Drone Records)* Az Aube projectet alkotó Akifumi Nakajima igen termékeny, különböző kazetta- és lemezkiadóknál több tucat anyaga jelent meg kb. négy év alatt. Nem az általánosan ismert japán zajvonalat követi, annál az ő munkái sokoldalúbbak, intenzíven kísértetiesek – természetfeletti lehelletük fagyasztó. Konkrét hangokból, feedbackekből álló absztrakt építményeit deformált és torzított emberi hangok nyüszítő és pokolian üvöltő áradata teszi alig elviselhetővé. Egy szép tavaszi délutánt is démonikusan vibrálóvá tud szűkíteni. -lágytavaszmis-

MAEROR TRI: Myein CD *(ND, PO Box 4144, Austin, Texas 78765, USA)* A Maeror Tri új albuma '92-'93 közötti felvételeket tartalmaz. Az elején le kell szögeznem: remekműről van szó, a post industrial, vagy (itt) ambient-noise egyik csúcspontjáról, kiteljesedéséről. Az első tizenhét perces szerzemény, a „Phlogiston" tucatnyi gitárra íródott áttetsző vibrálás – tűnékeny tájak fölötti suhanás; a keverés rafinériái miatt még inkább egybemosódnak a gitárhangok mint Branca műveiben, katarzisig feszített repetitív pulzálás. És itt le is zárhatnánk az album első részét.
A második tízperces tétel, a „Desiderium" új teret nyit. A Maeror Trire jellemző úszó, rejtett hangzatok itt finoman, szinte szokatlanul melodikusan jelennek meg; ellenálhatatlan erővel húz befelé az önfelfedezés útján, és az ember még akkor is késztetést érez a szépséges dallamok szárnyán röpülni, ha mélységes fájdalmak várják ezen az úton. És ez mintegy bevezető, kapu a 47 perces „Myein"-hez, amelyben emésztő zajokat követve egy lélekébresztő kondulás után belső síkra léphetünk. Itt minden lecsendesedik, a hosszan kitartott hangok lassan érnek melódiákká; a zene alapot ad arra, hogy énünket nagyobb és tágabb keretek közé helyezzük, túl téren és időn. Sok kortárs kísérleti csoport próbál metafizikai érzületet kelteni – számomra a Maeror Tri ezen albuma meggyőzőbb minden másnál, amit ezekben a kategóriákban hallottam.
-optikaicsalódottmis?-

FRANCISCO LOPEZ: Qal'at Abd'al-Salam / O Parladvire Desamortuxado CD *(Asellus, Apartado 2542, 28080 Madrid, Spain)* A „háttérzaj művésze" ezen a '93-as és '95-ös felvételeket tartalmazó albumán a legkülönfélébb helyekről származó konkrét hangokat von azonos zajszintre: madarak, vízhangok, lovak, utcazajok, viharzúgás, gépi zakatolások találkoznak. Bármit is használ, olyan mintha mindent beterelne egy vég nélküli és hatalmasan kongó csarnokba és hagyná, hogy „minden" élje a maga életét a megszokott kaotikus módján. Nincsenek igazán bántó zajok illetve kicsengések, de minden kiúttalannak, rendezhetetlennek tűnik, a szürreális hatást a hangminták más struktúrába helyezésével, főleg lassításokkal, hangszínváltásokkal, egymásbakeverésével éri el. Darabjainak beszélő címeket ad: „A szél és a homokgép", „Viharterem", „Telefon az élet vizéhez", „Tizenkét dühöngő hal", stb. -örvénylőrác-

ROCK-POP IN THE EAST, The 95/96 Finalists V/A 2CD *(RFI – Exchanges & Creations Department, 104,Ave.du Pdt. Kennedy, 75016 Paris, France)* A francia rádió-kiadószervező project kelet-európai rocktérképe ez a dupla válogatás. Persze nem könnyű a választás, hogy az jellemző legyen, Magyarországról például a Kimnovak alternatív/pop csoportot választották, a Fekete zaj sikerüket talán mindenki ismerheti. A 11 előadóból hét a volt SZU-ból került ki, négy orosz (egyikük a már kissé elhíresült techno/rock sámán Yat-Kha), a többiek: észt, azerbajdzsán és litván illetőségűek. Ezenkívül sorakozik egy-egy cseh, román és lengyel nemzetiségű csoport, mindenki két-két felvétellel. Kritérium lehetett, hogy mindenki a saját nyelvén énekelje el az adott dalt. Van itt a mainstream poptól, hardrocktól kezdve a modern metalig, jazz-rockig, rappelésig és ethno ízekig minden. A kedvencem az orosz MDGC Pavlov kiváló hip hopja remek megszólalással és acid-jazz ötletekkel. A maga műfajában minden produkció

színes és érzékeny. A kiadó ősszel tervezi bemutatni élőben is a csoportokat a keleti terepen. Az említetteken kívül a többi előadó: Buty, Kolaboranci, Kolibri, Janus Menes, Rast Tequila Jazz, Timpurinoi, Vennaskond. -ungrija-

LES TETINES NOIRES: 12 Tétes Mortes CD *(Ultra Fine Recordings/Pias/HMK Music)* Ez a szédületes francia csoport egyre szilajabb és keményebb, valamint kísérletezőbb. Első két albumuk (és pár évvel ezelőtti Tilosbeli bulijuk) erősen a Virgin Prunes-féle zeneiséget és előadó technikát példázta, de némileg az énekstílust kivéve ebből mára nem maradt semmi. Egészen eltolódtak az industrial, főleg az electro irányba, persze a legkevésbé sem techno, vagy kibernetikus hangzással: nehéz, szilaj gitárok és dobok érvényesülnek durva zajokkal, hideglelős szemplerezéssel, sűrű montázsokkal, emberi hangmintákkal, vurstli színezettel – vagyis Kurt Weill/Brecht-i hatásokkal. Beteges, sebzett, kiszámíthatatlan és tékozló, nem piknikhez ajánlott. -világosságember-

LOVE AND ROCKETS: Sweet F.A. CD *(Beggars Banquet/HMK Music)* A '80-as évek egyik meghatározó gitárzenekara több év kihagyás után '94-ben, hallgatva az idők szavára a Hot Trip To Heaven ethno-trance albummal tért vissza. Tegyük hozzá, igen jól sikerült az az album. Ennek ellenére rá kellett jönniük, hogy az ő igazi terepük a gitárzene, így újra vállukra vették régi kedves és porladó hangszereiket és csináltak egy csillogóan tiszta és szépségesen ringató lemezt. Jónéhány rajta a húzós, torzított és zaklatott tétel, de időnként finoman pengetnek, bársonyosan énekelnek, nyomják alá az orgonát – a hallgató pedig csak lazul. Az olyan számok, mint a „Self Life" vagy „Sad And Beautiful World" a legszebb Church-pillanatok mellé állíthatók, és ha ilyet ki merek jelenteni, akkor már nem viccelek. -komolysrác-

JACK FROST: Snow Job CD *(Karmic Hit/Beggars Banquet/HMK Music)* Az ausztrál project élén áll Steven Kilbey a Church rendíthetetlen énekes-gitárosa és Grant McLennan, aki a '80-as évek egyik meghatározó ausztrál indie csoportjának, a Go Betweensnek volt a frontembere (itt mindketten billentyűznek is, rajtuk kívül pedig Tim Powles dobol, Russel Kilbey pedig vokálozik és billentyűzik). Grant McLennan szólómunkái közel állnak a countryhoz, a Jack Frost project inkább a Church zeneiségéhez, de nem egészen ködös, mint felmenője (amit a Rickenbacker gitárok is okoznak) valamivel hagyományosabban rockosabb. Persze ez a „rockosabb" nem az euro/ amerikai értelemben vett keménységeket jelzi – az ausztrálokban túlteng a melankólia, egyáltalán a lágyságra való hajlam. A 13 számból vagy öt-hat a fellegekben jár, olyan pillanatokat, melódiákat hoznak, hogy Church-lemezeken is kiemeltek lennének. Ennél nagyobb méltatás nem is szükséges. -aszükségesjó-

HAWKWIND: Alien 4 CD *(The Emergency Broadcast System, PO Box 6131, London W3 8ZR, UK)* Az utóbbi öt évben töretlenül építgeti a Hawkwind életművet a Dave Brock, Alan Davey, Richard Chadwick trió. Nem is tudom mit lehet mondani (pláne valami újat) egy 26 éve működő rockzenekarról – és új lemezéről. Nos, a tényeket: az előző szintetizátor központú anyag után újra rockosabb, húzósabb album született trance-es ritmusokkal, hosszan kalandozó gitárokkal, erőteljes riffekkel, Dave jellegzetes énekével, kiváló vokálokkal, és persze a végtelenbe nyúló elektronikus effektekkel. És lendületesebbek, mint valaha, tapintható a témák szülte feszültség (ufo-figyelőben vannak). Egy Hawkwind rajongó nem is vár semmi meglepőt egy-egy új albumtól, csak egy újabb vénás dózist a kedvenc tripekből. És ha értékelni kell ezt a lemezt az életműben, akkor az Electric Tepee és ez. -barátrác-

SEPULTURA: Roots CD *(Roadrunner Records/MCD)* Azt hiszem ismert a sztori, a brazil fiúk rájöttek, hogy otthon tudnak igazán megtermékenyülni: kimentek az erdőbe, élvezték a bennszülöttek társaságát, aztán elmentek egy amerikai óceánparti stúdióba régi csöves erősítők közé, és megcsinálták az egyik legszilajabb, legizgalmasabb metal lemezt, ami valaha is napvilágot látott. Az csak az egyik része a dolognak, hogy törzsi ritmusokat, hangulatokat ötvöztek sajátjaikkal, de a legfontosabb az ötletgazdagság, hallatszik, hogy milliónyi ötlettel mentek be a stúdióba, persze a lemezre csak ezer fért rá. Csak metal stílusjelzővel illetni nem is célravezető, inkább hardcore (a Dischargetól) és industrial (Fudge Tunnel, vagy Nailbomb project például). Minden pillanatban történik valami, folyamatosan váltják egymást új gitárszínek, riffek, ritmusok, nem is lehet tudni egy-egy téma visszatér-e egyáltalán, általában ugyanabban a formában szinte soha. És ez hetven percen át zuhog a nyakunkba, és jól teszi, megérdemeltük már ezt a lemezt, én például biztosan – nem voltam jó fiú. -mér'kivolt?-

SWANS: Die Tür Ist Zu CDEP *(Young God, PO Box 42O232, Atlanta, GA 3O342-O232, USA)* Az új Swans EP majd egyórás, koncertkísérleteket és lemezen már megjelent számok más verzióit tartalmazza. Ezek között vannak zajosak, nyers gitár és szintetizátor üvöltések, de finoman akusztikus színek is (az utóbbi egy-két évben megint ráéreztek a hangosabb, kemény és erőteljes hangzásokra – de semmi reviválásra ne gondoljunk). De ami itt igazán érdekes, az az első huszonkét perces szerzemény („Ligethi's Breath/Hilflos Kind"), mely hosszú, zajos bevezető („Ligethi's Breath") után („Hilflos Kind") szolgál egy-két meglepetéssel még Swansban járatosak számára is. Először is a zene az akusztikus gitár ellenére inkább ambient jellegű, mintha Hector Zazou segédkezett volna simogatóan kék hangképeket festeni; persze így is kidomborodik az a mélyben húzódó feszes erő (amely minden lemezüket átszövi); aztán, hogy milyen csúcspontok történnek, abba most nem akarok belebonyolódni. A másik valódi meglepetés, hogy Gira németül énekel, persze az első döbbenetet hamar feledteti, hogy gyönyörű hangja megbirkózik a szokatlan feladattal. -hattyúhátánröpdöső-

CUBANATE: Barbarossa CD *(Dynamica/Modern Music GmbH, PO Box 11O226, 1O832 Berlin, Germany)* A Cubanate kiölt a zenéjéből minden feleslegesnek ítélt hangot, elektronikus bugyogást (EBM-származékokat) és megcsinálta pályafutása eddigi legerőteljesebb lemezét. A gitárok nem különálló tömbként érzékelhetőek, szétkenődtek a teljes hangzástérben, egybeágyazódtak a masszív dobokkal és a kásássá torzított üvöltő énekkel, ami itt jócskán a Trent Reznor-féle technikát tükrözi. Sőt, a zene egésze a Nine Inch Nails aktív lenyomata, csak jobb, lényegretörőbb – az elsőtől az utolsó pillanatig feszes és sodró a megszólalás. Az egyik legütőképesebb modern industrial alkotás. -feszesmis-

THINK ABOUT MUTATION: Hellraver CD *(Dynamica/Modern Music GmbH)* A cím szójátéka (mely összecseng a Hellraiser filmmel) jól kifejezi a csoport mai hozzáállását a techno színtérhez, és bár a bpm-ek (vagyis ütem per perc) stimmelnek, nem raverről van szó (bár a legtöbb számban az alaplüktetésen kívül is elhangzanak techno/rave betétek) sokkal inkább elektronikus alapon álló rockzenéről: a gitárok hardcore és metal témákat feszegetnek, az egyik énekes énekel, a másik death-hörög. Hogy nem a sebesség a minden, arra jó példák a lassúbb számok, melyek jóval húzósabbak, lendületesebbek (pl. a „River", vagy a punk-rockos „Nude"). A végére hagytak egy csemegét: összemixeltek Metallica, Faith No More, Badalamenti, Cranberries és 2O Fingers rész-leteket. A legbizarrabb mégis a „The Rewindinging Seeds" jungle/house/metal ötvözete. -részletmis-

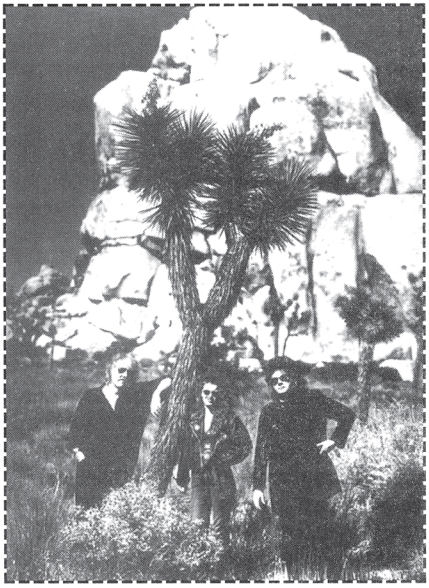

TANGERINE DREAM

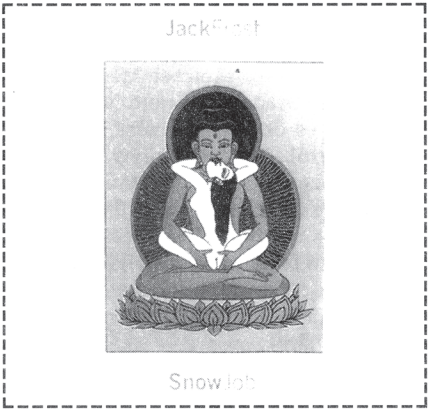

JACK FROST

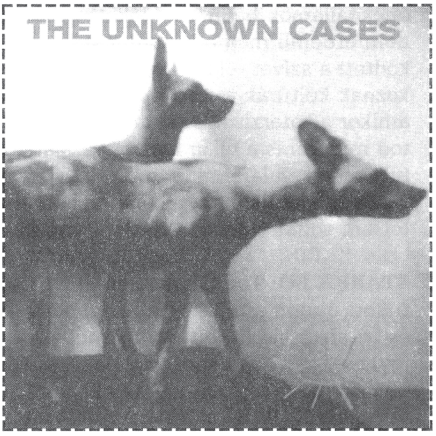

LOVE AND ROCKETS

Foto: American Recordings

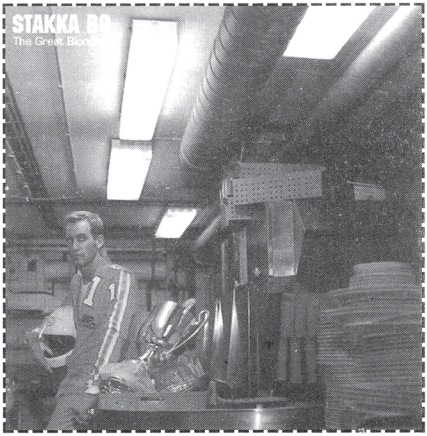

NEUROSIS: Through Silver In Blood CD *(Iron City Records/Pias/HMK Music)* Olyan reménytelen minden a lemezen, mintha teljesen egyedül maradtak volna ezen a földön zenei törekvéseikkel. Még a zongoraintrókból, akusztikus pillanatokból is a mérhetetlen kín árad, aztán nem is beszélve a tényleges számokról: mint akiket megkorbácsoltak, és ők ezt az érzést szeretnék minél érzékletesebben továbbadni. Amiket az eddigiekről, főleg az Enemy Of The Sunról elmondhattam, az itt is áll – nem tettek hozzá a zenei tárhoz egy hangot sem, nem is vettek el belőle; illetve dehogynem, az a csöppnyi optimizmus is eltűnt, ami persze eddig sem vakított el bennünket. A nyolctízperces számok végeérhetetlennek tűnnek, örvénylő áradásuk magába szippant és borzasztó fájdalmakkal ajándékoz meg. Zenei témáik minden más rockzenekarnál zaklatóbbak és szédítőbbek, az „Aeon" után az ember napfényért kiált. Azt hiszem még mindig ők a legjobbak a noise gitármuzsikában, illetve ezen album után méginkább. -totálmihály-

BEL CANTO: Magic Box CD *(Lava/Atlantic)* A skandináv csoport zenéje varázslat, a mesék varázslata árad minden pillanatából. Ezen negyedik albumukkal tovább tágították sajátságos világukat – eddig meghatározó volt a Cocteau Twins hatása, főleg az énekdallamok hajlításait tekintve. Anneli M. Drecker hangja és előadásmódja persze nem érdemli meg a hasonlítgatást, annál sokkal sajátosabb, minden dallam gyönyörködteti a szívet – kb. ezt lehet elmondani a zenéről is, merthogy milyen módon találkoznak kultúrák a folktól a modern tánczenéig azt az ember nem ér rá elemezgetni, amikor a katarzisok érik, amik ezt üzenik: ebben, de csakis ebben a pillanatban tudhatod meg mi is a világ igazi varázslata. A Bel Canto zenéjében minden ismerősnek tűnik, mégis valami más, mint amit egyéb produkciókban megszokhattunk. Olyan örömet érzek amikor ezt a zenét hallgatom, mintha valóban egy mágikus dobozba pillantottam volna. Vagy azt tettem? -necsakmispillantson!-

STAKKA BO: The Great Blondino CD *(Stockholm Records)* A Stakka Bo igencsak meg tudott újulni, és elkészítette a modern dance music egyik legigézőbb lemezét. A leány és az alacsony fiú eltűnt, maradt a magasabb (bocs, a régi klipek alapján fogalmazok így) és ő zseniális énekes, valamint zseniális zeneszerző. A legfőbb támasz a trip hop, ebben pedig soul, blues, world, rock, trance – és ezt egybeolvadva hívhatjuk éppen popzenének is, de akkor popzene nem teljesedett még ki ilyen mértékben eddig. Szívbemarkolóan fájdalmasak, felkorbácsolóak, de ugyanennyire szépségesek is a melódiák. A „Lena?" vadító drum'n'bass/acid lüktetése széttépi az eddig felépített képet – és igen jól tud esni a zenei szabadság finom megnyilvánulása. Azt kell mondjam: a Massive Attack Protection lemeze és ez! Érdemes még begyűjteni a címadó számhoz kiadott maxit, amely az albumverzión kívül három örvénylő mixet tartalmaz, a végén egy zseniális Lucky People Center goa-trance-esítéssel. -unk-

LUCKY PEOPLE CENTER: Interspecies Communication CD *(Stockholm Records)* A LPC előző albuma a hip hop szcénában született, persze a kifejezés itt erős szűkítés, mert volt ott minden az acid jazztől az ambientig, de erről már írtam. Nos, ehhez képest teljes zenei váltás történt és egyfajta zenei beszűkülés – felszínében, mert bár a goa trance végig az alap, itt is új dimenziók feltárása a cél minden hangpillanatban. A goa trance szerencsére nem is azt jelenti, hogy a Juno Reactor ezredeik lenyomatáról lenne szó. Az emberi és egyéb külső hangminták alkalmazása visszafogottabb, mint a korábbi lemezen, de minden nagyon a helyén van a dub effektektől a ritmusokig, és az ambient hátterek adagolásáig. Az ő igazi erősségük a repetitív technikán alapuló csúcspontozás, aminek legszemléletesebb példája a „Sundance", amely a finom ambienttől egyre sűrűsödő ütemekkel robbanó eksztázisig jut el. -jelenlévőmis-

SUNS OF ARQA: Total Eclipse Of The Sun CD; **Shabda** CD *(Arka Sound, 23 Whitechapel Street, Manchester M2O 6UB, England/HMK Music)* Nem is tudom miért nem került eddig soha terítékre a Látás hasábjain ez a nagyszerű, Wadada és Johar Ali vezette népes zenészgárdát magába tömörítő zenekar, amely 15 éve egyik meghatározója és alapköve a dub szintérnek – úgyhogy aki nem ismeri azonnal el is rohanhat begyűjteni amit csak talál továbbolvasás előtt/helyett. Többféle folkhatás is érvényesül (pl. ír), de legerősebben az indiai, a dob-basszus alapokra tablák, szitárok, harmonika és ezer más autentikus hangszer játéka épül, és Wadada jellegzetesen mély és nyugodt hangja, és persze a reggae alapú dub zenékben mindig oly kedvelt női vokálok – itt ez még indiai gyökerekkel kiemelten érvényes. A Total Eclipse album jó áttekintést ad a teljes munkásságról, '79 és '95 közötti felvételek újrakeveréseit tartalmazza majd minden albumot érintve, olyan mesterektől, mint Adrian Sherwood, Youth, Astralasia, stb. A „Tabla School" című ritmusorientált szerzeményt pedig bárki felhasználhatja saját mixeihez, ezt a hátsóborítón kijelentik, és azt kérik, hogy az eredményt küldje el a páciens a kiadónak, a legjobbakat megjelentetik. A Shabda a legújabb stúdióalbum, a fenti jellemzőkön kívül erősen telített modern acid, goa ritmusokkal, illetve egyéb elektronikus elemekkel, de ez soha nem válik uralkodóvá, inkább csak dimenzióbővítőként jelenik meg. Amellett, hogy mindkét album kiemelten ajánlott, az ínyenceknek javallottak a korai munkák is, főképpen a Prince Far I-jal közös élő lemez.-napimádó-

RUBY: Salt Peter CD; **Salt Peter Remixed** CD *(Creation Records)* Lesley Rankine a Silverfish széthullása után a Pigface társaság révén közelebbi kapcsolatba került a dance színtérrel, és beoltva a modern elektronikus kifejezésmódokkal Mark Walkkal létrehozta a Rubyt, amelyben a trip hop sokoldalúságát tágítják még tovább Lesley dühös-érzékeny mentalitásával. Így a poroszkálóan visszafogott atmoszférák mellett nincsenek kordában tartva a nyers, éles gitárok és kirobbanó sikolyok sem. Nem a Ninja- vagy Mo'Wax-féle utakkal rokon igazán, ahol minden szám valami nagyobb egész részletének tűnik és bárhol tovább folytatható, inkább lezárt dalok ezek, mint a Portishead esetében. A remixalbumon minden dalt erősen átformálva hallunk vissza, új töltést kapva: vagy tovább lassultak és az új hangminták miatt alig ismerünk rá, vagy végtelennek ható dub-struktúrák közé keveredtek Lesley fintorai, vagy drum'n'bass ritmusok (Metalheadz) harapóztak el, és így tovább. Mindenesetre Lesley azt nyilatkozta, hogy még nem született olyan remix, ami ne tetszett volna neki maradéktalanul – és persze nekünk sincs okunk a panaszra. -dzsekk-

HORTOBÁGYI LÁSZLÓ: 6th All-India Music Conference CD *(Erdenklang Musicverlag, Ulrich Rützel, In der Habbecke 18, 59889 Eslohe, Germany)* Az Összindiai Zenei Konferenciák 1916 és '25 között zajlottak, öt jött létre belőlük, a hatodikat Hortobágyi szervezte '91-ben Budapesten. Ennek kapcsán állította össze ezt a gyűjteményt később '84 és '93 között készült felvételeiből. Ezen az albumon is igen szemléletes Hortobágyi azon kijelentése, miszerint igazi művészetet és igazán jó zenét csak a szenvedés állapota szülhet; az indiai kultúrára ez maximálisan igaz – egyrészt a mai világkorszak kultúrális bölcsője India, másrészt gondoljunk a fizikális nyomor és lelki elvágyódás kontrasztjára. Ez az album az első két megjelent munkával rokon, vagyis az autentikus jegyek (hangminták) kiemeltebben érvényesülnek, kevesebb a modern elektronikus zenei elem. Persze ez a munka sem csak a szorosan vett indiai (ill. ma indiaiként ismert) zenékkel határolható körül, a többrétegű kultúrszintézisben gamelán ütősök, orosz kórus, barokk zenemű, arab ének alkot formában egységet, azonban az indiai mindvégig vezető elv marad. Nem tudom egyik Hortobágyi-lemezt sem kiemelni, vagy a többi fölé emelni, de minden új megjelenéskor úgy érzem, most éppen ez az amire szükségem van. -misszint-

ENO/WOBBLE: Spinner CD *(All Saints/HMK)* Úgymond két nagy volumenű zenész/alkotó együttműködése ez a lemez. Brian Eno a pszichodélia, az ambient és elektronikus pop egyik atyja, hivatkozási alapja. Jah Wobble a valamikori PIL-tag pedig a world music, dub, egyéb modern dance oldaláról ugyanez. Ketten pedig ezeket az alapokat összerakták, a popularitást mint olyat elfelejtették – de persze semmi mást nem, ambient, dub, acid jazz, leginkább valami space-trip hop végeredményt sejtet. Valójában hiába is van számokra vagdalva, ilyenek nincsenek, minden folytatódik mindenben, van hogy nyolc percig csak álmaink meghosszabbítása zajlik, de az utána jövő kétperces szakasz elszabadul. Egyszerűen egy élvezetes kísérlet, híján mindenféle mesterkéltségnek. -poprác-

RETURN TO THE SOURCE, THE CHAKRA JOURNEY V/A 2CD+Book *(Volume/HMK)* Az első CD goa trance gyűjtemény, húzós, gyors és végeérhetetlen, tartogat néhány emlékezetes pillanatot, pl. a Medicine Drum, Doof, Prana, Transwave előadóktól. Minden szerzemény a hét csakra valamelyikét célozza meg – megnyitni persze nemigen tudja; de talán a második album ambient hangképei nagyobb nyugalomra intenek. Az albumot egészben érdemes átrágni – és igencsak érdemes. Nem végig sima és nyugodt, de hát ki az akiben nem dúlnak legalább időnként viharok. Néhány név, amelyik már önmagában is garancia a minőségre: Azukx, Astralasia, Another Green World, Sundog, Youth. De az összes előadó munkája érzékletes; én igencsak esküszöm az olyan ambient előadók minőségi elsőbbségére, mint pl. Vidna Obmana, vagy az O Yuki Conjugate (amelyek nem épp az acid felől érkeztek), de el kell ismernem nemigen hallottam még acid/trance projectektől ennyire átitató és pihentető ambient tájképeket (de ne feszegessük hozzá a misztikus oldalt). Különben is egyre kiválóbb ambient alkotások születnek goa előadóktól, akit ez megmozgat, ezen a válogatáson kívül szerezze be gyorsan a The Infinity Project: Mystical Experience albumát. -befelémis

SENSURREAL: The Occasional Series CD *(Beam Me Up!, PO Box 2935, CX Rotterdam, The Netherlands/HMK)* A Sensurreal és a Gerd egy tőről való projectek, ugyanazon techno aktivisták alkotják, Dirk Jan Honegraaf és Gert-Jan Bijl. A holland ugye kultúrnemzet, így technóban sem olyan durvák; főleg, hogy ez nem is igazán az, inkább minden más, ambient, acid, trance, vagyis kísérleti zene sűrű elektronikus ritmusokkal. A hosszú, 8-12 perces szerzemények általában tetemes bevezető után alakulnak ki, vagy repetitív kezdés után repetitív folytatás történik: mindig hozzáadódik néhány új szintetizátor-dallam, vagy ritmusadalék, és csúcspont is több helyen magaslik ki számonként – vagyis inkább ott siklik, mintha egy soha véget nem érő fennsíkon haladna. Nincs benne semmi éles vagy kemény, a legdöngölősebb mélydobok is simogatóan lüktetnek, de minden telt és céltudatos. A „Scoff!" című záródarab az egyetlen amely techno mércével is nagyot üt, és jócskán ki is emelkedik érzelmi telítettségével a száraz modern technók közül. -tudatosmis-

CHOD: Dodley Dorite Wristwatch CD *(Zung Records, The Basement, 19 Victoria Parade, Broadstairs, Kent CT1O 1QL, UK)* A „Primus és a Ministry érintésben"? Nos, meglehet, a Primus-féle gitárszólók tényleg ilyenek, csak viccesebbek, de a Ministry (újabban) lassú brutalitása jóval szélsőségesebb, a Chod metalja sokkal emberközelibb hangzású, kevésbé monstruózus, és nincs benne semmi erőszakos. Viszont zaklatott, a számok nincsenek refrénszerűen felépítve, a riffek szabdaltak, az ének dallamvezetése sem túl simulékony, még a zene egészéhez sem. Van benne valami Zappa-féle abszurditás, bonyolult és nincs feloldás. Ehhez képest erősen szállnak a tibeti misztikában és mágiában – szóval én ezt most nem fogom tudni összerakni. -tanácstalanmis-

FUNKI PORCINI: Head Phone Sex CD *(Ninja Tune, PO Box 4296, London SE1 9BZ, UK /HMK)* A Funki Porcini zenéje közelebb áll a Mo'Wax-féle trip hop kísérletekhez, mint a Ninja jazz-funk törésekhez. Bár törésekben itt sincs hiány, legyen torz jazz, végsőkig kiélezett, lidérces zajokkal megtámasztott dub, vagy drum'n'bass, semmi nincs biztonságban. Az atmoszférák filmszerűek, a bevágott emberi beszédfoszlányok is sugallják ezt feltevést. Már a borító is segíti a bizarr képzettársításokat, a cím fölött egy hegyi rét képe látható hatalmas gombákkal, alatta pedig egy virsliszerű szivar füstölög. A dubban a japán Audio Active a legvészterhesebb csoport, különösen a Laarajival közös album ajánlható a bátor kísérletezőkedvű hallgatóknak, ugyanezt trip hopban a Funki Porcini tudja, amennyire lassú és szédítően karcos álmokat okoz. -hardrokember-

9 LAZY 9: Electric Lazyland CD *(Ninja Tune/HMK)* Az olasz csoport az acid jazz felől közelít a végítélethez, előző albumuk, a Paradise Blown könnyű volt és vidám (na jó...). Ennek vége, itt minden szikár, zakatoló, szinte gépies, lehet, hogy a kiadó azt mondta nekik, hallgassátok csak meg a DJ Food-lemezeket. Így is tettek, aztán jó Ninja-módra rendezték soraikat, és a jazzes improvizációkat is megrendszabályozták. No, azért ennyire nem véres a helyzet, továbbra is jó kis acid-jazzről van szó (tényleg félretéve a határokat – erről előrébb a Ninja-cikkben van is bekezdés), csak minden hangnak szinte szabott helye van, a fúvósok és a zongora éppúgy illeszkedik egymás mellé, mint a recsegő pergődob, vagy a blues-os beleszólások. Az új tricknológiai vibrálás gyöngyszeme ez a lemez, éppúgy mint az előző album, és feltehetően az azután következők is. -mindentudórác?-

NIGHTMARES ON WAX: Smokers Delight CD *(Warp/HMK)* Ők azt mondják lehet, hogy ma lépten nyomon trip hopról beszélünk, de hip hop az is, akárhogy csűrjükcsavarjuk. Nos, igen, de ez van, aki kicsit is tovább színesít valamit, kap egy új nevet. A Nightmares ráadásul legalább annyira acid jazz is – itt most a Sandals-féle izgalmakat értve ezalatt – mint hip hop; a house-os énekbetéteket, vokálokat nem számítva instrumentális, szinte alig valami rap (nem úgy élőben viszont), de igen sok dub ritmus, pszichodélia, nyúlósra kevert gitárhangok, filmzenei szintetizátor-varázs, és táncra invitálás minden mennyiségben, az ember ülve is bemozdul rá. Nem fokozom, megjelenésekor a hozzáértők a hónap lemezének választották, és én sem állok le vitatkozni. -alázatmis-

SURGEON: Communications LP; **FRET: Fret** EP; **HYGIENE: Unreleased Tracks** LP *(Downwards Records)*
RAOUL DELGADO: Full Automation EP; **Distant Avenues** EP; **ANN GORE: Insomniac** EP (*Sheep Records, Downwards & Sheep Promotion, 155 Rue Lecocq, 33OOO Bordeaux, France)* A techno feltartóztathatatlan áradata ömlik ki a kiadók ajtaján, be a klubokba, magnókba és a mozgás még csak most kezd tetőzni igazán. Rettentő tény, hogy hetente a világon több mint kétezer mindenféle dance lemez jelenik meg, és hetente alakul néhány új kiadó. Ezen új kiadók egyike az angol Downwards is, a Surgeon pedig a házi techno projectjük; minimalista, de fantáziadús, nem szimplán döngölős, hanem lendületes – végtelen loopjaik zajosak és hidegek, mint egy industrial trip. Legalább annyira kísérletező, mint a maga műfajában a Coil, vagy a Spacemen 3. A Fret és a Hygiene a scornos Mick Harris techno projectjei, a Fret közel áll a Scorn dubos, loopokkal szegélyezett világához, de annál kissé gépiesebb, szabályosabb. Van benne valami az Aphex Twin és az Autechte jegességéből. A Hygiene már teljességében acid, hosszú, egyöntetű számaik magas frekvenciájú elektronikus tekerések.
Raoul Delgado és Ann Gore is a Surgeon-féle monoton kísérletező utakat járják, bennük van minden, ami erre a zeneiségre jellemző: a rendíthetetlen, végsőkig csupaszított, primitívvé érlelt ütem – ritmussá csak egy-két felhang, hangminta bevágás teszi.

Zeneileg nem is igen történik semmi más, bármi egyéb történést a hallgató visz bele. Nincs mese, a modern techno a legtökéletesebb zenei drog. -narkóalattmis?-

FRESH FABRIK: Certificado MC *(HMK Music)* A magyar rap keményebb ága gyermekcipőben járt mindaddig, míg a Fresh Fabrik színre nem lépett, el nem kezdett aktívan koncertezni, és el nem készítette első albumát. Amit csinálnak az hangos és életképes, színes, van formája, egyáltalán van miért kiállni vele. A hip hop ritmusok úgy harmonizálnak az énekkel és a szkreccsekkel, a funky elemekkel, valamint a harapós hardcore gitárriffekkel, mintha mindig is az lett volna a dolguk. Akárhogy is, nem csinálja ezt jobban amerikai zenekar sem, legfeljebb több a pénz stúdióra, körítésre, felhajtásra, miegymásra. A Fresh Fabrik legalább megdolgozik, hogy minden összeálljon. Ezenkívül: van dizájnja, öten vannak, angolul énekelnek, a fotókon szépek, valamint rengeteg szöveggel írták tele a hosszan bontogatható borítót. -romlottrác-

EPIDEMIC CAUSE: Promo-Kit '96 MC (*Shadows of Michelangelo Mag., Dai Katayama, PO Box 12787, Gainesville, FL 32603, USA)* A japán trió zenéje nem üdülés, nehéz industrial légkörben dühöngő death-doom metal dobgéppel, hörgő és üvöltő énekkel, végeérhetetlen gitárriffekkel, sötét és hideg kicsengéssel. Három szám, amely hasonlóan negatív és halálosan reménytelen világot ábrázol, mint feedback-zajkeltő honfitársaik. Úgy látszik az eszköz valójában mellékes, valószínűleg fuvolával is elérnék ezt az atmoszférát. -elnémultmis-

CARWASHTAGNACHT: Conversion MC *(Kiss Balázs, 5600 Békéscsaba, Pozsonyi u. 66, Hungary)* Az új hatszámos demó az első anyagnál is szikárabb, töredezettebb és vészesebb. A riffek hosszan szabdalják az agyat, a dob precíz ütéseiben nincs helye semmi kalandozásnak, a basszus ugyancsak a ritmust támasztja alá, az ének torzításai pedig még fájdalmasabbakká teszik az amúgy sem napfényes szövegeket. Némi hardcore elemet leszámítva inkább az industriallal rokon ez a zeneiség, a Flagrum-féle kifejezésmóddal, illetve a német PDCD kiadó vonalával. Egy jó stúdió és producer kellene már csak, rendbetenni a megszólalást. -ML-

RITUAL MATERIAL: Ambiguous Ambit MC; **One Tribe** MC *(Sándor Tamás, 5600 Békéscsaba, Andrássy u. 20c. III/7., Hungary)* Az egyszemélyes elektronikus formáció mindössze egy darab Yamaha DD7-est használ zenéjéhez, zeneileg pedig szinte csak ritmusokat, dobhangzásokat, illetve ha bármi más hang előfordul, az is a ritmust szolgálja. Mintha az lett volna a cél, hogy az elektronikus zene fejlődését egyetlen hangszerrel csak ritmusokban jelenítse meg. És döbbenet, de benne is van a Tangerine Dream '70-es évekbeli pszichedeliája, az industrial és a modern acid techno minden hűvössége, lüktetése, keménysége, táncorientáltsága – sajátos fantáziával összekapcsolva. Érdemes figyelemmel kísérni a RM tevékenységét, sajnálatos pazarlás lenne homályban hagyni. -támogatómis-

AMON HEN: Skeleton-Dances MC *(Török Attila, Budapest 1476, Pf.4, Hungary)* Az Amon Hen új anyaga sötétebb és vérzőbb mint az első. Az electro-industrial és neo dark törekvésekkel rokon a hangzás a legmodernebb utakkal párhuzamosan. A techno-lüktetések, szintetizátor hangminták, úszó hátterek összességét idegtépővé feszíti a torzított és mélyített ének frusztráltsága és a gitár death hangszínei, valamint a gótikus lassú betétek. Nincs feloldás és lazítás, csak az ember sötét énjének szorítása. -missötétvagyráclenne?-

FLAGRUM: Occulitur Ante Verba MC *(Mastix Materiae, 1145 Budapest, Gyarmat u. 48a, Hungary)* Az új albumot végighallgatni olyan, mint erőt magunkba szívni; ez a zene megküzdés ezért az erőért, harc a hitért, amiből aztán a hallgató is profitálhat. Ugyanúgy minden szikár, mértani pontosságú, telt mint az eddigi munkákon, és mint a hasonló szerkezetű gitárzenékben, de jóval több is. Egyrészt plasztikus benne a lélek harca, hogy önmagára ébredjen, és a szándék, hogy ez maximálisan kifejeződjék – épp ezért nincs is benne semmi egoisztikus öncélúság; ez a roppant erőfeszítés az alázat hangjainak megnyilvánulása. Ennek zenei kifejeződése a magas érzelmi telítettség (a szikárság is csak látszólagos). A három hangszer, a dob, a gitár és basszus folyamatosan keresi egymást, együtt halad, de nem párhuzamosan, hanem egymás felé fordulva. A gitár nem hoz riffeket, hanem mélyen és lassan kibontakozó dallamokat, a basszus dörrenései inkább tűnnek riffeknek, bár az is gyakran melódiákban fejeződik ki. A dob hídként van jelen, alapot ad, de körül is tapogatja teljes hangzásteret. Itt kevésbé építenek a végtelenbe nyúló monotóniára mint az első albumon (persze ez is viszonylagos), sőt a témák is kissé közérthetőbbek, a hangzás és a produkciórész pedig mondhatni mérföldkő a hazai underground szintéren. Beszédesek a borító fotói elhagyatott templomokról, sajnos a mellékelt latin szövegeket nem értem. Kitüntetett figyelmet érdemlő alkotás! -nemcsakmisfigyelmétoké?-

HARLAN: Propel MC (*Harlan Lyman, 125 West Westover Avenue, Colonial Heights, Virginia 23834, USA)* Az öt és félszámos demó igen csupasz és szikár gitárzenét rejt, valószínűleg rájátszik erre a felvétel nyersessége, fésületlensége. Egy állandóan kószáló, röpködő dobon és telt zajos gitáron – ami egyszerre riffezik, nyúlik, basszust is pótol – kívül nem is szerepel benne más hangszer. Illetve néha bevágnak emberi hangmintákat – talán híradókból. És furcsamód a minimalista hozzáállás ellenére sem a hangzás, sem a zenei tér nem szűkös; kb. olyan, mintha a Gore-t megküldenénk még egy kis industriallal. Akár már normál stúdiótechnikával is meglepetéseket okozhatna. -lermis-

MICKEY HART'S Mystery Box CD (*Rykodisc Europe, 78 Stanley Gardens, London W3 7SZ, UK)* Mickey Hart ex-Grateful Dead dobos már jó régen elkötelezte magát a world musicnak, Planet Drum című remek albuma megjelenésekor elnyerte az év legjobb world music lemeze címet, Grammyt is kapott. Most ugyanezt megpályázhatja a pop kategóriában új albumával. Minden ugyanaz mint eddig, a gazdag ritmusvilág, az etnók széles skálájának beolvasztása, a ragyogó megszólalás – csak mindez csillogó popmáz alá simítva, különösen Mint Juleps énekhangja és stílusa teszi mainstreammé. De semmi gond, így is káprázatos a lemez, különösen néhány roots reggae inspirálta dal, pl. az „Only The Strange Remain", és legfőképp a „The Next Step", amely egy Dub Syndicate lemezen is megállná a helyét – a lüktető ritmusokkal, női vokálokkal együtt –, mindössze a Sherwood-féle visszhangarzenál hiányzik. Persze nem is hiányzik, itt vannak helyette az igazi erdőket idéző hangminták, és nincs is szükség másokkal való összehasonlítgatásokra. -világgámis-

FUN-DA-MENTAL: Mother India CDEP *(Nation Records/HMK)* Ez az egyik legkitartóbb szerzeményük, már a '92-es első maxin is szerepelt. Itt öt verzióban gyönyörködtet 40 percen át, ebből egyik a Sabres Of Paradise gyilkos hangmintákkal megturbózott remixe, kettő a Moody Boyz trance-es erényeit foglalja magába, kettő pedig a kiadófőnök, Aki Nawaz munkája, ebből a 11 perces „Judgement Version" az aranyérmes: nyolc perc körül (ezt az időpontot vehetjük is újabb kommunikációs lehetőségnek a modern tánczenében) katartikus csúcspontban egyesül minden hangminta, különösen a ritmusok dzsungele utolérhetetlen. Ez minden idők legjobb Fun-Da-Mental eresztése. -mégjobb-

NATACHA ATLAS: Yalla Chant CDEP *(Nation Records/HMK)* Az album egyik legjobb számának hat verziója harminc percben. A három különböző Trans-Global Underground-mix érdekessége – már mixmesteri tevékenységük kiemelt jelzőkkel méltatásán kívül – a vendégénekesnő, Kinky raggamuffinos betéte, melynek ropogóssága jól ellenpontozza Natacha keleties hajlításait (a „Sil Bachir Mix" reggae hullámzása ajándék). A Banco De Gaia technosításának közbeszúrása változatossá teszi a maxit, ebben a verzióban alig ismerni az eredetire. Persze hasonlóan különleges műtét a két Youth/ Coldcut produkció hip hop (trip hop) dub töltettel. Ne sajnáljátok rá a pénzt. -mondomén-

LOVÁSZ IRÉN/HORTOBÁGYI LÁSZLÓ: Világfa CD *(Magyar Nemzeti Múzeum)* Végre találkozhatunk egy minden értelemben pozitív értékmentő produkcióval, mely igyekszik minél többet megőrizni, feleleveníteni a magyar nép zenei múltjából, ami természetesen nem választható el élesen egyes más népek behatásaitól sem, amelyekkel érintkeztünk történelmünk folyamán (pl ótörök jellegek). Az album felépítése a legősibbként ismert regősénekekkel indul, „térben" pedig Keletről Nyugat felé. Ennek az utazásnak Lovász Irén csodálatosan tiszta hangja a kalauza, valamint Hortobágyi László keverési technikája és zenei aláfestései. Ezek a zenei aláfestések sokszor szintézisek, indiai és egyéb keleti zenei elemek, ütősök olvadnak egybe magyar tradíciókkal. Ezek a zenei párhuzamok itt valóban egységként jelennek meg. Ehhez az egységhez hozzátartozik, hogy a párhuzamok egyetlen tagját sem szabad elfelednünk, amire pedig minden esélyünk megvan. Nem szeretnék egyebeket hozzáfűzni – egyrészt nem érzem, hogy érdemben tudnék, másrészt meg kell hallgatni és átélni amit üzen. A Hortobágyi albumokat publikáló Erdenklang is kiadta a lemezt egy 24 oldalas gazdagon illusztrált booklettel, amely angolul tartalmazza a szövegeket. -misajánlja-

SEBESTYÉN MÁRTA: Kismet CD *(Rykodisc Europe)* Sebestyén Márta megmerítkezett az utóbbi időben a magyar folkon kívül más zenei vizekben is, a Towering Inferno (Kaddish) projectben kortárs zenék felé, a Deep Forestben (Boheme) pedig a mainstream ambient-ethno-techno irányába lépett – és ezzel a világhír felé is közeledett. Persze az ő igaz ereje továbbra is a folk zene, így művészi kihívásként és erőpróbaként elkészítette ezt az albumot, amely első olyan megjelent munkája, ahol nem magyar dalokat ad elő. Márta az igencsak tapasztalt, tucatnyi hangszeren kiválóan játszó Nikolával karöltve orosz, ír, görög, indiai, és bulgár tradíciókból fogalmazott meg nagyszerű dalokat. A zeneiség Nikola újabb munkáihoz hasonlóan modern jegyeket is magában rejt, ez nagyrészt a hangszerhasználatnak és a megszólalásnak köszönhető. Azt kell mondani Márta minden tekintetben helytállt, előadásmódja a megfelelő alázatról tanúskodva illeszkedik a felvállalt témákhoz. -énekesmis-

TRANS-GLOBAL UNDERGROUND: Boss Tabla CDEP *(Nation Records)* A Fun-Da-Mentallal párhuzamosan a TGU mestere annak a modern hip hopot és keleti ethnót ötvöző zeneiségnek, amely igencsak népszerű lett az utóbbi években. A TGU megcsinált két alaplemezt, az International Timest és a Dream Of 100 Nationst, felvértezte, majd útjára bocsátotta Natacha Atlast (aki azóta is hű társ maradt), és lezárta eddigi életművét az Interplanetary Meltdownnal, mely szédületes remixekkel kerekítette ki ezt a sajátságos univerzumot. És ez a mixológiai tudomány az egyik fő erőssége a csoportnak, sokan nyúlnak is értük a „kamatokat" lefölözve. Az új EP négy szerzeményében a várható új album nyitánya szólal meg, az eddigiekhez hasonlóan szintetizálják szeretett kultúráikat, de még távolabbra, még mélyebbre nyúlva, mind a népzenék, mind a modernitások terén. Minden szerzeményben jelen vannak indiai és arab zenei és énekdallamok, tablasorok, hip hop, dub, jungle, néha funky ritmusok, basszusmenetek, és az elvárható változatosság. Mintha négy különböző zenekart hallanánk, ahol az alapkoncepció azonos. Azt hiszem zseniális album elé nézünk. -tánnemcsakmisvárja-

THE HYPERSEXUAL NYMPHOMANIACS: Triple Assassinat MC *(Marco Gaetani, Via G. Giovannetti 295, I-55100 Lucca, Italy)* Az olasz post industrial duó rendszeresen jelentkezik évi kazetta-albumaival, és minden alkalommal hozzátesz valamit az eddig kialakított képhez. Itt pl. megismerhetjük egy szerzemény erejéig korai arculatukat, a '84-es szerzemény még egy minimalista elektro-akusztikus kísérlet, a korra jellemző elektronikus megszólalással. A bevezető „I Want You"-t leszámítva (amely egy elektro-punk pihenés és nem saját szám) ez az album a hosszan elnyújtott zajkollázsoké, melyekben szintetizátor torzítások, ipari zajok, masszív ritmuslökések, emberi hangminták variálódnak hátborzongató és energikus felépítményekben. Hideg és hosszantartó megmérettetés. -rövidmis-

SIXTEEN HORSEPOWER: Sackcloth'N'Ashes CD *(A & M Records)* Ennek az amerikai triónak a zenéje teljesen megborított, ráfoghatjuk, hogy country-folk, de akkor a legpszichedelikusabb, amit valaha tető alá hoztak. Néhány hangszer akusztikus színekkel, dob, gitár, basszus, néha bendzsó, még ritkábban cselló, valamint olyan énekhang, aminek hallatán az ember más bűnét is magára veszi. Az egész olyan mintha összegyúrnánk Nick Cave-et és Mungo Jerryt kicsit a Butthole-t is egy country stúdióban. Vénás flash, sodró, felkavaró, gyönyörködtet és a legizzóbb kínokról mesél. Háromperces számokban, tizenhárom nekifutásban minden benne van, amit három amerikai fickó elmondhat a világról és önmagáról a világnak és önmagának. E nélkül a lemez nélkül is lehet élni, legfeljebb nem érdemes, én már meg sem próbálom. És Marton Lacinak bizony osztozkodnia kell az élményen, például velem, de azt hiszem akad még néhány jelentkező. -ésnemcsakerreazévre-

GIRLS AGAINST BOYS: House Of GVSB CD *(Touch & Go/Southern Records, PO Box 59, London, N22 1AR, England)* Ezt a csoportot igencsak méltattuk korábbi lemezei alapján is, és nemcsak én, mindenki, aki rálátott kásás-pulzáló gitárzajongásaikra. És most azt kell mondjam ez a lemez jobb mint az előző kettő, azok legjobb pillanatainak összevonásával talán elcsíphetjük miről is van szó. Persze éppúgy mint eddig nincs benne valójában semmi különös, amit már ne hallottunk volna elemeiben itt-ott. Az viszont igaz, hogy így összevonva a noise-rock valamennyi erénye a nyakunkba szakad. A ritmusszekció szilárd, csak apró kiállásokkal fűszerezett, a gitárok éles riffeket vakargatnak, hangzásuk telített, és só szilárdságú, mégis röpködő, az énekes pedig úgy „beszél", mintha minduntalan feltörő hányadékát kellene visszanyelnie, és így tovább... -nojzalaponrác-

DRAIN: Offspeed And In There CD *(Trance Syndicate/Southern Records)* A Drain a Butthole dobosának King Coffeynak a projectje. Az évek sodra alatt elfelejtettek minden hardcore-t, electro-industrial keménységet. Már korábban is hajlottak a dub ritmusokra néha, de ez a vágyuk itt teljesedik ki végre. Gitár csak némi finom pszichedelikus hajlításban jelenik meg, belesimulva az ambient szintetizátor alapokba, szkreccsekbe, és a dub/trip hop/hip hop/keleti ritmusok sűrű aljzatába. A hangzás egyébként a modern drum'n'bassekhez hasonlatos: a ritmus masszívan ki van emelve, minden más háttérben maradva hallucinogén mélységbe rejtett – persze itt más a tempó. Idegen tájak csábító útvesztője. A brooklyni dub szintér dolgozik ilyen szürreális hangzásokkal, amely nagyon elüt a roots és az európai gyakorlattól – egy új hang megnyilatkozása. -régiújholahatár-

THE CROWNHATE RUIN: Until The Eagle Grins CD *(Dischord/Southern Records)* A Fugazi utolsó lemez óta ez a legátütőbb produkció a kiadótól, igazából közelebb áll a Touch & Go-hangzáshoz, pl. az Arcwelder melodikus-emocionális zajrockjához, mint a Dischord post punk útjaihoz – de azért innen is előrángathatunk egy hasonlatot, a Shud-

der To Think bizarr kapcsolásai voltak ilyen semmiféle rock szerkezetet nem elviselő dalok. És van még egy közeli rokon, a Come, igaz ott lány énekel, de egyrészt alig hallani, másrészt a frusztráció foka stimmel. Mindössze három ember, de mintha húsz adná össze és üvöltené a világba, hogy mi nem stimmel. Természetesen semmi, de az a legkevésbé sem. -missem?-

NOMEANSNO: The Worldhood Of The World [As Such] CD *(Alternative Tentacles Records, 64 Mountgrove Road, London, N5 2LT, UK)* A Wright testvérek úgy énekelnek mint még soha, zenéjük pedig lemezről lemezre jobban simul lelkivilágukhoz, amit igyekeznek megénekelni. Nem is ragozom: ez a lemez az eddig megjelent első tíz legjobb rockalbum között van. -mondjabogiis-

ARCWELDER: Entropy CD *(Touch & Go/Southern Records)* Ha a hangzás bizonyos aspektusait nem számítjuk, az Arcwelder valójában pszichedelikus beat pop, és végül is az a noise sem akkora zaj. Viszont ez a legbúsabb lemezük ezidáig, eddig tágabbak voltak a melódiák, különösen az énekdallamok, most visszafogottabban vallanak, kevésbé felszabadultan jelenítik frusztrációikat, minden masszívabb, tömörebb, hangsúlyosabbak az alaptémák, kevésbé megengedett számokon belül a kalandozás. Viszont azzal hidalják át ezt, hogy a lemez szerkezete változatosabb, számonként váltogatják az álarcokat. Gondolom van még belőlük néhány lemezreváló. -búsmis-

LA SOCIETE DES TIMIDES A LA PARADE DES OISEAUX: Les Explositionnistes CD; **DADA'S NOISE: Corps Et Ame** CD *(Prikosnovenie, 5 rue Désiré Colombe, 44100, Nantes, France)* A két francia csoport közül a STPO a kísérletibb, a svájci Rec Rec vonalába tökéletesen illenék zeneisége, amely a kísérleti rocktól a különféle hangszerekkel keltett zajongásig terjed (basszus, xilofon, szaxofon, ütősök, szintetizátorok) Végigvonul itt minden a '70-es évek eleji kísérletezésektől napjainkig, de leginkább az abszurdba hajló ágak, a Henry Cowtól a Debile Mentholon át az Ápolókig. Nincs egy nyugodt vagy harmonikus pillanat, csak az állandó bakugrások, az improvizációs szabadság teljes kiélése.
A Dada's Noise – bár bennük is van némi a Rec Rec-féle játékosságból, az STPO-hoz képest nagyon visszafogott rockzene. Az ő világuk gyökere a Joy Division, áldoznak is nekik egy feldolgozást („Désodre"), aztán a francia rock újhullámától napjainkig a coldwave-től a Sisygambis/Mlada Fronta-féle goth-noise-ig ível a pálya, aminek párlata ez a zenekar. A gitárokon és ütősökön kívül az altszaxofon játéka teszi nagyon tapinthatóvá – és kicsit az énekstílus is, hogy a francia ízek mellett van benne valami nagyon kelet-európai melankólia is. -kibennincs-

MÁSFÉL: Viperagarzon CD *(Bahia/Másfél, Bácsi Attila, 1145 Budapest, Thököly út 112/b,Hungary)* Na jó, a Másféltől el is vártam, hogy remekművet csináljon. Az utóbbi két évben kemény munkával elérték, hogy nevüknek kellemes csengése legyen az underground terepen. Jókat játszanak élőben, csináltak egy igencsak meggyőző debütáns lemezt, itthon szokatlan kvadrofon koncerteket, és megengedték maguknak azt a luxust, hogy második albumuk még jobb legyen. Hogy alapjában véve milyen zenét játszanak, nem kell túlzottan ecsetelni, úgyis tudja mindenki, már akit érdekel (akit nem, az örök űrt hagy a lelkében). Úgyhogy inkább a fejlődés mibenlétéről. Először is átkozottan jól szól, vagyis teljesen olyan mint egy produkció, minden ízében kidolgozott, remekül szerkesztett, van értelme a számok egymásutánjának, azonkívül minden hangzás- és zenei váltásnak. Dallam és ritmusvilága olyan, mint egy megfeszített íj, duzzad az erőtől és feszültségtől, íve viszont harmonikus és magától értetődően simul a lélekhez. A dalok hiperaktívak, kifogyhatatlan ötletgazdagságukkal elkényeztetik a hallgatót, nincs fölösleges, vagy fölöslegesen elnyújtott téma, pedig a szerzemények

hossza hat és kilenc perc között váltakozik. Hardcore, pszichedélia és Másfél-zene olyan igézően, hogyha a Kong meghallja, biztosan elirigyli. Ahogyan az albumzáró „Hold" egyedóráját felépítették, azzal nem hagynak kétséget, a bizalmat meg kell előlegezni nekik ezentúl előre és látatlanban is. -pont-

BANDULU: Cornerstone CD *(Blanco Y Negro/Warner)* A Bandulu trió a mai elektronikus tánczene egyik legkiforrottabb és legmegbízhatóbb letéteményese. Már első, '93-as albumuk, a Guidance is ígéretes acid/trance alkotás volt, még ma sem tűnik megkopottnak, az Antimatters már szédületes dub lüktetéseivel, összetettebb ritmusaival a legjobbak közé emelte a csoportot. Ez az új album műfaji remek, értő kézzel adagolják a dubot (néhol reggae alappal), a pszichedelikus trance-t, a ritmusokat sem nélkülöző ambient tájképeket, és a technót. Egyébként a dub itt a root értelemben is jelen van, és mint effekt-keveréstechnika az album egészében – a leghúzósabb acidekben is. Zeneiségük sokoldalú és összetett, mégis van egy sajátos nyelvezetük, ami senki máséval össze nem téveszthető. A zenekarral bővebben a következő Látásban foglalkozunk. -tripbéla-

BIM SHERMAN: Miracle CD *(Beggars Banquet/Mantra/On-U Sound)* Az „aranyhangú Bim Sherman" (és ez a jelző itt érvényesebb, mint valaha) ezen az albumon az On-U-alapokon (Skip McDonald, Doug Wimbish, Adrian Sherwood) kívül együtt dolgozott a Studio Beats Orchestra Bombay vonószenekarral és Talvin Singh tablással – és nem is igen találni a megszokott On-U-hangzást, bár az Sherman esetében mindig visszafogottabb is volt, itt pedig végképp. A ritmusok is siklanak, az effektek, az akusztikus gitárok is, a vonósok pedig meg sem próbálnak harsányak lenni. Nincs mese, Bim Sherman hangja felér egy vénás nyugtatóval, csak itt negatív bódulat helyett gyermeki örömet érzünk hallatán. Ezen és a zenei erényeken kívül – bár ez már természetesnek hat – egekig kell magasztalnom a keverést is: ahogyan a hangok kibogozhatatlanul egymásba vannak szőve, kb. úgy van megmunkálva, mint egy varázsszőnyeg. Egyetlen dub számot helyeztek a végére zárásként, és már tudom: erre ment ki az egész cécó évtizedeken keresztül, hogy ez a dal megszülethessen... -misfejethajt-

WINDSOR FOR THE DERBY: Calm Hades Float CD *(Trance Syndicate/Southern Records)* Pontosan ennyi az információ a lemezen (még számcímek se). Egy kiadónév néha segíthet, persze itt az sem, a Trance Syndicate ugye a countrytól a harapós noise rockig és dubig szeret a végletek közt táncolni. Itt: van hét szám, melyekből négy hosszú, instrumentális, gitárfeedbackek visszafogott hálójából áll, a Main és Spacemen 3 módján, az egészen ambienttől a monoton pengetésekig. A többi számban is hasonló a helyzet, csak ritmusok is segítenek, és néha a gitár is kilép az egy-két hangismétlésekből, még ritkábban pedig halk énekhang is bekapcsolódik; majdnem azt mondhatjuk rockzenévé sűrűsödik, de ez távolról sem ilyen egyértelmű. Hogy már nincs Spacemen 3, és a Main levetett szinte minden gitárzenei jelleget a Loop óta, ez a csoport épp megfelelő betölteni ezt az űrt a lebegő pszichedelia terén. -galoppboy-

DICK DALE: Calling Up Spirits CD *(Beggars Banquet)* Dick Dale zenéje üde színfolt a mai punkhullám közepén, reviválja a Shadows (persze még sorolhatnám a '60-as évekbeli felmenőket) gitárzenéjét és keresztezi a shockabilly groteszkségével és akrobatikusságával, csak itt egy punkos lendület megakadályozza, hogy mértéktelenül szétzilálódjon az egész. Ezen kívül rockabilly és jó adag blues is szorult bele – ennek szélsőségesen lassított példája Elvis „Forever"-jének zseniális előadása. Itt szembesülhetünk Dick Dale hangjával is, amire egyébként nincs túl sok lehetőségünk, nem mintha bármi probléma lenne vele, csak valószínűleg úgy gondolja, beszéljen helyette a zene. Ha valami igazán üdítőt szeretnétek magatokhoz venni a nyári melegben, vagy vérpzsdítőt a téli hidegben, stb., nem is kell tovább keresgélni. -találtarác-

DEAD CAN DANCE: Spiritchaser CD *(4AD/HMK)* A Dead Can Dance továbbvitte új lemezén a world music felé az irányt, azok a törekvések, amik a '80-as években jelentősek voltak, egészen háttérbe szorultak és átadták helyüket egy több irányba mutató/kereső folkos attitűdnek. Minden bizonnyal túl sok hatás érte Brendant és Lisát a mai világ kultúrális hozzáférhetőség dömpingjében, ezt sokan felhígulásnak tartják, én most nem vállalkozom arra, hogy ítélkezzek ez ügyben.
Két ritmusorientált tételt leszámítva, ahol is négy közreműködő segít be, mindent ketten viteleztek ki az albumon a zeneszerzéstől a hangszerek feljátszásáig és a produceri munkákig. Azt azért bevallom, továbbra sem érzem, hogy kommersz irányt vettek volna, sőt kifejezetten örülök állandó felfrissülésüknek (na ugye, hogy állástfoglalok), és új kifejezésmódok felé nyitásaiknak. Ezzel együtt továbbra is a lemez fele megadja azokat az atmoszférákat, amelyek a kezdetektől fogva végigkísérik pályájukat, persze modern megszólalásokkal elérve ezeket. Itt számomra a legüdítőbbek azok a szerzemények, ahol egy eddig nem volt gitárhangzást alkalmaztak; a „Song Of The Stars" afrikai jellegű, míg a „Song Of The Disposessed" latin ízeket rejt – és ezek az összetevők különleges fűszerek ünnepi fogásaikban. -lelkesmis-

DROME: Dromed CD *(Kiff. SM/P.I.A.S./HMK)* A Drome most közelebb van a trip hophoz és a Ninja Tune-féle hangzásokhoz, mint amikor még a Ninjánál jelentek meg korábbi albumaik, de az ambient-jelleg továbbra is fontos összetevő, nemhiába mixeli be előszeretettel álomittas perceiket a Coldcut az Ntone lemezekre. Ezen a lemezen szólal meg női ének először, meg karakteres szaxofon „kerékbetörve", és bár itt is átvezetődnek a számok egymásba, mégis megjelenik egyfajta daljelleg, akár a Portisheadnél – de a Drome zenéjében még annyi biztos pont sincs. Olyan, mint egy érzelmi örvény, de nem személyes érzelemé: körbeutazzuk a Földet: filmszerű jelenetek, nyolcvan-száz bpm körüli dubritmusok, Orbtól kölcsönzött space trance-ek segítik a túltöltődést. És nem könnyű leszokni erről a drogról sem. -misnemispróbálja-

UNFIT ASSOCIATION: Pulse MC/CD *(Trottel Records)* Több demójukról írtam már a Látásban, és korábbi, töményebben metalos anyagaikat is szerettem ennek a kivételesen invenciózus nyíregyházi rockzenekarnak. De most egyszerűen lerobbantották a fejemet ezzel az albummal, amely kétségtelenül a valaha megjelent legjobb magyar metal album (igen, a Slogan utolsó lemeze mellett) – bocs, ha ez a kijelentés sértené a metal rajongókat, de nyilvánvaló, hogy én más oldalról közelítem. A hangzás egészen szédületes, a legszínvonalasabb modern produkciók közé helyezhető, és ugyanez a helyzet a zeneiség szempontjából is. Pszichedelikus metal, hardcore, industrial (néha techno elemek, főleg a két utolsó remixben, ahol az elektronika főszereplővé vált) olvad ritkán hallhatóan élvezetes egységbe. Nem is próbálom elemeire szedni, a gitárhangzásoktól a ritmusszekción át az angolul elhangzó torzított énekig és meglepően szép vokálokig minden halálpontosan kidolgozott – a Fear Factory lemezei sem különbek, és az már más kérdés, hogy az Unfit Ass. zeneileg számomra sokkal progresszívebb és emocionálisabb. De ha már hasonlattal élek, inkább a két éve robbanó finn Waltari eklektikájával rokonítanám inkább. Remélem ennyi elég is lesz, hogy a zsebetekbe nyúljatok. -misteker-

WESTMINSTER APU: Altató MC *(Trottel Records)* Igen különös (értsd: besorolhatatlan, tetten nem érhető) csoport a győri Westminster Apu, egy-egy műsorát ismerve még hagyján, de ez az áttekintő kazetta ('92 és '95 közötti felvételek gyűjteménye) már aztán tényleg nem popfalat. Eklektikusságuk bámulatba ejtő, talán csak a rockfelállást vehetjük biztosnak, de ezen felül a Rec Rec-féle abszurd kísérletezésektől (mondjuk értsük ide a hazai Ápolókat is) a pszichedelikus rockig, és a Balaton-féle lebegésig sza-

bad a pálya. Néha olyan, mintha a Debile Mentholban vendégszerepelne Dave Brock a Hawkwindból, aztán jazz-punk mellett funk menetek is megbújnak kibogozhatatlanul. Elbírható a felvétel minősége is, de nem lenne utolsó, ha ezt a nagyszerű zenekart valóban kiváló stúdióminőségben élvezhetnénk. Egy üdítő színfolt a hazai nyüglődő underground színtéren. -keletifiú-

KAMONDY ÁGNES: Dalok Közép-Nirvániából CD/MC *(Bahia Records, Budapest 1024, Kis Rókus u. 21, Hungary)* Kamondy kamara előadásában ismertem fel igazán néhány ezerszer hallott dalnak azt a jelentését, ami ekkor vált igazán jelentéssé. Mert mindegy, hogy csak visszafogott zongoraakkordok kísérik őt, de el is szállhat a zene zajszintig, valójában Kamondy kijózanító, teátralitást nélkülöző (rockzenei értelemben legalábbis) hangja és előadásmódja mellet egyszerűen képtelen vagyok külön felfogni a zenei oldalt. (Rajta kívül Szabó Márta és Kisfalvi Krisztina is énekel, de Kamondyval összeforrva.) Az eredetek: Európa Kiadó, URH, Orkesztra Luna, Sziámi, Balaton és Spions. De tényleg mellékes ez is, ami számít az a borzongató szembesülés, hogy valójában nincsenek távolságok köztünk, de ez az egyik legmegátalkodottabb káprázat. Az „Ismeretlen katona" sohasem jelent még meg ilyen kínként számomra, mint itt. És talán közelebb visz a megtisztuláshoz, amennyiben zene elérhet ilyesmit egyáltalán. -tartózkodómis-

MÜLLER PÉTER SZIÁMI: Tapasztalat MC;
URH: Van-e élet a Földön... 2CD/MC *(Bahia Records)* Müller Péter eddigi életművének átfogására jó ötlet volt a három zenekarban (URH, Kontroll, Sziámi) betöltött szerepének azonos szintre hozása zenei megszólalásban, hogy minden dalt ugyanazon project játszotta fel. Bár tényleg érezhető, hogy a szerzeményeket a rockzene más és más korszakai szülték, az összhatás így akár egy verseskötet, antológia az emberben lakozó többrétegű héjról. Müller Péter megpróbálja lehántani ezeket a rétegeket, mindegyik dal egy-egy ilyen műtét tapasztalata, és hogy tizenhét nekifutásban hová is jut el, az másodlagos a szándék mögött.
Az URH dupla CD-jétől féltem egy kicsit, mert a honi underground ősökkel szemben maximalista vagyok, mindegyik a maga idejében, működésének fénykorában volt számomra igazán érvényes (jelen példában szólva az URH-tól még mindig hiányolom a korai demót, vagy az első búcsúkoncertet), de azt kell mondjam, rendben van ez a '90-es koncert, úgy szólalnak meg a klasszikus számok („Kék Fény", „Van-e élet...", „Szavazz rám", „Jól van jól", „Bye Bye", „Ismeretlen katona", stb, stb), hogy betudnak gyújtani, mint anno – és ennél többet nem is várhatok. -szerénymis-

THE GREAT IMPERIAL YO-YO: Chicken Island CD *(The Pops Of Anu, c/o Bongheads, PO Box 22, 1730 Asse, Belgium)* A belga Crohinga Well pszichedelikus magazin a díszcsomagolású kazetták mellett CD-k kiadásába is belekezdett. Rögtön az egyik legbizarrabb és legsokoldalúbb patronáltjukkal kezdték. A csoport '92 óta aktív, három kazettát publikáltak eddig és mindent megtesznek azért (támogatójukkal karöltve), hogy a pszichedelikus műfaj ne szoruljon bemérhető határok közé. Van bennük egy kis Zappa-szerű humoros megközelítése a rockzenének, úgyhogy még a ska és a funky is belefér – egyébként legközelebb a kultikus francia progresszív-space csoporthoz, a Gonghoz állnak, persze itt jóval modernebb és összetettebba hangzás – ami pedig a felmenő esetében sem volt egysíkú. A rockjellegű gitár-dob alapokon kívül fontos (és blickflangos) szerep hárul az orgonára, és a furulya lebegő játéka is tovább lazítja a legkevésbé sem merev arculatot. Bevetnek még egyéb fúvósokat és ütősöket is, valamint előszeretettel dzsungel hangmintákat. És persze ezzel még tizedét sem érzékeltettem az alapállásnak, abba, hogy valójában mik is történnek a zenében, bele sem mászok. -bennemis-

PG CSOPORT: Útlevél, fogkefe CD/MC *(HMK Music)* A debreceni PG még a '80-as évek végén startolt egyfajta fél-underground státuszból. Azért „fél", mert valójában színtiszta rockzenét csináltak, csak a közönség, a körítés, a lehetőségek nyújtottak underground terepet. Több lemezanyag után ebből nem maradt már semmi – szerencsére, mert ez azt jelenti, a PG nem akar már semmi más lenni, csak önmaga. Ez a lemez magasra ível, és sajnos sokan be fogják sorolni a szokásos magyar rock kategóriák közé, pedig ez a keret itt nagyon szűk, a PG – és ezzel valószínűleg ők sincsenek tisztában – Church-féle magsságokban szárnyal: tiszták és egymásba fonódóak a dallamok, egyszerűségükben szépek a gitártémák és egymást építik az énekmelódiákkal. A refrének sem csak ismétlődnek, mindig hozzáadódik valami a visszatérő témákhoz; minden dal kerek egész önmagában, de mintha mindegyik valami tapasztalat folytatása lenne, és érezni, hogy valahol valamilyen formában minden téma folytatódik egyszer. De addig is élvezzük a történet jelen fejezeteit. -egyszerimis-

CORDS: Hear! See! Feel! Taste! CD *(Cords Records, PO Box 1912, New York, NY 10003, USA)* A holland Cords bizonyíték rá, hogy Európában is lehet éppoly intenzív noise-rockot csinálni, mint Amerikában. Mert nincs mese, ez a fajta gitárzene odaátról jön, a Touch & Go és az Amphetamine még tartja a frontot, bár kicsit lassultak, legjobb zenekaraikat elszívták a pénzesebb kiadók. Nos, a Cords az utolsó szikár hősök egyike, nagyon ott van, Simone karcos női éneke miatt rokonítható a Babes és a Hole töretlen pillanataival, de itt egy-két lassúbb és kívánatos daltól eltekintve (illetve ezekkel együtt) minden pillanat feszült és elementáris, örvénylő, de tudatosan nyers. Az Unsane beteges erőszakossága és a Sonic Youth popos pszichedéliája közötti híd. Bár az idei Sziget bulin sok húzós zenekar játszik, meglehet, hogy ők hasítanak majd legjobban! -miscsaktudja-

BRUME vs APHASIA: Series One:Round One CD *(Atmoject, Aldersyde, Station Road, Banchory, Kincardineshire, AB31 5XX, Scotland, UK)* A Brume, azaz Christian Renou zenéje a kezdeti úgymond ethno-industrial folyamatzenétől – amelyek repetitív atmoszférákat építettek fel – teljesen eltávolodott az ugyancsak atmoszférikus absztrakt konkrét zenéig. Ez a jelenlegi munkája az egyik legjobb az igencsak áttekinthetetlenül bővülő életműből. Ami igazán megragadott benne, az a hangmintákból, elektronikus csapongásokból álló kollázsok hangzástere – minden hang valamiféle csúcspontra tör, majd váratlanul valami feneketlen térben elnyelődik. Ezen kívül a visszatérő hangok (néha motívumok) új összefüggésekben való feloldódása teszi az anyagot kiemelkedővé a modern elektronikus zenében.
Az Aphasia Richard Johnson skót elektro-akusztikus zenész projectje végletesebb produkciót mutat itt be. Ő maximálisan kihasználja a csend és a váratlan zajok kontrasztját. Az egyik tízperces szerzeménye első felében félpercnyi csendeket pengeként vágó pillanatnyi zajok (még metal riffek is!) szakítanak meg, hogy aztán a második öt perc nagy része magas frekvenciás és kísérteties zajok poklában izzon – és a végén visszatér az első periódus metódusa. A kortárs kísérleti zenék végletes formáit kedvelők körében jó fogadtatásra találhat ez az új kiadó, amelyik szép kivitelben szándékozik ehhez az első kiadványhoz hasonló közös CD-ket megjelentetni nem épp középszerű előadóktól. -jóideamis-

MEAT BEAT MANIFESTO: Subliminal Sandwich CD *(P.I.A.S./HMK)* A korai időkben a Play It Again Sam EBM kiadóként volt elkönyvelve és ezt a zenekart is ezen kalap alatt kezelték, de sokkal inkább a hip hop underground ágát képviselték, a Consolidated felmenőjének tekinti őket a mai napig. Aztán bekapcsolódtak a trance mozgásokba is, és ez az új lemez maga a lidércnyomás. Amit a Download a Skinny Puppy után megpró-

Fotó: Colin Hawkins

BIM SHERMAN

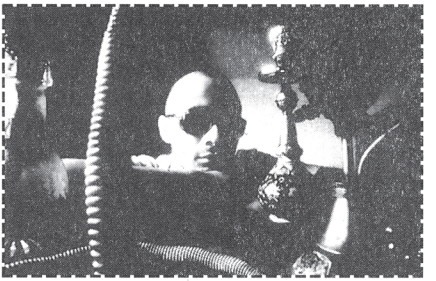

NIGHTMARES ON WAX

Fotó: Marina Chavez

DEAD CAN DANCE

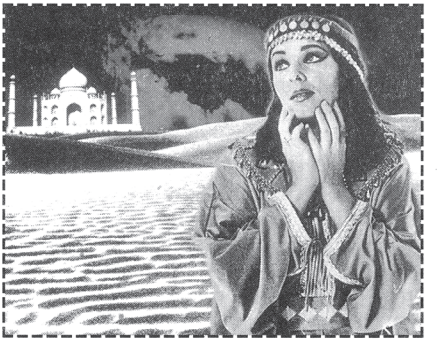

NATACHA ATLAS

NOMEANSNO

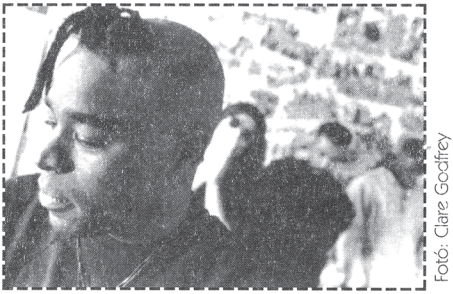

Fotó: Clare Godfrey

FUN-DA-MENTAL

CHOD

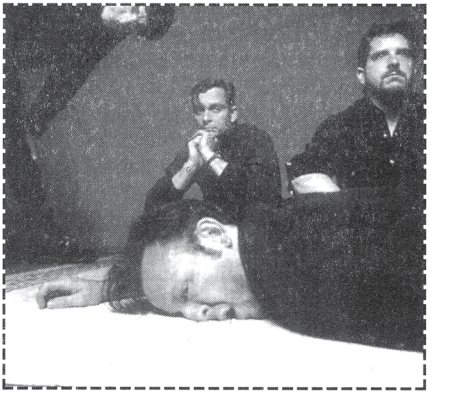

THE JESUS LIZARD

bált, vagyis az industrial hangkollázs technikáját modern acid köntösbe öltöztetni, az szinte piknik ehhez képest. Szürreális, minden pillanatban újraformálódó, nehéz és kétségbeesett hangokkal telített és terhelt zene ez, a hip hop csonkokban, talán csak ritmusalapokban van jelen – minden más kibogozhatatlan. Van egy limitált dupla kiadás is, ahol a második, szintén 70 perces CD talán mégtöbb meglepetést okoz. Ez az anyag 10-15 perces tételeivel elfelejt minden eddigi formát, ének nyomokban van csak jelen, a hangminták és az elektronika kapcsolatának végtelen sodrása uralkodik. A végeredmény olyan, mintha Skinny Puppyt az Autechre fektetné kés alá. -betegrrrác-

THE JESUS LIZARD: Shot CD *(EMI)* A Jesus Lizard elementugyenagykiadóhoz, és a következő történt: csináltak egy negyvenperces lemezt, aminek az első fele valójában az új lemez, gyilkos, maró és frenetikus, David úgy énekel, mint eddig soha, néha em-beri hangon, és kölkösebb, mint tíz éve. A maradék időben pedig felvonultatnak minden hangulatot (vagyis feszültséget), amit a Jesus Lizard tud, mintegy végigszánkáznak az eddigi tapasztalatokon, hadd ismerje meg a nagyközönség minden oldalról miféle darázsfészekbe nyúlt is bele. Konklúzió: már megint azt kell mondjam, ha a Jesus Lizard új lemezzel jelentkezik, akkor sokáig nem bír leesni a slágerlistám éléről, és most sem lesz ez másképp. Most is megnéztem őket élőben, és azt hiszem ezt még sokszor megismétlem életemben, egyszerűen nincs ok, amiért ne ezt tenném. -kitartórác-

BUTTHOLE SURFERS: Electriclarryland CD *(EMI)* Belépett a képbe Andrew Weiss gyomorforgató basszusával, és nincs mese, igazodott Gibbyék finomságaihoz. Mert itt aztán vannak habos hajlítások jócskán. Zenélni persze nem felejtettek el az elmúlt három év alatt, sőt, még a countryt is bemagolták, hogy aztán megpörgessék saját kliséi körül. De attól még hallatszik, hogy imádják a dolgot, Gibby meg is enged magának eddig nem hangoztatott érzelmeket, és ez bizony nem eltévelyedés, hanem gazdagodás. Mindezekkel együtt jóval összetettebb ez a lemez a korábbiaknál, a zsigerekben vájkálásoktól a punkos lendületig és az akusztikus heverészésekig mindent egyforma energiával duzzasztanak fel pukkadásig. Még mindig nem nőttek ki a gyermekkori rosszalkodásokból, akarom mondani milyen jó, hogy így van. -anyukapicifia-

NEW LIFE, 13 YEARS OF ELECTRONIC LUST V/A CD;
BATTERY: Distance CD *(Cop International, Burgstr. 14, D-6144O, Oberursel, Germany)* A New Life elektronikus zenéket propagáló magazin segítségével összeállított válogatás '83 és '89 közötti időszakból sorakoztat jellemző felvételeket neves és meghatározó industrial-techno előadóktól, olyanokat, amelyek megjelentek annak idején a csoportok mondhatni klasszikus lemezein. Ez egy olyan gesztus lehet, amivel a kiadó meghajol ezen „ősök" előtt, hiszen ők azok, akik lerakták az alapokat a mai patronáltak számára. Egyébként épp a Cop Int. az a kiadó, aki talán a legizgalmasabb és újító electro-industrial produkciókat adja ki. Néhány név az illusztris sorból: Laibach, 242, Chris & Cosey, Skinny Puppy, FLA, Krupps, Numb, Psyche, Klinik, Cassandra, Nitzer Ebb, stb.
A Battery a műfaj fontosabb mai előadói között foglal helyet, az olyan eklektikus industrial csoportokkal rokonítható, mint az Attrition, Die Form. A sűrű ritmusok körül gazdag hangmintaállomány, elektronikus dallamok és effektek erdeje – de ügyes, legkevésbé sem kaotikus adagolása – telíti a hangzásteret. Erre melankolikus női, és torzított férfi ének épül meglepő melódiagazdagságban. Az album legkülönösebb dala Coolio világslágere, a „Gangsta's Paradise", industrial köntösben új jelentést kap. Természetesen nem ezért érdekes az album, ha rangsorolnom kellene, azt mondanám, az Attrition új albuma, és ez! -áldozatmis-

HELLHOLE: Demo '96 MC *(Kovács Attila, 9400 Sopron, Besenyő u. 15, Hungary)* Az átalakult Hellhole ezévi hatszámos demója igencsak megújult arculatot mutat, mintha nem is ugyanarról a zenekarról lenne szó, Eltűnt a kásás, noise-os hangzás, minden feszes és dinamikus, a hardcore legmodernebb megszólalásaival rokon a zeneiség, a váltások egymást érik, az énekdallamok precízen kidolgozottak és tovább tágítják a zenei teret. A tempó és témaváltások közé pszichedelikus gitárhajlításokat is beszorítottak, és a gyors részek is inkább lüktetnek, mintsem agresszívek. Már tényleg itt lenne az ideje egy komolyabb lemezkiadásnak! -holevanmis?.

BELLY BUTTON: Both CD *(Vicious Circle, Bp 21, F-33151, Cenon Cedex, France)* A bordeaux-i hardcore duó a Sabot francia megfelelője, itt is csak két hangszer, a dob és basszus ügyködik, illetve harmadikként ének is besegít, de azért ők is igyekeznek mindent megcsinálni ezzel a minimal hozzáállással. Egymást érik a tempó- és témaváltások, gitárral egészen úgy néznének ki, mint a Victims Family, egy-két számban úgy is néznek ki, ezekben a basszus hangzása megtévesztésig gitárszerű. A hardcore-gyors részek lineárisak, ilyenkor 6-8 másodpercig nyugtunk van, ezek a pihenők, de aztán újra lecsapnak, amíg meggörbül a gerincünk. Mindössze 20 perc az egész, de az izomláz biztos. -misderekafáj-

SOUL COUGHING: Irresistible Bliss CD *(Slash Records)* Minden, amit az előző lemezükről mondtam, itt négyzetesen érvényes, ráadásul tapintható a kettősség, elszabadult és lenyugvó, bizarr és kedves – ad a nagyképűségnek; minden dal egy-egy abszurd színdarabot sűrít. Hagyományos hangszerekkel megjelenített hip hopot, vagy trip hopot (és persze bluest, rockot, jazzt, stb) senki nem tud rajtuk kívül ilyen elszántan játszani. Könyörgöm, alkalomadtán majd erre temessenek, sose felejtsem a magam mögött hagyott színjátékot. -mégélőamis-

DUB SYNDICATE: Ital Breakfast CD *(On-U Sound, PO Box 1460, London N10 2DQ, England);*
GARY CLAIL: Keep The Faith CD *(Yelen Musiques/Columbia/Sony)*
Még hogy a Dub Syndicate holtpontra jutott volna, ezt még Style Scott sem gondolhatja komolyan egy ilyen lemez után (igaz ő előtte mondta). Persze nem tettek hozzá zenében túl sokat az eddigiekhez, de a dubban nem is ez a lényeg. Hozzátettek valami igazán fontosat, még több hit és szív sugárzik zenéjükből, még sosem voltak ennyire könnyűek és harmonikusak, az effektek akár a buborék, alig rezzenve pukkannak szét. Hangminta sem szaladgált még ennyi, de főleg nem ilyen finoman keverve. Ezek után már tényleg elhiszem, hogy megérett a helyzet egy akusztikus lemezre.
És Gary Claillel is valami hasonló történt a maga területén. Két év szünet, illetve valószínűleg töltődés és érlelés után '95-ben készült el ez a lemez, itt is, mint eddigi lemezein az On-U Sound System teljes arzenállal rak tele minden zugot hangutazással, de azért helyet hagyva Clail karakteres hangjának és a szépséges vokáloknak is. Eddig volt valami hűvös a zenéjében, ebből nem sok maradt, csak a reggae-dub telített lüktetése, az energikus tempó, a követhetetlenül sűrű hangmintaerdő – pszichedelia vénásan. Eddigi albumain volt három-négy kiemelkedő „sláger", most van 12 szédületes dal, amelyek egymást kiegészítve, meghosszabbítva és továbbgondolva építik fel az albumot, aminek a végén egyfajta teljesség, jóllakottság érzés kerít hatalmába, és ez bizony nem kellemetlen. -jóllakottóvodásmis-

I LOVE YOU: I Love You CD/MC *(Bahia Music, Budapest, IX. ker., Üllői út 23, Hungary)* Az I Love You többnyelven is megnyilvánuló baráti társaság harmadik albumán az eddigi hagyományaiknak megfelelően szerelmes dalokat sorakoztat, leginkább kétféle zenei arculattal. Az egyik a szerelmes daltípusnál megszokottabb lassú kiszerelés, ezekben a rockfelálláshoz finom zongorát, lágy melódiákat rendelnek, valamint férfi és női éneket vonnak párhuzamba. A másik arculat energikus, erőteljes ritmusszekcióval, néhol már acid jazz alapokkal szólal meg, a hozzávaló enyhe reggae ízekkel. Természetesen ez az ún. kétféle arculat nem válik el élesen egymástól, összefonódik, egymásba nyúlik, egymásból következik, egymásért van, ez persze következik a csoport szándékából. -szerelmetesmis-

AGE OF HEAVEN: The Garden Of Love CD *(Age One Music, J.U. Helmstedt, Ferdinand-Lassalle-Str. 21, O4425 Taucha, Germany)* A német gothic duót '91-ben alapította J.U. Helmstedt és T. Sander, tapasztalataikat olyan társakkal növelték, mint a Love Like Blood és a Das Ich, majd megjelentettek egy kazettát True Faces címmel, aztán debütáns CD-jüket az Armageddont, idén pedig a Szerelem kertjét, ami természetesen a legkiforrottabb munkájuk. A ha-gymányosan gothic/dark wave jellegű mély tónusú férfiének, az álomittas melódiák, a néhol industrialba hajló ritmusok, a romantikus felhangok, elektronikus szintetizátor hátterek erős gitárvezetéssel ugyancsak jellemzői a műfajban alkotó modern csoportoknak, de az Age Of Heaven ezzel együtt nem középutas zenekar, dalaikat teletűzdelik apró váltásokkal, folyamatosan dúsító dallamokkal, atmoszférikus kórusokkal, mind a szerzemények, mind az album egészének felépítése több csúcspontban teljesedik ki. -mosolymis-

POISON GIRLS: Statement (Four CD Set And Book) *(Cooking Vinyl, PO Box 1845, London W1O 4BT, UK)* A Poison Girls minden idők legjobb (anarcho)punk zenekara volt, 1975 és 199O közötti munkásságukat néhány kislemez és négy nagylemez őrzi, én csak egyet ajánlhatok, ne sajnáljátok a pénzt és fáradtságot ennek a nagyszerű gyűjteményes munkának a beszerzésére, érdemes utánajárni kijelentésem hitelének. A doboz négy CD-ben rejti a négy albumot, természetesen megtoldva kislemezekkel, maxikkal, koncertfelvételekkel. Az albumok: Hex '79, Chappaquiddick Bridge '8O, Where's The Pleasure '82 és Songs Of Praise '84. Az első két munka még erősen a Crass zenei hatását mutatja, de énekesnőjük, Vi Subversa borzongatóan különleges hangja már itt is extázisba kergeti a hallgatót (egyébként a '85-ös turnéjukon ünnepelte 5O. születésnapját). A későbbi lemezeken a zeneiség nagyon összetett, punk, ska, new wave, pszichedelia, pop és miegyéb olvad semmi mással nem összehasonlítható egységbe. A negyedik CD tartalmazza a '86-os négyszámos maxit, a The Price Of Grain And The Price Of Bloodot, amelyik az abszolút kedvencem a zenekartól. Az utolsó turné az egyik szellemi örökössel, a Dog Faced Hermansszal zajlott, az utolsó fellépés pedig Zágrábban történt '89 november 15.-én. A diszkográfikus kiadás a CD-ken kívül tartalmaz két füzetet is, az egyik az összes szöveget sorakoztatja, a másik pedig a zenekar történetét bő képanyaggal alátámasztva. -misrajtavan-

SPOOGE: Nice and Warm demo *(1082 Frances Drive Valley Stream, NY 11580, USA)* No, ilyen zene csakis Amerikából jöhet, egyértelműen ott van a hazája ennek a minden ízében energiától feszülő, állandóan robbanni akaró muzsikának. Frank Zappa, a jazz, a Victims Family és egy jobb eresztésből való metal zenekar házassága, valahogy így lehetne őket megfogni, már persze ha lehetne, de nem lehet, mert egyszer innen, másszor meg onnan vannak. A kazetta hat felvétele „csak" egy demo anyagát képezik, de mindez olyan minőségben, hogy lemezen sem kellene miattuk szégyenkezniük. Egy tehetséges csapat ígéretes anyaga. -melegfiú-

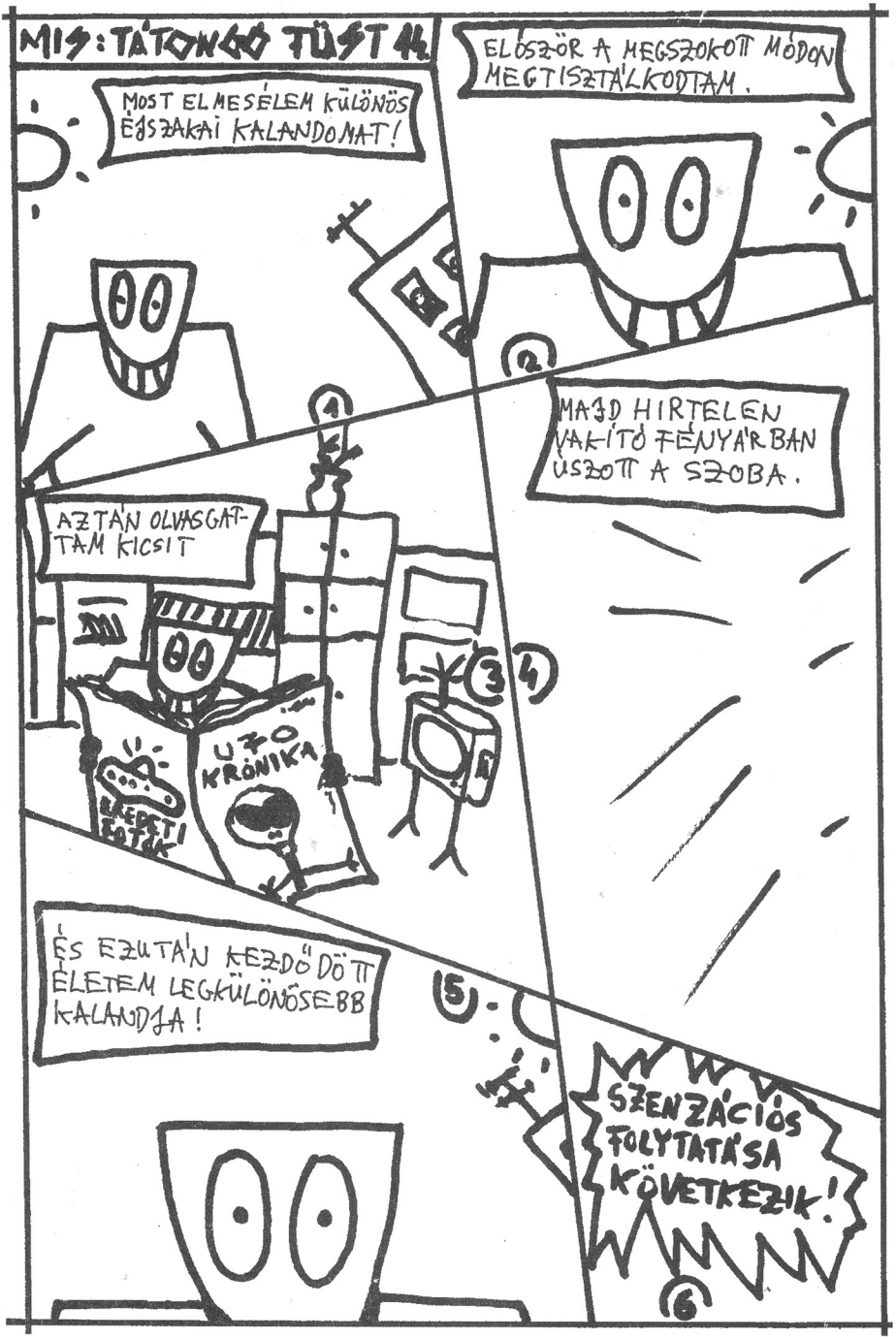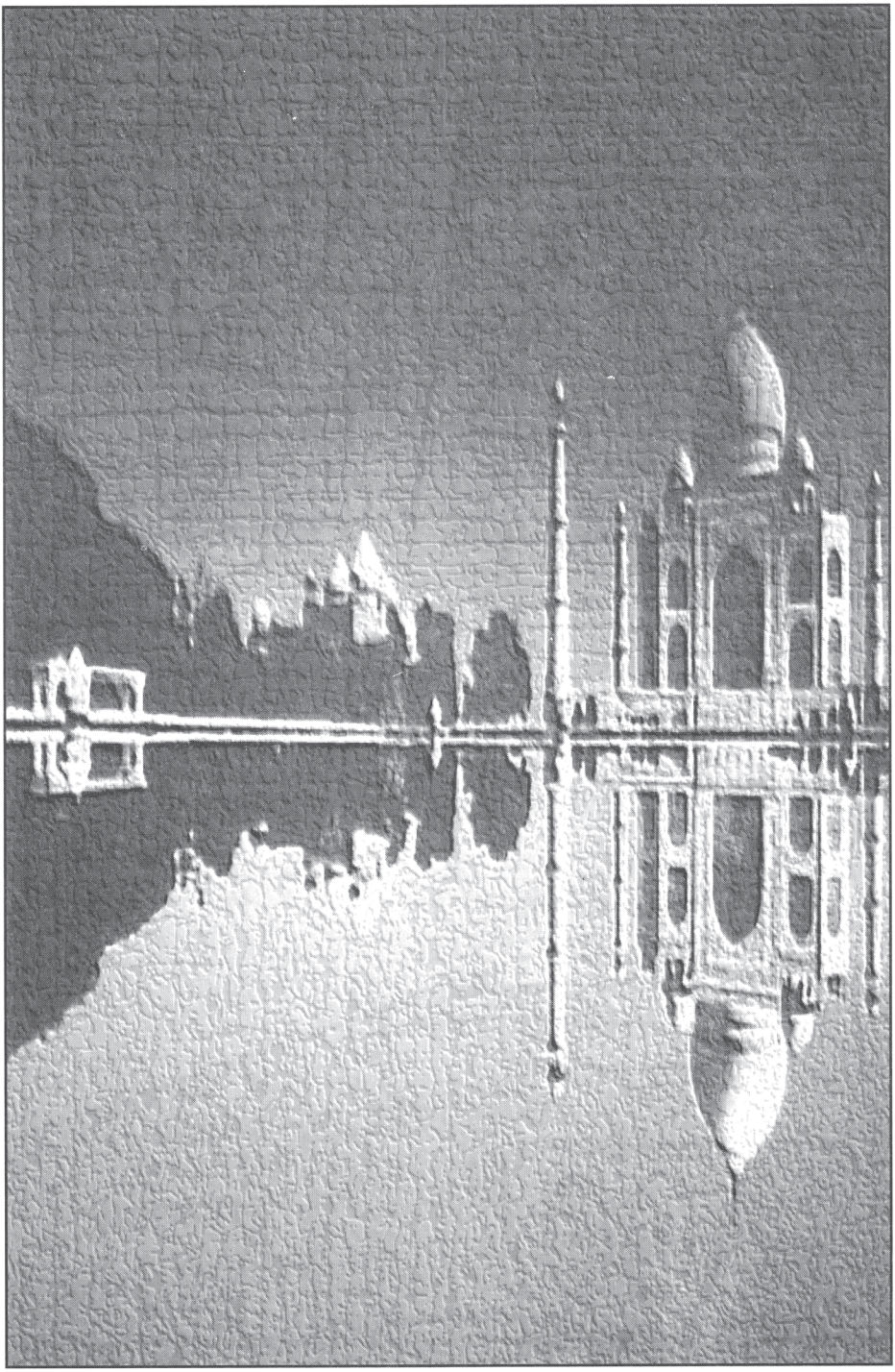
MIS: TÁTONGÓ TÜST 44
MOST ELMESÉLEM KÜLÖNÖS ÉJSZAKAI KALANDOMAT!
ELŐSZÖR A MEGSZOKOTT MÓDON MEGTISZTÁLKODTAM.
MAJD HIRTELEN VAKÍTÓ FÉNYÁRBAN ÚSZOTT A SZOBA.
AZTÁN OLVASGATTAM KICSIT
UFÓ KRÓNIKA
UFÓPÉTI FOTÓK
ÉS EZUTÁN KEZDŐDÖTT ÉLETEM LEGKÜLÖNÖSEBB KALANDJA!
SZENZÁCIÓS FOLYTATÁSA KÖVETKEZIK!
1
2
3
4
5
6